לציונות–לסוציאליזם–לאחוות עמים

על המשמר

יום ו', י"ח בטבת תשמ"ח, 8 בינואר 1988 / שנה מ"ח מס' 13542 / המחיר 1.65 ש"ח כולל מע"מ

„נגיף אלקטרוני" — החודר למחשבי האוניברסיטה העברית

ירושלים. — אלמוני ויהם את מחשבי האוניברסיטה העברית, על־ידי החדרת „נגיף אלקטרוני", שעלול היה — לו לא נתגלה בעוד מועד — להביא להשמדת אלפי תיקים ולחסל תוצאות של מחקר שנמשך שנים — זאת אמר אתמול דובר האוניברסיטה.

„נגיף", זה השם שניתן על־ידי מומחי מחשבים למערכת הוראות מתוכנתת המתפשטת בכוחות עצמה והגורמת למחיקה ולשיבוש של המאגרים הממוחשבים.

לאחר שה„וירוס" נתגלה בשבוע שעבר, פיתחו מומחי המחשבים של האוניברסיטה „נוגדן" לגילוי „המחלה" ולטיפול בה.

עם זאת עדיין קיימת הסכנה שה„וירוס" הצליח לחדור למערכות שכבר לא ניתן להצילן.

שמיר: נבדוק צעדים נגד הקוראים למרי

נאמן: לגרש את סניורה, עוואד, אבו־רחמה וחוסייני ● שריד: אי־אפשר להכריח פלשתינים לעשן סיגריות ● פלד ומיעארי: לחקור דקל ושפירא

מאת דליה שחורי, הכתבת המדינית וכתבי „על המשמר"

רה"מ יצחק שמיר אמר אמש, בראיון ל„מבט", כי אינו מייחס חשיבות גדולה לקריאה לתושבי השטחים להחרים מוצרים מתוצרת ישראל. לדעתו יש בקריאה זו „יותר ביטוי לחיפוש פרסומת ופופולאריות מאשר צעד ממשי". הוא הביע תקווה כי „הערבים באזורים השונים לא ייענו לקריאה הזאת והיחסים הנורמליים לא ישתבשו עקב כך".

שמיר אמר, כי יבדוק אם ניתן לנקוט בצעדים נגד משמיעי הקריאה, ויוועץ בקשר לכך עם היועץ המשפטי לממשלה, יוסף חריש, ועם שר המשטרה חיים בר־לב. עוד אמר שמיר, כי מה שמתרחש בשטחים הוא „צורה חדשה של לחימה ערבית נגד מדינת ישראל, שנוספת לכל אותן צורות שהשתמשו בהן נגדנו כמו מלחמה צבאית, טרור, חרם כלכלי, מאמץ לנידוי ישראל בזירה הבינלאומית."

שמיר: חוגגים כל הרוג

שמיר הבהיר, כי צורת הלחימה החדשה מתבטאת בהפגנות אלימות ובהתגרויות שנועדו להביא לתגובה ישראלית אלימה, שתגרום אבידות בנפש, שמצידן יעוררו את רעת הקהל העולמית כדי שזו תפעיל לחץ על ישראל. לשאלה אם היד החזקה שהופעלה בשטחים השיגה תוצאות, השיב שמיר: „אני לא הייתי אומר שזוהי יד קשה. בסה"כ כוחות הבטחון שלנו עושים כל אשר ניתן לאל ידם, תוך התאפקות מירבית להחזיר את הסדר על כנו". שמיר הרגיש, כי נעשה מאמץ להמנע מאבידות בנפש „כיוון שאבידות בנפש זאת היא המטרה של אנשי אש"ף. הם עושים חגיגה מכל ערבי פלשתיני — הרוג. זה נוגד את האינטרס שלנו ועל כן אנחנו משתדלים להמנע מזה." לשאלה אם החלטת הגירושים לא היתה מוטעית, מאחר שהיא התסיסה מחדש את השטחים, השיב שמיר בשלילה והוסיף, כי „אם ההחלטה על

(סוף בעמוד 4)

שולץ: הידידות עם ישראל איתנה ● עמ' 2
מועצת אש"ף דנה בסיוע להתקוממות ● עמ' 2
ועדות הערר יגישו המלצותיהן בשבוע הבא ● עמ' 3
„התחיה" תנסה לפוצץ „סינדרום ירושלים" ● עמ' 3
שיבושים בבתיה"ח מיום ראשון ● עמ' 24
ביקור היסטורי: הונקר אצל מיטראן ● עמ' 22
מהמרים בטוטו — צלצול מהיר ● עמ' 2

תערובת של אווילות ורשעות

החלטתו של ראש עיריית עכו אלי דה קאסטרו לפטר עשרה עובדי עירייה ערבים בגלל העדרותם מן העבודה ב„יום השלום" יש בה תערובת של אווילות פוליטית ומנהלית, עם היגררות אחרי הגל האנטי־ערבי, המלובה לאחרונה על־ידי הימין בארץ. והרי ראש עיריית עכו הוא איש מפלגת העבודה ונבחר לתפקידו גם בעזרת קולותיהם של ערביי עכו.

ראש עיריית עכו יכול לאחוז בתירוץ פורמאליסטי, כי זכותו לפטר עובדים אלה בגלל היותם „עובדים זמניים". אך זהו תירוץ שקוף שאין בכוחו להסתיר את המגמה להעניש תושבים ערבים, אזרחי מדינת ישראל, אשר החליטו ליישם את זכותם הדמוקראטית להבעת מחאה על האירועים החמורים בגדה וברצועת עזה. אילו מבצע העונשין שעליו החליט אלי דה קאסטרו נתקבל גם בעיריות אחרות, או במקומות עבודה רבים בארץ, הרי שאלפי עובדים ערבים היו מפוטרים בגלל שביתתם ב„יום השלום". שום מעסיק בארץ לא העלה על הדעת לפטר אפילו פועל ערבי אחד מסיבה זו.

אם לדון בפרשה מבישה זו מבחינה מקצועית גרידא, הרי אין לכך תקדים. המעסיק יכול לכל היותר לנכות משכרם של השובתים את יום ההעדרות. אבל הפיטורים עצמם הם בלתי חוקיים (גם ללא אישור מועצת העירייה), ויש לקוות כי מוסדות ההסתדרות ידאגו לחזרתם של המפוטרים לעבודה, ויריסנו את המעביד, איש מפלגת העבודה, המנסה לדוג במים עכורים של ההסתה האנטי־ערבית. ראש עיריית עכו אינו אמון על ניהול „מדיניות" ביחס אל המיעוט הערבי. תפקידו לדאוג לניהול העיר לטובת כל תושביה, לרבות אלה הערבים. בצעדו השרירותי עלה אפילו על איש הליכוד רוני מילוא, ש„הסתפק" בהחרמת כל מגע עם הוועד של ראשי הרשויות המקומיות הערביות, אך לא עלה בדעתו לדרוש את פיטורי השובתים.

ראש עיריית עכו אינו מבין כנראה, כי אחד הלקחים של „יום השלום" הוא הצורך לפעול ביתר שאת להבנה בין היהודים לערבים בארץ. מעשהו של אלי דה קאסטרו מקומם לא רק את הערבים, אלא גם את היהודים המעוניינים בדו־קיום בין שני העמים. המעשה של ראש עיריית עכו ראוי לחוקעה, ואילו את הפיטורים חובה לבטל מהר ככל האפשר.

במסיבת עיתונאים בה הופיע לבדו, ללא תמיכה ממנהיגים אחרים במזרח־ירושלים

חנא סניורה הכריז על מרי אזרחי: קרא להחרים סיגריות ומשקאות מתוצרת ישראל

השווה את צעדו ל„חרם המלח" עליו הכריז בשעתו מהטמה גנדי במאבק לשחרור הודו מעול הבריטים ● אם יצליח חרם הסיגריות – יורחב לתחומים נוספים ● הסתייגות מסניורה בקרב מנהיגים פלשתיניים – ירדן דיווחה על החרם מבלי להזכיר את סניורה ● גורמי בטחון: „סניורה חסר השפעה – רק בישראל מנפחים חשיבותו"

חנה סניורא עורך „אל־פג'ר" (צילום: ישראלי)

מאת פנחס עינברי, כתב „על המשמר"

ואבי בניהו, כתבנו הצבאי

עורך העיתון „אל־פאג'ר", חנה סניורה, יצא אתמול בהכרזה על מרי אזרחי בשטחים, וקרא בשלב ראשון לפלשתינאים שלא לקנות סיגריות ומשקאות־קלים תוצרת ישראל. אם החרם בשלב ראשון יצליח, ירחיבו בשלב הבא את החרמת המוצרים מתוצרת ישראל, ויגיעו אף לכלל סירוב לשלם מיסים. סניורא דיבר עם כתבי־חוץ בישראל.

כתבנו מעיר כי לפי־שעה יצא רק חנא סניורה עם הקריאה הזאת, והצטרף אליו מובארק עוואד, בעל תורת אי־האלימות, המועמד כעת לגירוש.

(סוף בעמוד 4)

משפטנים: הימנעות מעישון איננה המרדה

מאת בצלאל עמיקם
כתב „על המשמר"

גורמים משפטיים בכירים טרחו אמש להגיב על הכרזתו של חנה סניורה, שהערבים יפסיקו מהבוקר לרכוש סיגריות ישראליות, כשלב ראשון במרי האזרחי. לעומת זאת, באופן בלתי־רשמי, גורסים אנשי משפט כי אי־קניית משקאות קלים או סיגריות, איננו בבחינת המרדה ואין הוא, על כן, עבירה על החוק. אם יחריפו הערבים תושבי מזרח ירושלים את הצעדים ויסרבו לשלם מיסים — הם צפויים להעמדה לדין שכן באזור זה חל החוק הישראלי והם חייבים בתשלום מס לסוגיו, ככל תושבי המדינה.

7 מפגינים נפצעו ברצועה

7 מפגינים נפצעו אמש בהתפרעות במחנה הפליטים מע'זי ברצועת עזה. שניים מהם אושפזו במצב קשה.

הפגנות אלימות היו בלילה בכל מחנות המרכז ברצועת עזה. התקרית האלימה אירעה סמוך לשעה 8 בערב במחנה הפליטים מע'זי שעה שהמון הסתער על כוח צה"ל. חיילי הכוח מיורו גז מדמיע, ירו כדורי גומי, ירו באוויר מעל ראשי המפגינים, וכשכל אלה לא הועילו ונוצרה סכנה לחיים של החיילים, הם ירו לעבר רגלי המפגינים מרובי 0.22 וכתוצאה מכך נפצעו 7 מהמפגינים. שניים מהם הועברו במצב קשה לביה"ח „ברזילי", באשקלון. (עתיים)

תת־מזכ"ל האו"ם מגיע לבדוק המצב בשטחים

בא להכין דו"ח על המתרחש בעקבות החלטת מועה"ב ● ייפגש עם שר־החוץ פרס בעוד רה"מ שמיר מכריז כי יחרים אותו ושליחותו

מאת דליה שחורי
הכתבת המדינית
של „על המשמר"

תת מזכ"ל האו"ם מארק גולדינג מגיע היום לישראל, כדי לבדוק את המצב בשטחים ב־ עקבות החלטת הגינוי לישראל שקיבלה מועצת הבטחון ב־22

(המשך בעמוד 2)

כברעם ביום בהיר נפלה ההכרזה בישיבת הלשכה

תדהמה ב„עבודה" מהודעת ההתפטרות של מזכ"ל המפלגה

בישיבת הלשכה אתמול הודיע המזכ"ל עוזי ברעם: יותר משלוש שנים אני מכהן בתפקידי — והנני להודיע על פרישתי והתפטרותי ● „הפתעת אותנו" — אמר פרס שהסתודד עמו אחר־כך; השניים ייפגשו בשבת כדי לברר העניין ● סברה: הרקע להתפטרות — כוונתו של פרס למנות יו"ר על למטה הבחירות מעל גבו של ברעם

לאחר ההפתעה – ברעם ופרס אמש (צילום: מאיר פרטוש)

מאת דורית גפן כתבתנו לענייני מפלגות

מזכ"ל מפלגת העבודה עוזי ברעם הפתיע אתמול אחה"צ את חברי לשכת המפלגה כאשר הודיע לה על החלטתו להתפטר. ההחלטה של ברעם הפתיעה גם את ראשי המפלגה ושמעון פרס שלא היה בעת מסירת ההודעה של ברעם, אמר לו אחר כך: „הפתעת אותנו". השניים נכנסו להסתודד דקות אחדות והחליטו להיפגש בשבת כדי לשוחח ולברר את העניין. גם האנשים המקורבים לברעם לא ידעו על כוונותיו. עוזי ברעם עצמו לא רצה אתמול להרחיב את הדיבור על מניעיו מעבר למה שאמר לחברי הלשכה, והבטיח כי ימסור אותם לפרס ורק אח"כ לתקשורת. כתבתנו מציינת כי המוסד המוסמך לאשר או לדחות את ההחלטה הוא מרכז מפלגת העבודה, ועדיין לא ידוע מתי יתכנס.

ברעם: פרישה והתפטרות

בישיבת הלשכה אתמול אמר ברעם: לאחר יותר מ־3 שנים בהם אני מכהן כמזכ"ל המפלגה הנני להודיע על התפטרותי ופרישתי מהתפקיד.

(המשך בעמוד 2)

ציורמצב

קטלוג/ראו אור השבוע

חזן — ראשית חדשה

סיפורת

● ישראל המאירי: „אוכלי האבטיח"; זמורה, ביתן/ עמודים לספרות, 1988.

● ז'ק לנצמן: „הראשון"; מצרפתית: ניצה בן־ארי; מסדה, 1988.

עיון

● יעקב חזן: „ראשית חרושה"; ספריית פועלים/סדרת זמן הווה; 1988.

● חיים דבורין: „הגיגים"; הוצאת סער; 12 ש"ח, 1988.

● יאיר עברון: „הדילמה הגרעינית של ישראל"; הוצאת הקיבוץ המאוחד/ יד טבנקין; 1988.

● ארנסט קליין: „מילון אטימולוגי עברי־אנגלי מקיף"; עורך: ברוך ישראל; הוצאת כרטא, 1988, 175 ש"ח.

● נייג'ר קולדר: „היקום לפי איינשטיין", הוצאת מסדה, 1988.

● „אשה לא גמורה"; זכרונות ליליאן הלמן, אשת חברה אמריקנית; מאנגלית: ברוריה בן־ברוך; הוצאת מסדה, 1988.

● „קונדרומניה": קריקטורות על קונדומים; איור: פטר מרוקס; הוצאת כרטא; 12 ש"ח.

ילדים

● שנטל בראיר: בעלי חיים בע"ח במים, בע"ח באוויר, מה על פני המים ובאוויר. בע"ח על פני האדמה; חמישה ספרים; מצרפתית: אביטל ענבר; ספרית מעריב; 1988.

● נורית זרחי: „בישוף"; איור רותי צרפתי; מסדה; 1988.

● משה דור: „מסיבת הינשוף"; איור: הנה ארלך; מסדה; 1988.

● רינה ליטוין: „ואלה מארץ הסינים"; איור: דני קרמן; מסדה; 1988.

● יואל הופמן: „בפברואר כדאי לקנות פילים"; איור: כרמי גל; מסדה; 1988.

● משה בן־שאול: „המלך הנחמד מארץ איזמרגד", איור יעל ליאור; מסדה; 1988.

● מרק צ'רניס: „הכל במיטה לא רגיל"; סער, 1988, 7 ש"ח.

● ר"ר וונדה ויונברג: „שעשועי התעמלות לילדים", סער; 1988 17.60 ש"ח.

● אלי כרוורי: „יש לי מה להגיד על...", סער 1988, 8 ש"ח.

ש"ע

חוכמת זקנים / מזג־האוויר

בעקבות נחמתו של אריק הופר לחזאים, שהובאה במדור זה אתמול, מובאת כאן סידרת כללי חיזוי מזג־האוויר, הנקוטה בידי אנשי העם בארצות אירופה. ואם שוב יכזיבוכם המפות הסינופטיות והכדורים הפורחים, שימו כללי חיזוי עתיקים ומוצקים אלה מעל למיטתכם.

1. קורא התרנגול לפני לכתו לישון, יתעורר וגשם על ראשו.
2. טווס משמיע קול צווחה, מביא עמו גשמי ברכה.
3. על הדרך פגשת שבלול שחור, הגשם יגיע עם בוקר אור.
4. הגחלילית פנסה תדליק, האוויר לח ודביק.
5. ארום־החווה בתוך שיח ישיר, יבוא עלינו יום סגריר! אך אם ישיר מעל אסם, יהיה היום נעים וחם.
6. סביב הירח הילה זוהרת, קור וסגריר מבשרת.
7. רחוק מראה הנוף, מטר כבר קרוב.
8. שמים אדומים בליל, ישמח הרועה ויהלל; שמים אדומים עם אור, בריר כבשיו ישמור.

דוביק ווינטל

אוניברסיטת חיפה — המרכז הקיבוצי
המכון לחקר הקיבוץ

יום עיון בנושא: „הזדקנות וזקנה בקיבוץ"

יתקיים באוניב' חיפה, הבנין הרב תכליתי, אולם מס' 1 ב־11 בינואר 1988
החל מהשעה 9 בבוקר ועד השעה 13.30

בתכנית: דב פורת — ההזדקנות. ד"ר צבי עמעד — ההשלכות של גיל ההזדקנות בקיבוץ. ד"ר אורי ליתן — תוחלת החיים בקיבוץ וגורמיה החברתיים. דב פלג — וכיוות הזקן בקיבוץ. מנחים: ד"ר שמעון שור, ד"ר משה ציזיק. הציבור מוזמן.

על המשמר
בשטח/„כך" ביפו

שנאה בפול ווליום

השמועה עשתה כנפיים, כהנא מגיע ליפו — הוא לא הגיע. נבצר ממנו כי הוא עמד, מתבצר, על דוכן הנואמים בכנסת. אבל ברוך, המזכיר, שלמה, בן־עמי וציור אלקטרוני כבר, העבירו את דבריו במקומו.

יש לה, לתנועת „כך", אחת ממערכות הקול המשוכללות במדינה (לפחות) ואם יש לטלוויזיה בעייה לארגן אירוע כמו קדם־אירוויזיון, או שתפנה לתנועה הנכונה ותיק תק, תוך עשרים וארבע שעות, היא מפוצצת את איצטדיון רמת־גן בדציבלים שלא היו מביישים את איש הסאונד של הרייר סטרייט באיצטדיון ווימבלדון בלונדון. רק קהל קשה לתנועת „כך" להביא.

ילדים, ילדים קטנים שסיימו בדיוק לצפות בשמיניות באוויר עמדו משתאים מול „לייף שואו" שכזה, באמצע הגשם. כל כך גרוטסקי לראות את העיניים השונאות, מול נאיביות של דור שמרכבות רמיונו יוצרות, מכסימום, מגדלי לגו נטולי תושבים.

בזה אחר זה עולים מנהיגי התנועה רושפים, נאומים, המשטרה בודקת מספר דציבלים ברמקולים. מוצאת שעוד לא עברו כאן את הגבול. אבל הווליום עצום, עובר את גבול יכולת ההבנה, זאת הכוונה, ובכלל למי שאין מה לומר, בר"כ צועק.

אז כשאתה צעקת, אתמול, הרב כהנא, על הדוכן בכנסת אש"ף ועוד פעם אש"ף, עמדו אנשיך הנאמנים על במת סטרפטיז, משלחים מילות תועבה עקובות מדם (הכיפה היתה לראשם) כשלמולם היצורים הקטנים האלה, שלא הבינו את המסר.

לא הבינו אף מילה. הם בכלל חשבו שאירגנו להם ככה באופן ספונטני איזה תוכנית „הופה היי", על כוס חלב, לפני השינה.

אלישבע איילון

תקהל – ילדים משועממים

מדף/ סיפורת־מקור

עולם של חאקי שחור

חיים באר, „עת הזמיר"; עיצוב עטיפה: שמעון זנדהאוזן; צילום עטיפה: אביגנור; הוצאת „עם עובד"/ ספריה לעם; דצמבר 1987; 560 עמודים.

המימסד הרבני — ולא אתבטא כאן בהכללות של פרטים — הצטייר בעיני כשחור ומושחת. בצה"ל, לרבנות השחורה נוסף גם צבע החאקי וממנו שטיפת המוח. אחד הסיוטים שלי בצבא היה להיקלע, בפקודה או בדרך מקרה, למסע התעוררות רבני מתוחכם. חיים באר, עוד סופר שהתפקר, מתבגר לאחר „נוצות" ומתגייס לצבא הרבנים. התאורים שלו, האותנטיים כל־כך, מנסיון אישי, מכניסים אותך אל עולם של חאקי שחור, עולם של עבודת קודש עם מחשבות, הרבה מחשבות של חול.

הרבנות הצבאית, לפי באר, מציעה לחוסים בדלת אמותיה שלוש דרכים: החרדית, הציונית־פנאטית, ודרך ההתפקרות. גיבור הספר, הוא מהמתפקרים, מביט על שתי הדרכים האחרות התוצאות את שירותו הצבאי, בין לעד מלווה בהערכה. הימים, טרום מלחמת ששת־הימים, ימי טרום־אימפריה. אך ברבנות רואים את הגולד, צופים אל עבר גבולות ההבטחה שבמרכזם הר הבית בירושלים. באר, בכישרון רב, פותח צוהר אל עולם לא נודע ומפחיד, מאז ועד היום.

אפי לנדאו

רעל/אור מהגויים

גם אנו נישאר

האמריקנים האלה. מה הם חושבים לעצמם? מה הם מטיפים לנו מוסר? באיזו זכות? מה שהם עשו בויאטנם יותר טוב? הרי בסידרה הזאת שמקרינים עכשיו בטלוויזיה רואים בדיוק מה קרה שם. שלא לדבר על איך שהם התנהגו עם האינדיאנים.

מי הם, שימתחו ביקורת על הדרך שאנחנו מחזירים את הסדר לפלשתינים?

והצביעות של הצרפתים. הרי מה שאנחנו עושים בעזה זה משחקי־ילדים לעומת השיטות שהם הפעילו באלג'יריה. לא ראינו בסרט „הקרב על אלג'יר"? על מי הם חושבים שהם יכולים לעבוד?

והאנגלים בהודו? אחת הסצינות המזעזעות ביותר בסידרה „היכלות רחוקים", זה איך שחיילים בריטים טובחים בהמון הודים חסרי מגן, הנמצאים בחצר סגורה ואין להם לאן לברוח. אנחנו שכחנו? יש גבול לגינויים שאפשר לספוג מממשלות זרות, שבמצבים דומים התנהגו הרבה יותר גרוע.

מותר לנו. בדיוק כפי שהשיטות הלא נחמדות של האמריקנים בויאטנם עזרו להם להחזיק שם מעמד אחת ולתמיד, בדיוק כפי שהצרפתים נשארו בסופו של דבר באלג'יר לא מעט בזכות היד הקשה שנקטו, בדיוק כפי שהבריטים נמצאים עד היום בהודו למרות ואולי בגלל הכידונים, כדורי הגומי והגירושים, כך גם אנחנו. לא פחות ולא יותר.

ושיפסיקו לבלבל את המוח!

לזר

אזמל/תיאטרון

המזוזה שהזדעזעה

הרב הספרדי בחיפה, אליהו בקשי־דורון, פסק שאין לקבוע מזוזות בתיאטרון חיפה מפני שהוא „מיועד לשימוש שאינו מכובד ואינו הולם כבוד שמיים... יש ניאוף... חילול כבוד ישראל וניבול פה." הרב קובע, שהתיאטרון הוא כבית ומקווה־טהרה, שאין לקבוע בהם מזוזה כי נשים מתפשטות בהם עירומות, או כבית שימוש וסרנת הבורסקי, שמפני ריחם הרע, אין להציב בשעריהם את אותן תיבות קטנות שמקופלות בהן פרשיות „שמע" ו„היה אם שמע"...

חוקה על הרב שתמך פסיקתו ביתרות איתנים של ראשונים ואחרונים, ואם כך — הבה ונבנה את הבתים שעל־פי דרכו של הרב דורון אינם ראויים למזוזה:

בשל הניאוף והעירום אין לקבוע מזוזות בבתי קולנוע ובמועדוני לילה, מכוני עיסוי, דירות ובתי מלון המשמשים פרוצות, ועל אחת כמה שאין לקבוע מזוזות בבתי גואפים. ממעט הבתים שנותרו, יש לחסר את בתיהם של רוצחים, אנסים, גנבים ורמאים, וכן לנקות ממניינם את אלה שדרים בהם בועלי נידה, אוכלי חזיר ומחללי שבת, בתים שהשימוש בהם בוודאי אינו הולם כבוד שמיים.

ביבול־פה יסיר את המזוזות מסיפיהם של קובץ הבתים שנותרו, כולל משכן הכנסת וחדר הישיבות של הממשלה.

בעיני חילונים רבים, המזוזה היא שריד פרימיטיבי לאמונה בכוחם המאגי המבורך של חפצים מקודשים, ואינה שונה מקמעות אפריקניים, וודקה ודולרים של הרבי מלובביץ', חמסות מזרחיות ומים קדושים, של הקתולים או הבאבא ברוך. אלה החושבים כך לא ירגישו בחסרונן של מזוזות, מה גם שבינתיים אין צורך בהיתר מדרבנן כדי לקנות מזוזה וכמה מסמרים ולתלות אותה בכל מקום שהוא.

נותרו שתי שאלות: מה ראה כבוד הרב מחיפה לקפח פרנסתם של אברכים כשרים ויראי שמיים, המוצאים את מחייתם מתליית מזוזות? אם, לדעת שר הפנים לשעבר הרב פרץ, מזוזות פסולות גרמו לרכבת לדרוס עשרות ילדים

הרב אליהו בקשי־דורון – ללא מזוזות

כ„תבונים", אנה אנו באים, הרב בקשי־דורון, בלא מזוזות כלל? אלא שלא אלמן ישראל, ורווח והצלה נמצאו למזוזות התיאטרון ממקום אחר, מהרב הקונסרבטיבי דמתא רפאל הריס, התנדב להתקינן שם. ואין אתם צריכים להיות נביאים כדי לדעת, שאם יותקנו מזוזות במקום שהרב בקשי־דורון אסר להתקינן, יימצאו כאלה שיסירו אותן בחשאי, ובהצגה הזו בחיפה, שבה אלה אוסרים ואלה מתקינים מזוזות, יהיו הרבה מערכות.

עודד ליפשיץ

עורך „עמודאחורי": אפי לנדאו

מועצת אש"ף דנה בסיוע להתקוממות, לא תחליט כנראה, על ממשלה גולה

מאת אורי הורוביץ' כתב „על המשמר" לענייני המזה"ת וסוכנויות הידיעות

המועצה המרכזית של אש"ף פתחה אתמול בדיונים שלא מן המניין בבגדאד ונמסר שהיא אמורה להחליט על דרכי סיוע „להתקוממות" תושבי השטחים.

נראה שבמועצה זו לא תפול ההכרעה בעניין הקמת ממשלה פלשתינית בגולה. ערפאת אמר אתמול בראיון לקראת כינוס המועצה שעל כל הפלגים באש"ף להסכים לרעיון, לפני שמוסדות האירגון יוכלו לגשת למימושו. ג'ורג' חבש, מנהיג „החזית העממית לשיחרור פלשתין" אמר שאין אירגונו מתנגד עקרונית לרעיון, אך לדעתו אין הזמן מתאים לקבלת החלטה מעין זו והיא עלולה להוסיף בלבול בשורות אש"ף.

כינוס הליגה הערבית

בסאם אבו־שריף, האחראי על ההסברה בוועד הפועל של אש"ף, אמר שערפאת יגיש למועצה המרכזית תזכיר מיוחד בקשר למהומות בשטחים ודרכי הסיוע לתושבים.

במקביל נמסר מתוניס ששרי החוץ של המדינות החברות בליגה הערבית עומדים להתכנס לפגישת חירום, שבה ידונו במהומות בשטחים. עד כה הסכימו כבר 13 מבין 21 שרי החוץ הערבים להשתתף במושב חירום זה.

במארוקו החליטה ועדת „אל־קודס" שסיימה שלשום את דיוניה, להעמיד את כל הכספים העומדים לרשותה לרשות תושבי השטחים. מקורות עתונאיים אמרו שמדובר בסכום של כמה עשרות מיליוני דולרים.

שר־החוץ הירדני מסר אתמול עם שובו לארצו שהוועדה החליטה לסייע לתושבי השטחים הן במישור ההסברתי והן על־ידי פעילות למענם ברחבי העולם. וכן על־ידי תעמולה לכינוס ועידה בינלאומית להשכנת שלום במזה"ת.

יצויין כי במושב המועצה המרכזית של אש"ף משתתפים 48 מבין 95 חברי המועצה. נציגי אש"ף אמרו כי שלטונות ישראל מונעים ברוך־כלל השתתפות פלשתינים החיים בשטחים בכנסי אש"ף.

המשכים

תדהמה ב„עבודה"

(סוף מעמוד ראשון)

הוא המשיך ואמר: „לא בנקל הגעתי למסקנה זו, אלא לאחר התחבטות ממושכת עם עצמי. אומר רק שאין לי טענות למפלגה שבחרה בי כשעתו ואני עושה זאת תוך תחושה שתרמתי משהו לעיצובה ולדרכה. אני מתכוון להמשיך בחברותי בכנסת בקדנציה הזו. אני מבקש מהלשכה לקבוע נוהל לבחירת מזכ"ל לפי חוקת המפלגה."

תדהמה בלשכה

חברי הלשכה הגיבו בתדהמה לשמע דברי ברעם. רבים מהם הציעו הצעות לסדר היום ואז ביקש השר משה שחל, להגיש הצעה משלו. הוא אמר כי גם הוא מופתע כמו כולם. בפנותו לברעם אמר אני פונה אליך כחבר וידיד. המפלגה נמצאת בתקופה קשה וזקוקה לברעם, שיש לו חלק נכבד בהשגים שהיו עד עכשיו. השר שחל הציע שהלשכה תדחה את הודעת המזכ"ל, ותתבע ממנו לחזור בו מהודעתו. הצעתו של שחל הועלתה להצבעה והתקבלה פה אחד בהימנעות של אחד.

השערות על המניעים

אמש אמרו במפלגת העבודה כי בין המניעים של ברעם להתפטרותו היו הידיעות כאילו מתכוונים למנות מנכ"ל למפלגה, אך לכתבנו נודע כי שמעון פרס הכחיש בפני עוזי ברעם את הכוונה הזו. השערה נוספת שהועלתה כאילו החלטת ברעם באה כתגובה לדברי בקורת שהשמיע השר יצחק רבין נגד המזכ"ל בישיבת שרינו יום קודם לכן.

מאז שנודעה הידיעה על התפטרות ברעם החלו רבים להתקשר אליו ולקרוא לו לחזור בו מהחלטתו.

מינויים מעל גבו

עמירם כהן כתב „על המשמר" מוסר:

מקור בכיר במפלגת העבודה מסר לי אמש שהתפטרותו של עוזי ברעם קשורה לנסיונו של פרס למנות יו"ר למטה הבחירות שלא בתיאום עם עוזי ברעם. לאחרונה התבטא ברעם מספר פעמים ששמעון מעמיד אותו בכל מיני נושאים פרסונאליים בפני עובדות מוגמרות. עוזי ברעם מצידו אמר לכתבנו „כתבתי מכתב, הודעתי על התפטרותי. זה המצב להיום". הוא סרב לומר אם התפטרותו סופית והחלטתו איננה ניתנת לשינוי.

שמעון פרס אמר לכתבנו: „לא היתה כוונה ואין כוונה למנות מישהו מאחורי גבו של המזכ"ל. נעשה הכל כדי שעוזי יחזור".

תת־מזכ"ל האו"ם

(סוף מעמוד ראשון)

בדצמבר.

בהחלטה זו נקרא מזכ"ל האו"ם לשגר לישראל שליח מטעמו, כדי לעמוד על המצב בשטחים. גולדינג ייפגש בירושלים עם מ"מ רה"מ ושר־החוץ שמעון פרס, המתכוון להסביר לו את המצב בשטחים והסיבות ל־התנגדות ישראל לטיפול מועצת ה־בטחון בהתפרעויות בשטחים. כן יסביר פרס שישראל אינה מקבלת את החלטות מועצת הבטחון ש־נתקבלו נגדה בנושאים אלה.

שמיר לא יקבלו

רה"מ יצחק שמיר אינו מתכוון לפגוש את גולדינג. הוא אמר, ש־ישראל אינה מקבלת החלטת מועצת הבטחון ולא תשתף פעולה עם שום צעד שיהיה מכוון לביצוע החלטת האו"ם. אמש ב„מבט" נשאל שמיר לדעתו על הסכמת פרס לפגוש את גולדינג. הוא השיב, כי פגישת פרס אינה מבטאה הכרח שיתוף פעולה עם האו"ם לקראת ביצוע ההחלטה.

שיעור הריבית להלוואת כספים לבנקים עלה ב־2%

מאת כתבנו הכלכלי בירושלים

שיעור הריבית להקצאת כספים לבנקים שנקבע אתמול במכרז המוניטרי שערך בנק ישראל הוא 18.6 אחוז לשנה.

היה זה המכרז הראשון בשנת 1988 והוקצו בו 750 מיליון שקלים לבנקים כדי לסייע להם להתגבר על גרעונות הנזילות. ריבית זו גבוהה במעט בכ־2 אחוזים מהריבית שנקבעה במכרז דומה רק לפני שבועיים. בשבוע שעבר עלתה הריבית באחוז אחד והשבוע עלתה באחוז נוסף.

שיעור הריבית שבו נסגר אתמול המכרז היה 18 אחוז לשנה, ועל כן בנקים שהציעו לקבל את ההלוואה של בנק ישראל בריבית הנמוכה מ־18 אחוז לא זכו בהקצאת כספים במכרז.

מבנק ישראל נמסר, ששיטת המכרזים תמשך ובחודש ינואר יהיו עוד 2 מכרזים דומים.

"המשמר" עתון יומי
המו"ל: עתון וספר בע"מ
עיתון מפלגת הפועלים המאוחדת
עורך ראשי: מארק גפן
עורך משנה: ישראל זמיר
מרכז המערכת: רוביק רוזנטל
המערכת והמנהלה: רח' החומה ומגדל 2, תל־אביב טל. 378833
חשבון בבנק הדואר 3—43360—4
המען למכתבים: שירות שק־דואר נעול ת"א 61999
"AL-HAMISHMAR" (The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone: 378833 Telex: 341652
סניפים: ירושלים 94622 רח' בן־יהודה 2, בניין סנסור חדרים 102—121, טל' 3—233161. המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008. חיפה 33134 רח' פבזנר 17, טל' 673673. המען למכתבים: ת"ד 4007 חיפה 31040.

צה"ל מרבה להכריז „על שטח סגור" ומונע מצלמים כניסה לאזורי ההפגנות

מאת אבי בניהו, כתבנו הצבאי

עתונאים המכסים את הארועים בגדה המערבית וברצועת עזה מעידים כי בימים האחרונים מרבה צה"ל לעשות שמוש בצווים המורים על „שטח צבאי סגור" ובכך נימנעת כניסתם לאזורים בהם מתנהל עמות בין צה"ל לבין מפירי סדר. לדבריהם, למרות הצווים מצליחים מרבית הכתבים והצלמים להגיע לאזור בדרכים עוקפות ותוך „התחכמויות" רבות.

אחד הצלמים הזרים המרבים בימים האחרונים לשהות בשטחים אמר אתמול לכתבנו הצבאי כי בימים האחרונים נוהגים מפקדים בשטח להנפיק צווים רבים לשם סגירת שטחים. כך למשל לדבריו נסגרו אזורים ברפיח ובחאן־יונס ברצועה ובאזורים אחרים בגדה. „תמיד נעשה שימוש בצה"ל בצווים כאלה אולם נראה כי בימים האחרונים מרבה הצבא לנצל את סמכותו בעניין זה ומונע למעשה סיקור מלא של הארועים" אמר העתונאי.

בתגובה לטענות אלה נימסר אתמול מלשכת דובר צה"ל: „שטח צבאי סגור מוכרז בכל מקרה ובכל זמן שבשיקולי המפקד במקום שהדבר דרוש לפעילות המבצעית. זוהי המדיניות הקבועה והיא לא השתנתה" אומר דובר צה"ל.

שולץ: הידידות עם ישראל היא איתנה

מאת דליה ראפל כתבתנו בארה"ב

וושינגטון. — „ארה"ב רואה את ידידותה והוסן יחסיה עם ישראל כיחסים מרכזיים ובלתי ניתנים לערעור" אמר אתמול שר החוץ האמריקני ג'ורג' שולץ, במסיבת עתונאים ש־כינס לסקירת תכניות ומדיניות ארה"ב לשנה החדשה.

„איש איננו צריך לפרש באופן מוטעה משמעותה של הצבעה כמשהו יותר מזה", אמר, בדברו על הצבעתה של ארה"ב באו"ם ביום ב', אשר בה הצטרפה ארה"ב לחברות מועה"ב בקריאה לישראל להמנע מגירוש פלשתינאים מהשטחים.

„למעשה", הוסיף שולץ „היכולת שלא להסכים לפעמים עם ידיד מוכיחה את עומק הידידות". שולץ הרגיש שעמדתה של ארה"ב היא ש„תפקידה של ישראל הוא לשמור על החוק והסדר בשטחים". אולם, אנו מאמינים שתפקיד זה ניתן לביצוע ללא שימוש באמצעים קטלניים, ואמרנו זאת".

שולץ ביטא את דאגתה של ארה"ב נוכח האלימות הנמשכת בגדה ובעזה ואת אמונתו שרק מו"מ בין הצדדים יכול להביא שלום ויציבות.

בתשובה לשאלה על אפשרות כינוסה של ועידת שלום בינ"ל השנה אמר שולץ: „לא הייתי נוטה להתנבא על כך". בהסבירו שלמרות „צמצום מסויים בפער בין הצדדים... הן עדיין שונות למדי". אמר שבכוונת ארה"ב להמשיך ולפעול לקידום תהליך השלום. וכי מגעים מסויימים בעניין מתקיימים עתה. עוד הוסיף שבינתיים אין צפויים ביקורים של מנהיגים ערביים בארה"ב, פרט לביקורו של מובארק, המתוכנן לסוף חודש זה. אולם אין להוציאם מכלל אפשרות" אמר. מזכיר המדינה שולץ חזר על הדברים שאמר כפומבי בפגישה שקיים היום עם שגריר ישראל בארה"ב משה ארד. הוא התבטא במלים חמות מאוד על היחסים עם ישראל.

ארד אמר לשולץ כי התבקש להביע בשם ממשלת ישראל צער ואכזבה על ארה"ב הצביעה במועב"ט בתמיכה בהחלטה שאיננה תורמת להשכנת הסדר על כנו או לקידום תהליך השלום.

ניסו לעקוף אמברגו הנשק על סוריה

מאת דפנה ורדי, כתבת „על המשמר" בבריטניה

לונדון. — בבריטניה התגלתה אתמול מזימה להפר את האמברגו על מכירת נשק וציוד צבאי לסוריה. מי שהיה שוטט שלום, חבר מועצת ווסטמיניסטר, טרוו („טרי") סאם, אחד ממומחי הבטחון הבולטים בבריטניה, יזם מבצע מסובך להעברת מגלי פצצות מתוחכמים לידי אנשי מחנה אימונים שליד דמשק.

העתון הלונדוני „סטנדרד" גילה אתמול כי המחנה אליו הגיעו מגלי הנשק משמש לאימונם של אנשי „גרילה", וקיים חשש סביר שהנשק נפל לידי טרוריסטים.

צלצול מהיר

אורי, מהמר בטוטו (הסכום 2.5 מיליון ש"ח)

אם אזכה, אני ישר מתאשפז

אז מה הם אומרים על הטוטו של השבוע? בערך 2.5 מליון שקלים יוענקו בפרס ראשון. יש גם מי שלא רוצה לקחת את הקופה.

יאקי: „אני בכוונת זוכה: כמו כל שבוע. האמונה זה מה שעושה את הבן־אדם ואני סידרתי לעצמי אמונה קבועה, ממלא טוטו כל שבוע, ניקח, ניקח. לא ניקח לא ניקח. כמה מלאתי? טור אחד עם שלושה כפולים. שילמתי 1 שקלים ו־70 אגורות. אף פעם לא זכיתי קודם, אז כשזה יבוא נראה מה נעשה בכסף.

אורי: אני מלאתי 50 טורים. סך־הכל 25 שקלים. התרגשות אין שום התרגשות מיוחדת. כל המשחק הזה עם הסכום המפוצץ, זה אבסטרקטי עבורי. אני לא תופס את המשמעות האמיתית. השבוע מלאתי יותר טורים בגלל המאגיה, אבל אני לא מקשר את זה לזכיה. אם אזכה, אני ישר מתאשפז באיזה מחלקה סגורה לסוף שבוע של אופציה. האמת, רצוי שלא אזכה. גם כך יש לי מספיק בעיות בחיים.

דורי: אני לא ממלא בכלל טוטו. למה? כי לא יוצא לי מזה כלום. את רוצה תמלאי בשבילי. כמה יש השבוע? 2.5 מליון... אז בכלל לא כדאי למלא כי אם אזכה, אקבל רק „קצת" כסף. תראי שביום ראשון יזכו איזה 20 איש והסכום שהם יקבלו קטן.

דני: אני, כשיש פרס כזה גדול, דווקא אז אני לא ממלא. למה? אמרתי לך. פרנציפ.

אלישבע אוילון

מעללי חטיבת הראל בסרט שהפיקה עמותת אוהל פלמ"ח

מאת בצלאל עמיקם כתב „על המשמר"

לוחמי הפלמ"ח, ובראשם אנשי חטיבת „הראל" ומפקדה במלחמת השחרור יצחק רבין, נאספו אתמול בתיאטרון ירושלים כדי לחזות בסרט „ירושלים הראל" הראשון מתוך סדרת סרטי תעודה על עלילות הפלמ"ח. הסרט מבוסס על מעין רו"ח של ראיונות עכשויים שזורים בחומר ארכיוני, שצולם בתקופת מלחמת השחרור, על הקרבות לפריצת הדרך לירושלים ובעיר עצמה.

בין הקרבות: כיבוש מנזר קסטמון, הפריצה לעיר העתיקה, נפילת [illegible] פילוס דרך בורמה ועוד. בסרט השתתפו כ„עדים" יוספלה טבנקין ז"ל, [illegible] (מיל.) דוד אלעזר ז"ל, שר הבטחון יצחק רבין, רעננה (אליהו סלע) ו[illegible] מפקדים ולוחמים רבים.

מפיקי הסרט עמותת „אוהלי פלמ"ח" החליטו להפיקו משום שסכנה [illegible] הציבור ובעיקר הנוער, לוקים בידיעת העובדות וההסטוריה הנכונה של [illegible] הקמת המדינה והמערכה בתש"ח.

פרס: הבחירות ב־88 יהיו לא בין מפלגות אלא בין החתירה לשלום ומגמת הטרנספר

מאת עמירם כהן כתב „על המשמר"

במסיבה רבת משתתפים שנערכה במלאות עשר שנים ל„מחלקת [illegible] ואמנים ואנשי רוח" של מפלגת העבודה, שנערכה אמש בנוכחותם של [illegible] אמנים, סופרים ואנשי רוח אמר שמעון פרס: „בחירות 88 יהיו בניגוד לכל [illegible] מערכות הבחירות שהתקיימו עד עכשיו. הן לא יהיו בחירות בין מפלגות [illegible] אנשים, אלא בין שתי דרכים מרכזיות. הדרך שלנו, חתירה לשלום [illegible] לבין הדרך של הימין, הכיוון של התנחלויות, של הטרנספר ושל [illegible] צבאי.

בין יתר דבריו הוחיר פרס מפני המגמה העוינת בהתייחסות לאוכלוסייה הערבית בישראל, „שהיא בעצם ההתייחסות לעצמנו". הוא קרא לאנשי [illegible] לאמנים ולסופרים להמשיך לבטא את החתירה לצדק ולחירויות.

כנס בי"ל על פתרונות סוציאליסטיים — בגבעת־חביבה

מאת שלמה גלזר, כתב „על המשמר

כנס בינלאומי העוסק בפתרונות סוציאליסטיים בארצות מתועשות, בשלהי המאה ה־20, נפתח אתמול בגבעת־חביבה בהשתתפות כ־150 איש. [illegible] שמתקיים בחסות שלושת מכוני המחקר של ההתישבות העובדת: גבעת חביבה, אפעל, יד־טבנקין ובית־ברל וכן ההסתדרות, באו נציגי 18 ארצות [illegible] רחבי העולם, בהם נציגים מארה"ב, בריטניה, גרמניה, ספרד, הונגריה, יוגוסלביה, פולין ועוד. ביניהם אנשי אקדמיה ומחקר ידועי שם, פעילי איגוד מקצועי ומדינאים. רכז גבעת־חביבה, דני טריינין ברך את משתתפי הכנס והדגיש את הקשר בין התפיסה הסוציאליסטית של התנועה הקיבוצית וההומניזם היהודי. רכז הכנס, יצחק פטיש, מכפר מסריק, עמד על משמעות של המשבר הפוקד את הקפיטאליזם המערבי כמו גם את הסוציאליזם המנוכר במזרח. הוא ציין כי ייחודו של המפגש הוא בעובדה שלראשונה נפגשים בארוע מעין זה אישי אקדמיה, איגוד מקצועי ופוליטיקאים יחד. מזכ"ל ההסתדרות חבר הכנסת ישראל קיסר, שהיה הדובר הראשי, ציין את קשיי ההסתדרות בארץ מול ממשלה עם צביון ימני, ועמד על ייחודה של ההסתדרות וכלליותה, שהם מעבר לתפקידי איגוד מקצועי.

במלאות שנה לפטירת חברנו
צבי טיטלבאום
נעלה לקברו לגילוי המצבה
ביום ראשון, 10.1.88, בשעה 15.00
המשפחה
וקיבוץ גת

החלטה בערעורם של מיועדים לגירוש בשבוע הבא — נמשכות ההפגנות

250 עודם עצורים ■ הפגנות אלימות ברפיח ובגדה ■ 6 מהגדה למעצר מינהלי

מאת אבי בניהו מנחם ענברי ועזרא אבירן כתבי „על המשמר"

הפרקליט הצבאי הראשי תא"ל אמנון סטרשנוב אמר אתמול, כי עד מחצית השבוע הבא תסיימנה „הוועדות המייעצות" לעניין המערערים על גירושם את עבודתן, ואז יוספו ההמלצות וחוות הדעת בעניין המגורשים לאלופי הפיקודים.

הפרקליט הצבאי הראשי ששוחח עם כתבים צבאיים במהלך ביקור נשיא המדינה ביחידתו הסביר, כי עבודת הוועדות בעזה ובגדה, נידחו אתמול לאור בקשות הסנגורים של המיועדים לגירוש ללמוד את החומר ולהתכונן לדיונים. לדבריו, ימשכו הדיונים בראשית השבוע הבא.

תא"ל סטרשנוב מסר, כי על פי הנוהל נערכים הדיונים בוועדות המייעצות בדלתיים סגורות בנוכחות המיועדים לגירוש, הסנגורים ונציגים של הצלב האדום הבינלאומי.

בתשובה לשאלה אמר, כי אין כל כוונה במערכת הבטחון לזרז את המשפטים בשטחים והראיה היא שהם טרם נסתיימו. „כל ההליכים, החל ממתקני הכליאה ודרך הבאת העצירים למשפט נעשים כדת וכדין, במהירות ובלווי צמוד של יועץ משפטי", אמר הפרקליט.

פרקליטי המיועדים לגירוש טענו כי אין הצדקה לצווי הגירוש, והטענות נגד ארבעת המיועדים לגירוש אינן נכונות. עורכי־הדין השמיעו טענות משפטיות והביאו גם נימוקים פוליטיים למנוע גירושם של הארבעה ובכלל זה דאגה לשלומם הפיזי אם יגורשו לארץ אחרת.

250 עודם עצורים

הפגנות גדולות ארעו אתמול במשך כל שעות הבוקר והצהרים ברפיח.

כוחות הבטחון עסקו במניעת חסימת הרחובות וכביש הכניסה לעיר. צעירים ידו אבנים לעבר כוחות הבטחון ובשלב מסויים הופעל כח ונעצרו מספר מפגינים. הפגנות היו גם בחאן־יונס שבחלקה נתונה בעוצר. ליד בית־חנון בצפון רצועת עזה הציבו צעירים מחסומים בכביש הראשי, הציתו צמיגים וידו אבנים על כלי־רכב שעברו במקום. 3 כלי רכב נפגעו ושמשותיהם נופצו. עובד „בזק" נפצע באחת המכוניות, והוא הועבר למרכז הרפואי באשקלון לקבלת טיפול באחת מעיניו.

עשרה צעירים מקומיים הובאו אתמול לבית־המשפט הצבאי בעזה כנאשמים ביידוי אבנים בשבועיים האחרונים. נמסר כי עד כה נשפטו כ־210 צעירים בגל ההפגנות של החודש האחרון. באותו פרק זמן שוחררו כ־200 עצורים, ובמיתקן הכליאה בעזה מוחזקים עדיין 250 עצורים שבחלקם ממתינים להליכי משפט.

6 למעצר מינהלי

גם אתמול נמשכו בגדה המערבית הפגנות ושביתות מסחר, מלווים ביידוי אבנים ובהבערת צמיגים. ההפגנות היו אלימות במחנות הפליטים שליד רמאללה. ברמאללה ובשכם נמשכה שביתת המסחר. במזרח ירושלים היתה הפגנת־נשים, ורבות מן המשתתפות נעצרו. כן נעצר העיתונאי אליאס זנאנכירי עורך „אל־עוודה" באנגלית.

גם אתמול נמשכו המעצרים האדמיניסטרטיביים ועל ה־15 שנעצרו שלשום נעצרו עוד שישה. שניים בגדה וארבעה בעזה. אחד העצורים הוא ממשוחררי העיסקה עם ג'יבריל.

עוצר בג'ילזון

כתב עתים מוסר: עוצר הוטל על מחנה הפליטים ג'ילזון הסמוך לישוב בית אל לאחר שבקבוק תבערה הוטל מכיוון המחנה אל רכב שנסע על הכביש המוליך מרמאללה לשכם.

הבקבוק התפוצץ במרכז הכביש והתלקח אך לא נגרם נזק ולא היו נפגעים.

קצין משטרה גורר נער החשוד ביידוי אבנים, למעצר — אתמול בכפר ענתה (תצלום: יוסי אלוני י.פ.פ.א)

סנטור אמריקני נלכד וחולץ

הסנטור האמריקני ג'ון צ'פי, אשר נרגם באבנים אתמול במחנה הפליטים קלנדיה שמצפון לירושלים, חולץ מהמחנה ע"י כוח צה"ל.

הסנטור הגיע בשעות הצהריים לסיור במחנה כשהוא מלווה בצוותי טלוויזיה ואנשי אונר"א. דקות אחרות לאחר תחילת סיורו החלו עשרות צעירים להתגודד סביב הצוות וליידות בו אבנים. אנשי הסיור ניסו לסגת לאחור, אך ללא הצלחה. כוח צה"ל שהיה במקום נאלץ להתערב על מנת לחלץ את הסנטור ואנשי צוותו בשלום. (עתי"ם)

„בתי המשפט הצבאיים בישראל גרועים מאלה של פרנקו"

התנאים אשר בהם נידונים פלשתינים על ידי בתי־משפט צבאיים ישראליים, הינם „גרועים מאלה שרווחו בספרד בתקופת שלטונו של פראנקו" — הכריז אתמול בירושלים ראשה של משלחת משפטנים ספרדים.

במסיבת עיתונאים קבל חוסה מאריה באנגרס, מזכ"ל מפלגת „השמאל הבאסקי", על „היעדר אמצעי הגנה" למאות העצירים הפלשתיניים, שהועמדו למשפט בשבוע האחרון.

„בתקופת שלטונו של פראנקו, משפטים לא נסתיימו תוך דקות ספורות, כפי שקורה הדבר עתה בבתי־המשפט הצבאיים הישראליים", הוסיף באנגרס.

ואילו חבר אחר במשלחת, חוסה מאריה מנא, תובע כללי בעיר ברצלונה, אמר כי „כל נסיונותינו לחזות נוכחים במשפטים נתקלו בסירוב מצד השלטונות הצבאיים הישראלים, וזאת בשעה שנאמר שמדובר הוא במשפטים פתוחים לקהל".

המשלחת, המכריזה על עצמה כ„בלתי־רשמית", מורכבת משישה פרקליטים ושופטים. המשלחת ביקרה בכמה מחנות פליטים ביהודה, שומרון ובחבל עזה. חברי המשלחת מתכוונים להישאר בארץ עד חשבת. עם תום הביקור הם עומדים לפרסם דו"ח על הנהלים המשפטיים של ישראל בשטחים המוחזקים.

הוסר המצור בכפר יחמור

— משקיפי האו"ם בדרום לבנון ריווחו כי טנק ישראלי פירק ביום ה' בצוהריים את המחסומים של צה"ל, שהוצבו בכניסה לכפר יחמור.

אנשי האו"ם מסרו כי זמן קצר לאחר הסרת ההסגר העבירו רכבים של ה„צלב האדום" כמויות גדולות של מזון לתושבים, שהיו נצורים בכפר כמה ימים.

— עשרים ושלושה בני־אדם הורשו לצאת אתמול את הכפר יחמור שבדרום־לבנון, אשר צה"ל הטיל עליו הסגר לפני שמונה ימים — על־כך נמסר ביום חמישי מטעם משרד החוץ הלבנוני.

הכפר השיעי יחמור, השוכן מחוץ לרצועת הבטחון, מונה כארבעת אלפים תושבים.

בסיוני בעזה: מקווה שיהיה שקט שיאפשר קידום תהליך השלום

מאת עזרא אבירן כתב „על המשמר"

שגריר מצרים בישראל מוחמד בסיוני היה אתמול אורח המינהל האזרחי ברצועת עזה וערך סיור במערכת הבריאות ברצועה. הוא הגיע לאיזור יחד עם מתאם הפעולה בשטחים במשרד הבטחון, שמואל גורן, במסוק שהועמד לרשותם.

לאחר שקיבל הסברים מפי אלוף פיקוד הדרום וראש המינהל האזרחי תת־אלוף אריה רמות, שוחח השגריר המצרי עם מנכ"לי משרדי הבריאות והפנים וכן עם ראש עיריית עזה.

בביקור בבית־החולים „שיפה" עמד האורח מקרוב על שיפורים שנעשו בשנה האחרונה בבית־החולים הממשלתי בעזה.

בביקורים במרכז הרפואי באשקלון ביקרו אצל שניים מתושבי הרצועה שנפגעו במהלך האירועים האחרונים בג'בליה והם מאושפזים בבית־החולים לאחר ניתוחים.

שגריר מצרים בישראל אמר, כי הוא בא לראות וציין כי מטרת מצרים היא להשיג שלום וכל תקוותו היא כי יוחזר השקט שיאפשר יצירת אוירה לקידום תהליך השלום.

צפוי נסיון לפוצץ הצגה שייתקל בהתנגדות

חברי תחיה רכשו כרטיסים ל„סינדרום ירושלים" בהבימה; חברי מפ"ם רכשו גם הם...

מאת שלמה סלוצקי כתב „על המשמר"

שיטה ידועה של נסיון לפיצוץ הצגות מנסים להוציא לפועל חברי „התחיה", „כך" ו„הליכוד". לכתבנו נודע, שחברי התנועות הללו רכשו במאורגן עשרות רבות של כרטיסים להצגה „סינדרום ירושלים" שתתקיים במוצ"ש ב„הבימה", וזאת במטרה „להביע בתוככי התיאטרון הלאומי את רגשות הציבור הלאומי למול הצגה תבוסתנית זו".

כן נודע לכתבנו שבעקבות הידיעה על התארגנות של הימין, החליטו חברי מפ"ם בקיבוץ ובעיר, לרכוש אף הם מספר רב של כרטיסים לאותה הצגה, במטרה — כדברי כרוז שחולק בקרב חוגי השמאל — „לתת תשובה לכוחות המסוכנים והמסכנים את חיי התרבות והרוח בישראל".

חמי טל, מהדור הצעיר של מפ"ם, אמר לכתבנו „קיומה של ההצגה „סינדרום ירושלים" כמתוכנן, מהווה מבחן לדמוקרטיה, אך גם מבחן לכוחות המוכנים להאבק על קיומה".

היום בצוותא: כנס חירום של נציגי השמאל וערבים מהשטחים

מאת שלמה סלוצקי כתב „על המשמר"

פרופ' ישעיהו ליבוביץ', נציגים ערבים מישראל ומהשטחים, וכן נציגים מתנועות המתנגדות לכיבוש, ישתתפו היום בצהריים בכנס „צוותא" בת"א.

לדברי מנחה הכנס, ואחד ממארגניו ד"ר אבי עוז, בכנס החירום שנקרא על־ידי תנועת „די לכיבוש", תחת הכותרת „אנחנו והשטחים", אמור לשמש במת ליבון של עשרות מחנה השלום לנוכח האירועים בשטחים, וכן לגיבוש דרכים לפעולה ממשית של הציבור הישראלי בנושא זה.

מלבד השתתפותם המובטחת של פרופ' ליבוביץ', פרופ' יגאל עילם, נציג „יש גבול", מראון דוויר, ראש אגודת האקדמאים בנצרת ונציג מכתב השמיניסטים, צפוי בואם של נציגים מהשטחים, שגם הם יאמרו דברים.

מובארק יוצא מחר ל„סיור נצחון" במפרץ

מאת אורי הורוביץ כתבנו לענייני המזה"ת

נשיא מצרים אמור להתחיל מחר סיור רישמי הראשון מסוגו בשש מדינות המפרץ הערביות שחידשו באחרונה את יחסיהן הדיפלומאטיים עם מצרים. המדינה הראשונה בה יחל הסיור תהיה ערב־הסעודית. ערב בואו של מובארק לאיזור מעטירים דוברים שונים במדינות המפרץ שבחים למדיניות מובארק. כן עוסקים בביקור הצפוי מאמרי המערכת של מדינות אלה. אלה אף מביעים תקווה לסיוע צבאי ממצרים.

שגריר סעודיה במצרים אמר השבוע שארצו מצפה להעמקת האחוות בעולם הערבי, כתוצאה מביקורו הצפוי של מובארק בארצו.

לבנון התלוננה באו"ם על הפצצות חיל־האויר

מרכז האו"ם, — לבנון מחתה לפני האו"ם על התקפות אויר ישראליות שבוצעו על מטרות בדרום־לבנון בשבת, ושמרה לעצמה את הזכות לבקש כינוס של מועצת הבטחון בנושא זה.

ביום חמישי התפרסמה במרכז האו"ם איגרת שהופנתה על ידי נציג לבנון, ראשיד פאחורי למזכ"ל האו"ם. באיגרת נאמר כי חיל האויר הישראלי „הפציץ כמה גושים של בנייני מגורים בקרבת צידון", בגרמו למותם של שבעה בני משפחה פלסטינית. עוד נאמר באיגרת כי באותה עת עצמה תקפו מסוקים ישראלים, שהמריאו מספינות מלחמה, בטילים ששה בתים בכפרים בארנ'ה וג'יה, המרוחקים 80 ק"מ מגבול ישראל. באיגרת צויין כי בהתקפה זו נהרגו אזרחים רבים, ובהם נשים וילדים רבים.

„עד־כה גרמו מעשי התוקפנות הישראליים למספר כולל של 26 הרוגים, עשרות פצועים, ואף הסבו נזק חומרי רב", טוען פאחורי באיגרתו.

(עי"ר)

דשנים וחמרים כימיים בע"מ
המחלקה החקלאית

כנסים חקלאיים
על
חידושים בדישון גדולי השדה
יתקיימו:
בכפר מנחם — ביום ד' 20.1.88 בשעה 9.00
בקבוץ יפעת — ביום ב' 25.1.88 בשעה 9.00
בתכנית: הרצאות חוקרים בכירים על עבודותיהם
פרטים והזמנות — במחלקה החקלאית של דשנים וחמרים כימיים בע"מ ת.ד. 1428, חיפה 31013, (בטלפון: 04-468254-5)

פרס: „הרגעת הרוחות" לא תפתור הבעייה בשטחים וגם לא הרובה

שר החוץ שדיבר באוניברסיטת ת"א קיבל מהמרצים עצומה שקראה לו לפעול להפסקת הדיכוי בשטחים ◻ העלה שוב התנגדותו לממשלת אחדות בבחירות הבאות

מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס אמר אתמול כי יש להחלין להרגעת הרוחות בשטחים המוחזקים, אבל בניגוד לימין הקיצוני, הוא איננו מאמין שעל ידי הרגעת הרוחות תפתר הבעייה. „הפתרון הוא באמצעים מדיניים בלבד", אמר.

פרס שהופיע בפני תא הסטודנטים של מפלגת העבודה באוניברסיטת תל אביב, אמר, שאין להכנע אמנם לאיום של אבן הנזרקת בשטחים אבל אין גם להשתמש ברובה כדי להכניע את זולתנו.

כשנשאל מה ההבדל בין הקורה בשטחים לבין מלחמת לבנון, השיב, שבניגוד למלחמת לבנון, האירועים בשטחים אינם פרי יוזמה שלנו. הוא ציין כי חיילים רבים נקלעו שם למצב בלתי אפשרי.

על רעיון פירוז רצועת עזה אמר, שבעזה לוחמים על תואר מרומה, שכן לא רואים שם אדמה מרוב תושבים. „האם יש לנו כסף וכוח להוציא אותם משם? שאל.

פרופ' משה סוקר, מהפקולטה למדעי החברה הגיש לפרס עצומה המבטאת לדבריו את עמדתם של רוב חברי הסגל באוניברסיטה. העצומה קוראת לו כמ"מ ראש הממשלה וכראש מפלגת העבודה לפעול להפסקת מדיניות הדיכוי בשטחים ולבטל את צווי הגירוש לאלתר. העצומה הוגשה לקול מחיאות כפיים מהקהל.

פרס אמר בתגובה, שקיים כאן מצב של אבסורד הומני. אילו הוציאה ישראל אנשים להורג, לא היה הדבר סותר את החוק הבינלאומי ואיש לא היה פוצה פה.

הוא הוסיף, שקיים בינינו ויכוח חוקי לפי איזה חוק יש לנהוג בשטחים, החוק הירדני או אמנת ז'נווה. אמנת ז'נווה מתנגדת לגירוש המוני, אבל איננה נגד גירוש כהענשת יחידים. הוא הוסיף, כי ע"י דיבורים מיותרים יצרנו רושם כאילו מדובר בגירוש המוני, שעה שמדובר רק ב־9 מקרים.

שר החוץ הזכיר את ועידת ז'נווה מדצמבר 1973 בה השתתפו ארה"ב, בריה"מ, מצרים, ירדן וישראל כדוגמא לועידה בינלאומית ש־הועידה. „אבל או לא הפחידו איתנו האנשים המפחדים מהשלום", אמר.

„שלום תמורת שלום"

לקריאת ביניים [illegible] „שלום תמורת שלום" השיב, שבארץ יש הרבה אנשים דתיים המחכים לבוא המשיח. „באותה מידה אפשר לומר: [illegible]", אמר.

פרס אמר שהוא מתנגד למו"מ עם ערפאת, כיוון שבסופו של דבר ערפאת יכול להסתפק רק במדינה פלשתינאית־ישראלית עם צבא פלשתינאי משלה, ולכן הוא, פרס, אינו מוכן, למרות שערפאת מוכן לפתוח במו"מ ישיר מיד, ללא ועידה בינלאומית.

לעומת זאת, ניתן לנהל מו"מ עם משלחת ירדנית פלשתינאית, שתביא לפתרון הבעיה הפלשתינאית במסגרת ירדנית פלשתינאית, למרות שירדן חוששת להתחיל את המו"מ בוועידה בינלאומית.

את התנגדותו לממשלת האחדות הלאומית לאחר הבחירות הבאות, הסביר בעובדה שממילא אין הסכמה לאומית, והממשלה משותקת בנושא החשוב ביותר, מדיניות שלום.

את אי הפרישה מהממשלה עכשיו נימק בהתנהגות אחראית והוגנת בהתאם להסכם הרוטציה בממשלת האחדות הלאומית, וגם כדי לא לפגוע בתהליך הכלכלי החיובי.

נבון: שחיקת התמיכה

„קיים חשש שאם יימשך המצב בשטחים כפי שהוא ולא נעשה צעדים לקידום השלום באיזור, תימשך שחיקת התמיכה של ארה"ב בישראל במוסדות בינלאומיים ונמצא עצמנו יותר ויותר מבודדים בדעת הקהל העולמית. כל המנסה לראות את הצבעת נציג ארה"ב במועצת הביטחון כאירוע חריג, מישלה עצמו" -- ואת אמר שר החינוך והתרבות בעת ביקורו אתמול באשקלון.

בשיחה עם כתב עתי"ם, אמר השר נבון שלנעשה ביהודה ושומרון וחבל עזה „אין פתרון אלא הפתרון המדיני ויש להקדיש מחשבה מיידית לקידום הנושא, מאחר ולא ניתן יהיה להמשיך את המצב הנוכחי לאורך ימים".

(עתי"ם)

המשכים

חנא סניורה הכריז

(סוף מעמוד ראשון)

לא מצא תמיכה

ככל־הנראה צעדו של חנא סניורה מתקבל בהסתייגות בקרב קבוצת תומכי אש"ף במזרח ירושלים, ומסיבת־העיתונאים, שהיתה אמורה להתקיים אתמול, ובה היתה אמורה להופיע קבוצה בתמיכה במרי האורחי, לא התקיימה ככל הנראה על רקע חילוקי־הדעות האלה. הם אומרים כי המימשל הצבאי מנע מתומכי הרעיון מן הגדה לבוא למסיבה, אבל רוב הקבוצה נמצאת במזרח־ירושלים ואי־אפשר היה למנוע ממנה לקיים את מסיבת־העיתונאים.

סניורא השווה את צעדו למרי האורחי בו נקט מהטמה גנדי במאבק הודו לשחרור מעול הבריטים. כזכור, הכריז גנדי על חרם המלח, שהתברר כנשק יעיל נגד השלטונות.

הטלוויזיה של ירדן הזכירה אתמול את היוזמה למרי אורחי, אבל התעלמה מן היוזם, חנא סניורה ודיברה על הרעיון באופן סתמי.

ממעיטים בחשיבותו

במערכת הבטחון ובמינהל האזרחי נוטים להמעיט בחשיבות ההצהרה, שמסר אתמול עורך העתון „אל־פאג'ר", חנה סניורה על תחילתו של מרי אזרחי בשטחים.

גורמים בטחוניים הטילו ספק במידת ההשפעה שיש כיום בידיו של סניורא על המנהיגות ועל אוכלוסית השטחים. גורם בטחוני המקורב לנעשה בשטחים אמר אתמול: „הערבים מזלזלים בסניורה והיהודים הם שמנפחים אותו".

למרות זאת קיים חשש מסוים מהפוטנציאל הטמון בהצהרה זו, ובעצם העלאת הרעיון. במערכת הבטחון מסבירים כי מרי אזרחי, משמעותו התנתקות מוחלטת של ראשי הציבור מהמינהל האזרחי ודבר כזה לא נעשה ולא יכול גם להתבצע בעתיד בשל הסיטואציה בשטחים.

השפעת החרם על סיגריות ומשקאות – אפסיים

מאת כתבנו הכלכלי בירושלים

אם יממשו ערביי השטחים את איומיהם לנקוט במרי אזרחי ולפגוע בכלכלה הישראלית הם עלולים אכן לגרום נזק של ממש, לפחות בשלב הראשון, לתעשייה, לחקלאות ולמגזרי הבניה, סלילת הכבישים והתברואה בישראל, כיוון שבישראל עובדים כ־100 אלף פועלים מהשטחים.

גורמים כלכליים אמרו אתמול, כי גם חרם קניות עלול לפגוע בכלכלה הישראלית. אם בתחומי הסיגריות והמשקאות לא יהיה הנזק כבד, שכן ממילא צורכת האוכלוסיה הערבית בשטחים, סיגריות ומשקאות בעיקר מתוצרת מקומית.

אש"ף: ישראל מפעילה גז־עצבים בשטחים

בגדד. — אש"ף האשים אמש את צה"ל בהפעלת גז־עצבים נגד פלשתינים בשטחים המוחזקים, ואף טען שכמה מן הנפגעים נהרגו על ידי הגז. משרד אש"ף בבלגרד, הפיץ ידיעה בהן נאמר כי שני אנשים מתו מן הגז. הוא נקב בשמותיהם כמאייזה נאואל, בת 16 מקלקיליה, ואנס שהין, בן 10.

לדברי נציג אונר"א, „עשרה נערים ביקשו עזרה רפואית ותרופה מרופאיו של גוף בינלאומי זה", נאמר בגילוי הדעת. „הוכח כי כל המקרים האלה אירעו כתוצאה מגז העצבים".

(ע"ר)

שמיר: נבדוק צעדים

(סוף מעמוד ראשון)

הגירוש התסיסה רוחות פה ושם, הרי זה מוכיח שהאנשים שנועדו לגירוש הם אותם אנשים בעלי השפעה בחלקים השונים של יו"ש ועזה."

שמיר אמר כי הוא מקווה שתבוא רגיעה, מאחר שהמצב הנוכחי לא יכול להימשך לאורך ימים. „אנחנו נמצא את הדרך להחיש את תהליך הרגיעה", הבטיח.

שיחקור את דקל ושפירא

חברי הכנסת מוחמד מיערי ומתי פלד פנו אל שר המשטרה חיים בר־לב שלא לחקור את חנה סניורה על קריאתו למרי אזרחי. הם אומרים כי מוטב שיחקור את דקל, שפירא וגנרי, על קריאתם לעשות טרנספר לערבים, משום שלדעת חברי הכנסת יש בכך משום עבירה על חוק הגזענות.

נאמן לגרש מייד

יובל נאמן, מנהיג התחיה, קרא אתמול לממשלה לגרש לאלתר מארץ את חנה סניורה, בשל קריאתו למרי אזרחי. נאמן סבור כי יחד עם סניורה יש לגרש גם את מובארק עוואד, אבו־רחמה וחוסייני, מנהיגים ערבים הנחשבים על־ידי השמאל בארץ כמתונים.

אי־אפשר להכריח לעשן

מן העבר השני של המפה הפוליטית, טען חבר ועדת החוץ והבטחון מטעם ר"צ יוסי שריד, כי אי אפשר להכריח פלשתינים לעשן, וכוודאי שאי אפשר להכריחם לעשן סיגריות ישראליות במסגרת מרי אזרחי. קריאתו של סניורה חוקית. כשם שאיש לא העמיד לדין חרדים שהחרימו בשעתו את בנק לאומי, בשל בניית מלון בטבריה, כן אין טעם להעמיד לדין פלשתינים המחרימים את דובק.

שני ח"כים שהם עורכי דין, אהוד אולמרט מהרות ואמנון רובינשטיין משינוי, הסכימו אתמול כי סניורה לא עבר על החוק. הוא יעשה כן אם יקרא למרי מיסים.

אלן גינזברג בישראל, לרגל תערוכת ציורים המוקדשת לשירו

המשורר היהודי־אמריקני הנודע, אלן גינזברג, הגיע אמש לביקור קצר בישראל לרגל פתיחתה של תערוכת ציורים המוקדשת לשיריו והופעת מבחר מהם בעברית.

התערוכה - פרי מכחולו של הצייר צבי מילשטיין. פתיחתה החגיגית נערכה אתמול בהשתתפות המשורר בגלריה רוזנפלד בתל אביב. בתערוכה עשרות ציורים שצוירו בהשראת שיריו של גינזברג. במוקד התערוכה: יצירת־ענק שאורכה כ־20 מ' שצויירה לפי הפואמה הידועה של המשורר „קדיש". משום חשיבות התערוכה, הועמד לרשותה כל שטח הגלריה, על שתי קומותיה.

אלן גינזברג נחשב לאחד מגדולי משורריה של ארה"ב במאה ה־20 ובעל ההשפעה הרבה ביותר מביניהם במחצית השניה של המאה. שיריו תורגמו לעשרות שפות ברחבי העולם.

בימים אלה מוציאה הוצאת „עם עובד" מהדורה דו־לשונית (עברית־אנגלית) של שיריו - „קדיש ושירים אחרים" - בתרגומו ועריכתו של נתן זך. הספר מלווה ברישומיו של מילשטיין שחלקם מוצגים בתערוכה.

בצילום: אלן גינזברג (במרכז) עם הצייר צבי מילשטיין מימין ונתן זך בגלריה רוזנפלד; סוקר את הציור „קדיש". (תצלום י.פ.פ.א)

נחמקין חוזר מהונגריה עם הסכמים לשיתוף פעולה

מאת י. גלילי

כתב „על המשמר"

שר החקלאות אריק נחמקין העושה ביקור בהונגריה על־פי הזמנת ממשלתה סייר אתמול באיזור חקלאי ידוע (בבולונה) המשתרע על 100 אלף דונם. האיזור נודע בגידול סוסים גזעיים ערביים עם ספר יוחסין מהמאה ה־17. כן מצויות באיזור חוות חקלאיות קואופרטיביות המתמחות בגידולים שונים. השר, החוזר היום קידם שם תוכניות לשיתוף פעולה בין שתי המדינות בתחומי החקלאות השונים.

נסיעתו של השר באה בעקבות ביקורו של סגן שר החקלאות ח"כ כץ־עוז בחודש יוני אשתקד, שבמהלכו נחתמו פרוטוקולים לשיתוף פעולה בין שתי הארצות.

בחודש נובמבר ביקרה משלחת מטעם הקואופרציה של הונגריה בישראל כאורחי מוסדות הקואופרציה בישראל. בעת שהותם רכשו ההונגרים תשומות חקלאיות כגון מערכות השקייה בטיפטוף ועוד.

הונגריה מעוניינת לרכוש בישראל מערכות משוכללות ומכרי קרות, מחשב לרפתות כדוגמת הרפת הממוחשבת בצרעה ועוד.

כידוע, מפעל ישראלי לייצור אביזרים ומערכות השקייה בטיפטוף, מקים בהונגריה, בשותפות שווה עם גורמים מקומיים, מפעל גדול לייצור מערכות השקייה.

דיניץ מינה שני צוותים לייעול ההסתדרות הציונית

מאת יוסף גלילי

כתב „על המשמר"

יו"ר ההנהלה הציונית שמחה דיניץ מינה שני צוותי מומחים, האחד — לבחינת המבנה האירגוני של ההסתדרות הציונית והסוכנות היהודית, והשני — לגיבוש המלצות באשר לעדיפויות ודגשים בפעילות המוסדות.

הצוות האירגוני בראשות נגיד בנק־ישראל משה זנבר, אמור לגבש המלצות באשר למבנה האירגוני הרצוי של המוסדות ותיפקודם, במגמה ליישם את היעדים בדרך היעילה ביותר. הצוות השני הוא בראשותו של יחיאל ארמוני.

כ־20 חולי איידס כיום בישראל — 300 נושאים בגופם הנגיף

מאת חנה איש־הורוביץ

מועצה עליונה לקביעת מדיניות אחידה לטיפול בנושאים הכרוכים במחלת האיידס תוקם בישראל. על כך הודיעה שרת הבריאות שושנה ארבלי אלמוזלינו בכנס על „איידס — אתגר לחברה, השלכות על בריאות הציבור וחופש הפרט".

שרת הבריאות ציינה, כי בישראל יש כיום פחות מ־20 חולי איידס וכ־300 אנשים הנושאים בגופם את נגיף האיידס.

הכנס נפתח אתמול באולם „כס המשפט" באוניברסיטת תל־אביב, במסגרת הקתדרה לאתיקה משפטית וביו־רפואית שהמופקד עליה פרופ' עמוס שפירא. את באי הכנס ברכו פרופ' שפירא, נשיא בית המשפט העליון מאיר שמגר, ופרופ' חיים בויקס, דיקן הפקולטה לרפואה של אוניברסיטת תל־אביב, שסיפר, כי עם כל המשאבים העצומים המושקעים בחקר המחלקה ובטיפול בחולים המחלקה לא הודברה והיא מתפשטת בקצב מהיר.

מושב הבוקר של הכנס יועד לדיון בנושא „איידס ובריאות הציבור", והשתתפו בו רופאים מישראל ומחו"ל ומנהל החקיקה בנושאי הבריאות בארגון הבריאות הבינלאומי בג'נבה.

במושב אחרי הצהריים, שהוקדש ל„איידס וחרות הפרט" טען פרופ' אסא כשר מאוניברסיטת תל־אביב כי זכותו של כל אזרח לקבל מהמדינה הגנה על חייו מפני סכנת מוות מאיידס ולכן חייבים מוסדות הבריאות „להפציץ" את הציבור בהסברת המחלה.

פרופ' עמוס שפירא אמר כי התערבות משפטית כפייתית אין בכוחה לבלום את המגיפה, והדרך היעילה ביותר הקיימת כיום את הדרכה ויעוץ בדבר דפוסי ההתנהגות הרצויים.

היום יעסוק הכנס בנושא „איידס והחברה הישראלית — מה צפוי בעתידך?" אחרי הרצאות בדבר ההיבטים הטיפוליים והחברתיים הכרוכים בקבוצות של סיכון גבוה, יערך הדיון המסכם של הכנס שיוקדש לנושא „איידס בישראל לקראת שנת 2000 — מלכודות והבטחות".

במועדון קצינים בצרפת „לא שמו לב" לתמונת היטלר

מאת ארנון יפה כתב „על המשמר" בצרפת

פאריס.— צילום של היטלר מוקף בקצינים לבושים במדי חילות הצבא הנאצי נתלה על קיר כקישוט במועדון סגל הפיקוד של גדוד חיל רגלים צרפתי בבסיס צבאי בוינסן. הצילום תלוי פה מזה ארבע שנים, אמר מפקד היחידה, קצין בדרגת קולונל לכתב „לה מטן" שגילה את השערוריה. אינני יודע אם למי שתלה אותו היתה כוונה רעה. אינני יכול לאמר אם יש בצילום משהו נאצי.

מפקד כוחות הצבא באזור פריס פתח בחקירה. לצד היטלר, נתלו צילומים של סטאלין עם קציני הצבא האדום, איזנהאואר ומרשל ופטן. גנרל דה גול, מפקד צבא צרפת החופשית, נשכח משום מה.

הסגל כפי הנראה חש בנוח במועדון התרבות שלו עם היטלר על הקיר. רק עתה פנו כמה חיילים משוחררים יהודים לעתון „לה מטן". הם מסרו כי הוכו בהלם בהיכנסם במקרה למועדון הקצינים.

הקצינים התייחסו לצילום כמסמך היסטורי ובכלל לא שמו אליו לב. אך בלתי אפשרי להחשיב את הצילום כמסמך היסטורי על מרי צבאות אירופה במלחמת העולם השניה כי „היטלר כה בולט לעומת האחרים."

לפי „לה מטין" גם מתגלות בעיות בקשר עם שירי לכת בצבא הצרפתי.

עורכת: עדה סער עריכה: תמר משמר עיצוב גראפי: רחל רביד

עזה, יום ד'

צילום: אנדרה ברוטמן

למי צלצלו הפעמונים

חודש לאחר פרוץ ההתקוממות בשטחים האוויר עדיין רווי אבק־שריפה ■ הצבא עוד לא מצא את הנוסחה כיצד להשליט סדר מבלי לגרום לנפגעים בצד השני ■ נתגלה גם מחדל מודיעיני קטן ■ פסק הזמן, אם וכאשר יושג, יוקדש להתארגנות הצדדים למאבק האלים הבא ■ ובינתיים, הימין שזרע הוא כנראה גם זה שיקצור

אבי בניהו

חודש ימים לאחר ההתקוממות בשטחים, הפרות הסדר, המעצרים וצווי הגירוש — ההרגשה היא שהאוויר עדיין רווי אבק־שריפה. הרגיעה המיוחלת, אם וכאשר תושג בגדה וברצועה, לא תהווה אלא פסק־זמן להתארגנות של שני הצדדים לקראת השלב הבא. מצד אחד — צעירים פלשתינים, בני דור שגדל והתחנך על ברכי הכיבוש, דור שדחק את המנהיגות הוותיקה והמימסדית ותופס את מקומה, תוך הפגנת שליטה כמעט מלאה במחנות הפליטים וברחוב הפלשתיני. מן הצד האחר — צה"ל: מפקדים וחיילים בתפקידי שיטור, נטולי תורת־לחימה בילדים בני 14 או בעם שקם.

לדעת כל המומחים והפרשנים יהיה הגל הבא במאבק האלים הזה חמור הרבה יותר. כמות ההרוגים והנפגעים, דרך הפעלת האנשים, דעת־הקהל והנסיון שנצטבר — כל אלה ישחקו לידיהם של מנהיגי הפרות הסדר וההתקוממות בפעם הבאה, שאין יודע מתי יבוא.

תא"ל (מיל') אפרים סנה, אשר היה עד לפני זמן קצר ראש המינהל האזרחי בשטחים ופרש מתפקידו לאחר מחלוקת עם הממונים עליו, מבטיח לנו, במאמר שפורסם השבוע באחד העיתונים, כי „עוד נתגעגע לדצמבר 1987". כל הסימנים בשטח אכן מראים, כי בהעדר תהליך מדיני יימשך גל המהומות בשטחים, כשהדור הזה שגדל והתחנך על ברכי הכיבוש (כשני שלישים מכלל אוכלוסיית השטחים) ושהוא [illegible] ושנאה — חושב שאין עוד מה להפסיד.

[illegible]

חודש ימים לאחר פרוץ ההתקוממות, [illegible] בצה"ל [illegible] לשאול שאלות [illegible] הנוגעות בעיקר לנו ולצה"ל: בראש ובראשונה, צה"ל חייב לשאול את עצמו כיצד לא הגיע עדיין לשיטת פעולה בטוחה, שתמנע הרוגים ונפגעים, שלדעת הכל משרתים קודם כל את אש"ף. כמו כן, איך קרה, שטרם נמצאה הנוסחה ליציאה ממצב של „סכנת חיים" לחיילינו מבלי שלא יהיה הרוג בצד השני. הצעות יש למכביר: יש הטוענים, כי טוב יעשה צה"ל אם לא יפגין נוכחות בתוככי המחנות וריכוזי האוכלוסייה. לעומתם, יש הסבורים, כי דווקא הנוכחות הגבוהה של הצבא הינה ערובה לשקט. אולם, התחושה היא שישנם גם הרוגים מיותרים. אין ברצוני לטעון, בשום פנים ואופן, כי חיילים שנשקפת סכנה ממשית לחייהם יקריבו נפשם מנגד. אך עלינו, ובראש ובראשונה על מפקדי צה"ל ושר הביטחון, למצוא דרך כדי להפסיק את הסירוק הנורא הזה, המפעיל „מעגל קסמים" של יותר מהומות= יותר הרוגים= יותר הפגנות= יותר נפגעים, וחוזר חלילה מבלי יכולת תימרון.

הרמטכ"ל בישר במסיבת עיתונאים, שהתקיימה לפני יותר משבוע, כי על מפקדת חילות השדה, הוטל, כבר לפני שלושה חודשים, להכין מערך הדרכה לחיילי צה"ל לקראת השירות בשטחים. ככל שילמדו יותר ויתכוננו למפגש האלים עם מאות תלמידות מבית־הספר לבנות בשכם, או עם ילדים בני 13 המיידים אבנים, כך יוקל על החיילים להתמודד בתוך הסיטואציה הפוליטית המסובכת והמסתבכת של השטחים. אולם, המפתח לפתרון מצוי אצל שר הביטחון, שהוא הקובע את עיקרי המדיניות של צה"ל בשטחים.

שר הביטחון חייב להידרש לעניין וללמוד ממדינות נאורות אחרות כיצד מתגברים על הפגנות המוניות ועל מפירי סדר, מבלי לגרום להרוגים ונפגעים. זהו לקח שאנו חייבים ללמוד לקראת המפגש האלים הבא.

נגיעה בבריאות הצבא

שאלה נוספת שחייבת להישאל היא, כיצד הצליחו תושבי השטחים, ובעיקר מנהיגיהם חדשים, להפתיע את מערכת הביטחון וצה"ל. בהנחה, שגם שר הביטחון ואנשי לשכתו וגם מפקדי צה"ל הבכירים [illegible] — הרי ישנו כאן מחדל מודיעיני קטן, [illegible]

מופקר על מתן הערכת־מצב למקבלי החלטות לגבי הזירה כולה, ואילו על חקר השטחים והערכת המצב שם מופקדים בעיקר שני גופים: שירות הביטחון הכללי ויחידה צבאית, הפועלת ליד מתאם־פעולות־הממשלה בשטחים, ובראשה היועץ לענייני ערבים. שני אלה חייבים להידרש לנושא ההתרעה ולהפיק לקחים. המשימה הזאת, במציאות הנוכחית בשטחים, כיום קשה יותר. אם בעבר ניהלו זרועות הביטחון מעקב, בקרה ופיקוח על מסית זה או אחר, על מחבל פה ומחבל שם, הרי כיום המאבק הוא מול הרחוב, מול צעירים, זקנים וטף.

לאחר חודש ימים של מהומות, שלשיכוכם נדרשו לסירוגין חיילים ממערך חיל הרגלים של צה"ל, מעלים מפקדים בכירים בצה"ל בעיה קשה נוספת. את העובדה שהכיבוש והשיטור שבתוכו משחיתים את לב הנוער מקבלים גם המפקדים הבכירים בצה"ל, החוזרים וטוענים, כי מלאכת השיטור אינה מוסיפה בריאות לצבא, שהיא פוגעת במערכת האימונים ואינה מוסיפה דבר וחצי־דבר לניסיון המבצעי לקראת ההתמודדות האמיתית מול אויב. „אולם, יש לבצע אותה כפי שהוטלה על צה"ל באמצעות הדרג המדיני הממונה".

אם כן, הבעיה האמיתית כעת הינה, הנוער והחיילים החוזרים מן השטחים, 18 שנות חינוך מתמוססים מול מציאות הכיבוש. הנוער הזה, השב מעזה, מקלנדיה או משכם, חוזר ימני יותר ומאמין פחות בסיכוי להידברות. כמותם — גם אנשי מילואים רבים. הליכוד ומפלגות הימין, שהם האשמים הישירים בקיפאון המדיני ובמציאות הקשה בשטחים, עלולים עוד לקטוף את הפירות מאירועי החודש האחרון.

מישהו מטפל בן

בקופת־חולים אין רגע אחד משעמם: שביתת רופאים, שביתת רופאים מרדימים, שביתת אחיות — רשימה חלקית ■ פרופ' חיים דורון, יושב־ראש הנהלת קופת־חולים, אמור לפרוש מתפקידו בראשית הקיץ. מעטים מובנים להחליפו. האיש, המכונה „המוהיקני האחרון של הרפואה השוויונית בארץ" מסרב להרים ידיים, מאמין ברפורמות, דורש תקציבים ומחכה לממשלה אוהדת ■ ראיון

פרופ' חיים דורון: ביקורת קטלנית

עמירם כהן

שביתת רופאים, שביתת רופאים מרדימים, שביתת אחיות, שביתת עובדים פרא־רפואיים, שביתת רוקחים, שביתת עובדי מינהל ומשק — אין רגע משעמם בקופת חולים. המתבונן בסטטיסטיקה של הביטוח הרפואי בישראל, לא יתקשה לגלות, ששכבות הביניים וזוגות צעירים נוטשים את קופת־חולים לטובת קופות אחרות, בעיקר „מכבי". לא מוכנים לחכות שנתיים בתור לניתוח פרוסטטה „לא דחוף"; לא מוכנים להמתין שמונה חודשים לצינתור לב. רבים מוכנים לשלם יותר כסף עבור יותר רפואה. ורצים לרפואה הפרטית. בקופה נשארות השכבות החלשות, קשישים, משפחות ברוכות־ילדים. בקופת־חולים שב„מכבי" מסרבים לקבל אותם. המצב הכספי בקופת־חולים הולך ורע. לאחר שנה וחצי של תשלומי משכורות סדירים, פחות או יותר, שוב התעוררו קשיים.

לפני כחודשיים, בישיבה סוערת של הוועדה המרכזית, יצאו חברים כנגד יושב־ראש הנהלת קופת־חולים, פרופ' חיים דורון, כנגד הנהלת קופת־חולים, ואפילו נגד ישראל קיסר. קמו חברים, גם ראשי אגפים, ביניהם גדעון שגיא, ודרשו את ראשו של היו"ר. ודווקא בעת שכל־כולו נתון במאמץ להכנסת רפורמות בקופה. ובאמת — קשה לקנא ביו"ר קופת־חולים בימים אלה. 30,000 עובדים, 1,400 מרפאות, עשרה בתי־חולים, חמישה־עשר מחוזות, ביורוקרטיה סבוכה, מנגנון עצום — ותקציב הולך ומצטמק.

פרופ' דורון, המכהן בתפקידו שתיים־עשרה שנה — הרים ידיים. לאחר שהביא לידי גמר את המו"מ הארוך (שהיה מלווה בשביתות ובעיצומים) עם ארגון רופאי קופת־חולים — קם והודיע על התפטרותו. באותו הסכם, שחתם עליו בניגוד לעמדתו העקרונית ולהשקפת עולמו, התחייבה הקופה לשלם 80 מיליון שקלים נוספים לרופאים, לאחיות ולפרסונל, כדי שאותו חלק ברפורמה — הפעלת חדרי הניתוח במשמרת שניה — יבוצע.

בראשית הקיץ אמור פרופ' דורון למסור את תפקידו לאחר, אך מעטים מאוד מבכירי ההסתדרות מוכנים למלאו.

„דנים בגופו של המנכ"ל ולא בגופם של דברים", הוא משיב לתוקפיו. לדבריו, „את הכתובת האמיתית לטענות — הממשלה, שקיצצה דראסטית את השתתפותה בתקציב, מכירים גם ראשי ארגון רופאי קופת־חולים".

זה ארבע שנים מתקשה הנהלת קופת־חולים לתפקד מחוסר משאבים. אך פרופ' דורון, שגם יריביו מכנים אותו „המוהיקני האחרון של הרפואה השוויונית בארץ" מסרב להרים ידיים. הוא משוכנע, ומנסה לשכנע, שניתן להציל את הקופה וליישם את הרפורמות. הוא מקווה, שיגיע היום, והממשלה, אולי ממשלה אוהדת יותר, תכיר מחדש בחשיבות הרפואה השוויונית, והקופה תתאושש ותחזור להיות גולת הכותרת בהישגיה של ההסתדרות הכללית. אוהדיו טוענים, שהתפטרותו או התפטרות ההנהלה, תגרום לקריסתה הסופית של הרפואה השוויונית בארץ.

אני קורא בעיתון סיפור על אשה, שנפטרה בגיל 46 ממחלת לב. כל מה שהיה חסר כדי להשאירה בחיים היה השתלת קוצב־לב. היא אושפזה לסירוגין ביחידה לטיפול נמרץ והמתינה לתורה להשתלת הקוצב שמונה חודשים, עד שנפטרה. אילו היו לה 1500 דולר היתה מתאשפזת בבית־חולים פרטי ותוך שלושה ימים יוצאת משם עם קוצב לב וסיכוי לחיים ארוכים. וסיפור של מבוטח אחר, מרעננה, במכון ויצמן: „ארבעים שנה אני משלם לקופת־חולים. כשקבעו שאני צריך ניתוח לב בדחיפות לא היה מקום בבית־החולים. שילמתי 1500 דולר עבור הניתוח וקניתי בכך את חיי. אני מרגיש שאני מקופח, מרומה. ארבעים שנה רימו אותי". פרופ' דורון, זוהי מציאות של התפוררות מוחלטת. מדוע לא תעבירו את המבוטחים שלכם לקופות אחרות ותסגרו את הקופה?

פרופ' דורון: לפי מיטב ידיעתי, המקרים שתיארת הם בשוליים בלבד. אני מציע לראות את המציאות בפרופורציות נכונות. קח את הדיאליזה כדוגמה. המערכת הרפואית־ציבורית נותנת בישראל תשובה לכל הנזקקים לדיאליזה וללא הגבלת גיל. בארצות אחרות, אפילו באנגליה, אין מקבלים לטיפול חולים מעל לגיל 65. אצלנו, כל נזקק מקבל את הטיפול או במוסדותינו או בממשלתיים במימון מלא של קופת־חולים.

למרות שתי הדוגמאות שהיצגת, מירב ניתוחי הלב נערכים במערכת הציבורית ומרבית קוצבי הלב מסופקים על־ידי המערכת הציבורית. עם זאת, אני לא בא להגן על המצב, שבו מבוטחים מחכים חודשים בתורים ארוכים. מדי כדי לקבל את השירות. הרי זו הבעיה המרכזית הנוכחית של הקופה. הרי על זה יצאנו בתכנית הרפורמה שלנו. אני מתריע כל הזמן, שבמדינת ישראל חל כירסום הדרגתי בעיקרון, שהוא היה הישג אדיר של המדינה והרפואה הציבורית, שבארץ הזאת לא ימות חולה בגלל העדר יכולת כספית. בינתיים, הכירסום הזה הוא רק בשוליים, אבל אין ספק שאורבת לנו סכנה גדולה מאוד.

ערכו סקר טלפוני

על־פי הנתונים שפורסמו על־ידי „ארגון רופאי קופ"ח" מדובר על 30,000 מבוטחים, המצפים לניתוחים בבתי־החולים של קופת־חולים וזמן ההמתנה נע בין 8 ל־24 (!) חודשים. האם אלו רק „מקרים שוליים", בהגדרתך?

— הנתונים שנמסרו על־ידי ד"ר סולן, שהוא יו"ר ארגון הרופאים בחטיבת בתי־החולים של קופת־חולים — אני מוכן לערער עליהם. די לי בתורים האמיתיים, ולא דרוש לי לעסוק בנתונים המנופחים שנופחו למען מטרות מסויימות. לפי המספרים שלנו, ממתינים כ־12,000 איש וגם זה הרבה מדי. ארגון רופאי בתי־החולים של קופת־חולים מנהל זה זמן רב מאבק בנושא השכר. מאחר שהם יודעים, שהיום יש מצב של הקפאת שכר, ושהדרכים המקובלות של מאבק מקצועי חסומות, הם מוצאים דרכים אחרות. וזה התחיל בכך שהם ערכו סקר טלפוני ושאלו אנשים לא רק כמה זמן הם ממתינים, אלא גם האם הם מוכנים לשלם עבור קיצור התור...

מצידם של הרופאים יש כל הזמן תהידה להעמיק תשלומים, להעמיד לרשות המבוטחים שירות פרטי תמורת תשלום ולקבל כסף עבור ניתוחים פרטיים מהמוסד ואולי גם מהפרט. והרי, הם עצמם, על־ידי הצעדים והעיצומים שנקטו במשך תקופה ארוכה, מגדילים את התורים ואחרי כך באים בזעקות: איזה תורים יש! העיצומים של הרופאים המרדימים, למשל, כבר מגדילים, אוטומטית את התורים ב־30 אחוז, וספציפית, העיצומים שהם עשו בבתי־החולים שלנו, הגדילו את התורים עוד יותר. אבל הנושא הוא הרבה יותר מורכב וזו בעיה בינלאומית: הרפואה הולכת ומתייקרת, היא מתייקרת ב„צורה רצחנית"... וזאת משתי סיבות: הזדקנות של האוכלוסייה, או העליה בתוחלת החיים והעלות של המיכשור והטיפולים החדישים. הזדקנות של אוכלוסייה. עליית תוחלת החיים של האדם, הוא תהליך חיובי. אלא שלעובדה שהאוכלוסייה מגיל 65 ומעלה גדלה בכל שנה ב־0.5 אחוז — יש לה

„אם יש גורם, שאי־אפשר לבוא אליו בטענות שלא נאבק מספיק — זו הנהלת קופת־חולים. אלא שהבעיה היא אחרת לחלוטין: במשך שנות שלטון הליכוד ירדה השתתפות הממשלה כמעט לאפס"

השלכה כלכלית־רפואית מרחיקת לכת. היום מנתחים אדם בגיל 90 מכניסים לטיפול נמרץ אדם בן 85 אדם בגיל +65 — הצריכה שלו לאישפוז היא 2,7 ימי אישפוז בממוצע לשנה, כאשר הממוצע לכל האוכלוסייה הוא 0,7 ימי אישפוז. האלמנט השני הוא התייקרות המיכשור והטיפול וכל פעם יש משהו חדש: פעם הסתפקנו „בסורק ממוחשב" אחד למיליון הנפש. והבל עכשיו יש כבר לכל 300 אלף נפש. אז, מצד אחר, זה שיפור עצום, אבל יש לכך מחיר והוא לא רק ה־750,000 דולר שעולה כל סורק, אלא גם עלות ההפעלה של מכשיר כזה...

אני קורא בפרסומים שלכם, שסורק (סי.טי.) שעלה לפני חמש שנים שני מיליון דולר — אתם מקבלים אותו היום בחצי מיליון.

— ההבדלים אינם כל־כך דרמטיים, שאתה מציג. אבל לא כאן הוויכוח. כבר היום דרישה לדבר חדש: נכנסים לעידן של אמ.אר.אי. (מכשיר בדיקה המבוסס על השדה המגנטי): עניין של 1.5 מיליון דולר יחידה. ועוד מכשיר — אם בודקים: יש דרישה ליותר ניתוחים ויותר אנשים, בצדק, זוכים לקבל את הניתוח ובסופו של עניין, מבחינה כלכלית — החזה מרקיעה שחקים. אבל, למה נדבר על מיכשור מיליוני דולרים? יש כל הזמן הצטיידות נוספת של טיפולים בסרטן, יש הצטיידות מתחום הקרנות. ויש עניין של כירורגיה של הלב. יש אנשים רבים יותר מועמדים לניתוחים, שאי־אפשר היה לערוך וגם זה תורם לתוך התור. יותר ניתוחים פירושם גם יותר מיטות, יותר מחלקות, יותר הצטיידות, יותר כוח אדם. הבעיה היא, שבישראל, היום, אנחנו מוציאים [illegible] דולר לנפש לשנה על בריאות ודורשים [illegible] בריאות כמו בארצות המוציאות על בריאות פי שישה. מרבית הארצות במערב אירופה מוציאות על בריאות כ־2000 דולר לנפש ויותר.

בשנים 78־1979 קיבלנו מן הממשלה השתתפות בתקציב של 28 אחוז. היום מפרסמים שהשיעור הוא חמישה אחוזים, או לידיעתך [illegible] פחות מזה. אולי 4,5 אחוז. יתכן, שבעוד [illegible] אקבל אפס אחוז. עשו לנו תרגיל [illegible] השתתפות הממשלה בתקציב הקופה [illegible] המקביל. אם המס המקביל יעלה — הממשלה תשתתף בפחות. כך שאנחנו בקופת־חולים מעליית המס מקביל, לא נרוויח.

מחלה ציבורית

ארגון רופאי קופת־חולים גורס, שהבעיה היא בהתייעלות שאתם ארגון ריכוזי מאוד. אם יש גורם, שאי־אפשר לבוא אליו בטענות שהוא לא נאבק מספיק, לא עשה מספיק — זו הנהלת קופת־חולים. הורדנו 1700 משרות, הורדנו עשרות מיליוני שקלים, כדי להתאים את המערכת לאילוצים הכלכליים והמאבק [illegible] התייעלות נמשך כל הזמן. אלא שהבעיה היא אחרת לחלוטין: במשך שנות שלטון הליכוד ירדה השתתפות הממשלה כמעט לאפס וגם אם עשו [illegible] איך שהוא את המשבר הכלכלי הקשה [illegible] לשלם ריבית רצחנית...

קיבלתם פריסת חובות.

— נכון, יש תהליך של קונסולידציה של חובות, אבל זה עדיין לא כסף. בקונסולידציה אי־אפשר לעשות ניתוחים ולקנות מיכשור.

לאחרונה אתה עומד, אישית, בפני [illegible] להגיש את התפטרותך. בוועדה המרכזית [illegible] חברים, ראשי אגפים, גדעון שגיא, רעיה רטיג, עליזה תמיר, ודרשו את התפטרותך. לאחר [illegible] שנה, בתפקיד, אולי הגיעה העת לתת [illegible] המושכות לאחרים?

— אני לא רוצה לעסוק בשמות. אני חושב שיש אצלנו מחלה ציבורית לעסוק בגופם של האנשים ולא בגופם של העניינים, וזו לא [illegible] שמתחילה ונגמרת בפרופ' דורון, ומאבק [illegible] אחד מן השמות שהיזכרת בגופו של פרופ' [illegible] לא התחיל היום.

את תפקיד המנכ"ל שאתה ממלא [illegible] מילאו לפניך חיים מורוקה ז"ל ואשר [illegible] יבל"א. אתה הראשון שלא בא מרקע ארגוני מינהלי אלא רפואי. אולי בזה [illegible] טעות?

— זו שאלה שמצביעה על אי־הבנה [illegible] כולו: יש נושא של רפואה ציבורית [illegible] שעוסקים בו רופאים. לי יש רקע רפואי [illegible] וברפואה ציבורית. קרוב לעשור ניהלתי [illegible] קופת־חולים במחוז הנגב. הייתי [illegible] רפואי של המחוז, הייתי מנהל בית־חולים, ניהלתי את האגף הרפואי של מרכז קופת־חולים. ואני שואל אותך: האם בימים שישב איש מינהל בחדר הזה לא היתה ביקורת קטלנית על המרפאות? האם לא היו אז דיונים קשים בוועדה המרכזית? אז היו לקופה תקציבי ענק לפיתוח. 30 אחוז מהתקציב השוטף: ומה אנחנו מקבלים היום?

תרשה לי לצטט אותך. בוועידה הי־11 של קופת־חולים, לאחר שביתת הרופאים הגדולה של 1983, הכרזת מעל הבמה: „אחרי מאמצים, שאותם קשה לתאר, עמדה קופת־חולים.. במבחן חמור זה, והוכיחה כי יסודות הרפואה הציבורית בישראל איתנים הם...". בשנה הבאה תערך הוועידה הי־12 של הקופה. האם תוכל לומר כדברים האלה גם בוועידה זו?

— היום אני מוכן לומר, שהיסודות עדיין איתנים, אבל הסכנות שאורבות ותהליכי הכירסום גדולים מאי־פעם. השאלה היא, האם יימצאו המקורות הכספיים כדי להחזיר את הרפואה הציבורית למקומה הנכון. בסך־הכל, חסרים לנו 10 אחוז להשלמת התקציב, כולל תכנית הרפורמה. אסור, אני מזהיר, לתת לרפואה הציבורית להתמוטט. ישנה תשתית 50.000 איש מתפרנסים מהשרות הזה ומיליונים מבוטחים על־ידו.

מדוע נתקעה תכנית הרפורמה?

— מי אומר שנתקעה?! רק החלק הקשור לרופאי בתי־החולים, וגם הוא, לאחר ההסכם שהושג־יתבצע. ביצענו רק את הדברים שאינם תלוים באיגוד המקצועי של הרופאים. אחד ההישגים שלנו, וכל מבוטח בוודאי שם לב, היה קיצור משמעותי של התורים לרופאים המקצועיים. פרט לאורטופדיה, עיניים וקצת עור, אנחנו מאוד קרובים ליעד שלנו — שלא יהיה תור מעבר לשבוע ימים.

צוואר הבקבוק

איך השגתם את השיפור הזה?

— הוספנו תקנים של רופאים מקצועיים, הכנסנו את החידוש הזה של „הרופא העצמאי", רופא שעובד בבית, אבל שקופת־חולים משלמת לו. עשינו שיפורים נוספים, כגון פרקטיקות קבוצתיות הפניות לרופאים שמחוץ למערכת. ועוד נוסף, שאנחנו, מכניסים כעת, הוא עבודה מתוכננת במרפאות, כדי שלא תבוא למרפאה ותמתין שעות. אתה מזמין תור בטלפון, קובעים לך שעה ואתה לא ממתין. זה עובד כבר ב־80 מרפאות ולקראת השנה השוטפת נפעיל את השרות הזה ב־247 מרפאות. וזה קשור בבעיות של תוספת קווי הטלפון ושיפור התקשורת בתוך המרפאות, וכל הדברים הללו, כדאי שהמבוטח ידע, עולים לנו מיליוני שקלים. אני, לצערי, לא יכול לומר מתי נסיים את התכנית.

נושא הניתוחים הוא צוואר־הבקבוק העיקרי וגם כאן יש הסכם. רצינו דבר פשוט: שהרופאים ינתחו, מעבר לניצול הבסיסי של חדרי הניתוח להפעיל את חדרי הניתוח שלנו במשמרת שניה. הרופאים אמרו, שהם רוצים שנבטיח להם תנאים של שכר ושזה יהיה הסכם־קבע וכל מיני דרישות. אבל עיקר הבעיה היא שהם הסתפקו בניתוחים, כי יש רופאים שלא מנתחים. מה שהם ביקשו עבור רופאים שאינם מנתחים — צריך לדעתם להיות זהה למה שאתה נותן למנתחים. ומתוך הצטיידה בפנינו תמונה, שהם ניסו להכול אותנו להסכם קיבוצי חדש.

פרופ' דורון, לציבור נמאס משלושים מדיורמים, אתמול רוקחים, היום רופאים, מחר אחיות. האחיות יצאו עכשיו למאבק חדש על 36 שעות... את המבוטח זה לא מעניין יותר: הוא לא מקבל את השירות שלו.

— תאמר אתה לי איך אתה רוצה לפתור את הבעיה... בוא נדבר על רוקחים: אין מספיק רוקחים, כי יש משבר בעליה והשכר במערכת הציבורית הוא כל־כך נמוך — שהם לא באים. ושוב: הכל מתחיל ונגמר בתקציב שיש לך.

איך פותרים בעיה כזו, שאין רוקח בלוד ואין באור יהודה, בקרית אונו? אז אתה בא ומוצא פתק על האשנב שאין רוקח... באנו והצענו להקים מסלול דו־שנתי של לימוד רוקחות עם אפשרות להשלמת הלימודים ולתואר אקדמי בהמשך. ומי מתנגד...? ארגון הרוקחים של קופת־חולים!

אחריות הממשלה

יו"ר ארגון חטיבת רופאי בתי־החולים של קופת־חולים מתנער מהבריך, שהוויכוח ביניכם הוא על שכר. לטענתו, לא מילאת את ההסכם שנחתם איתם. למשל „תקן תורן."

— בניגוד למערכת הממשלתית דווקא קופת־חולים, אחרי שביתת הרופאים של 83', הלכה ביוזמתה לקראת רופאי בתי־החולים בשני נושאים: היא החליטה, שרופא העושה תורנות במשך 24 שעות הולך ב־8 בבוקר הביתה ולא ממשיך את סדר היום הרגיל בבית החולים. ובעניין שני: רק קופת־חולים קיצצה את הזמן, שהרופא הצעיר ממתין לקביעות והגדילה את מספר הרופאים הקבועים במערכת שלה. הודות לסידור הקרוי „רופא משולב", שהרופא בחלקו עובד בקופת־חולים ובחלקו במרפאת חוץ, הצלחנו להגדיל את מספר הרופאים הקבועים. ניהול מו"מ על שכר ובאותו זמן תקיפת ההנהלה בנושאים אחרים של התייעלות וארגון — זו שיטה מאוד ידועה!

הטענה החוזרת ועולה בנוגע לרפואה השיוויונית, שאומרים עליך שאתה „המוהיקני האחרון" שלה, שהיא אינה רלוונטית יותר למציאות הישראלית, ואני כבר לא מתייחס לכך, שאם חבר כנסת או אחיום אחר זקוק לצינתור הוא ממתין שלושה ימים ומבוטח — שמונה חודשים. מבקרי הרפואה השוויונית גורסים, שהמבוטח מוכן לשלם קצת יותר תמורת יותר רפואה. ייתכן שיהיה מוכן לשלם 80 אחוז מהעלות אם יובטח לו שיקבל את הקוצב שלו בזמן.

— הנושא שאתה מעלה קוראים לו „קוסט שארינג", כלומר: השתתפות כספית של המבוטח. הספרות והמסקנות מהמקומות שהכניסו את השיטה אינן חד־משמעיות. הם חשבו שאם יכניסו את הסידור הזה — המבוטח יעסיק פחות את המערכת בפניות בלתי הכרחיות, ויבקר פחות אצל רופאים, ומצד שני, יגדלו הכנסות הקופה. אחת המסקנות היתה, שיש כאן סכנה לבריאותן של השכבות החלשות: בנסיון שעשו בנושא זה בסנטה מוניקה בארה"ב נמצא, שבאותן האוכלוסיות שנדרשו לשלם חלק מהעלות של הטיפול היתה פגיעה בנושאים כמו לחץ־דם, גלאוקומה (מחלת עיניים הקשורה לסכרת) ועוד. אנשים לא באו לבדיקות ומצבם החמיר, ולגבי הגדלת ההכנסות — גם זה לא פשוט: נאמר שנגבה שלושה־ארבעה שקלים עבור ביקור אצל רופא, כפי שעשינו בנושא התרופות. אני לא כל־כך בטוח, שההכנסה תהיה משמעותית, כי היינו משחררים מהתשלום ילדים, קטנים, קשישים, חולים כרוניים. אבל דווקא האוכלוסיות הללו הן המרבות לבקר אצל רופא. אם הממוצע לביקור אצל רופא בארץ הוא 5.5 ביקורים בשנה — הקשיש מבקר 13 פעמים בממוצע. וכדי לגבות את הכסף הזה צריך אדמיניסטרציה נוספת במרפאה וגם זה לא אהוד על הציבור.

ואני רוצה לומר כאן משהו באשר לאחריותה של הממשלה: לא יתכן שלא תהיה לה אחריות תקציבית לפחות על ארבעה תחומים: לב (צינתור, כולל הבלון היקר: ניתוח לב פתוח); הדיאליזה; הסרטן וההשתלות.

והפריית מבחנה, פגים?

— גם זה. בהחלט. באשר להפריית מבחנה — אנחנו בבעייה תקציבית גדולה, כי ביטוח לאומי משלם לנו רק 80 אחוז עבור הוצאות הלידה והטיפול אחר־כך בתינוקות. ובעניין הפגים נכון, הטיפול בפגים זה מיליונים. מדוע אני שואל, צריכה קופת־חולים לממן מתקציבה את הנושא הזה, שהוא גם עניין דמוגרפי לאומי? מדוע לא המדינה?

מו"מ על תרומה

יש מדינות מבוגרות מאוד שהחליטו כי מעבר למשקל מסוים של פג לא מטפלים. גם בגלל אחוז ההצלחות הנמוך וגם בגלל העלות.

— ממשלת ישראל דורשת מאיתנו, שנטפל בכל הפגים ובכל המשקלים, לכן היא חייבת לקחת אחריות וזה אומר אחריות תקציבית. ובמקום זה היא מקצצת. ואם היא לא מקצצת — היא שולחת אותנו לקצץ... היא אינה מוכנה להחליט החלטות — לא בעניין פגים ולא בשום עניין. היא שולחת אותנו לקצץ והאחריות היא עלינו. אז אנחנו לא קיצצנו בפגים, כי יש לנו אחריות רפואית. אבל, אני הייתי רוצה, שהכל לא ייראה כל־כך שחור. דיברת קודם על צינתורים. לפתור את בעיית הצינתורים בקופת־חולים מחייב אותנו להקים ארבעה־חמישה חדרי צינתור, שעולים כמה מיליוני דולרים. אז אני בא לבשר לציבור, שכאשר באפריל אנחנו פותחים בקפלן יחידה נוספת. בבלינסון נפתח בקרוב. גם בבית־חולים הכרמל ייפתח בקרוב חדר נוסף ויש הכנות גם בסורוקה.

הזכרת את נושא הסרטן. ממקורות מאוד מוסמכים ידוע לי, שבבלינסון, למשל, אנשים אחרי ניתוח, חייבים לחכות שבועות ואפילו חודשים עד שמגיע תורם להקרנות. ובמקום שלוש מכונות, להקרנה עמוקה, שגם זה לא מספיק, עובדות רק שתיים ומכונת הקובלט מקולקלת כבר שנה ולא מתקנים. בינתיים, הגידולים מתפשטים ואנשים נפטרים. של מי האחריות על המחדל הזה?

— ציוד — לא מספיק שהוא קיים, הוא צריך גם להיות אפקטיבי. אחרת אין טעם לתקנו. ובמקרה המסוים הזה, שהיזכרת, היזמנו לבלינסון ציוד חדש במיליון וחצי דולר, שחלקו רכשנו בעזרת תרומה של 600 אלף דולר מהאגודה למלחמה בסרטן. בכלל, המכון בבלינסון כולו עבר שיפוץ ואין היום להשוות את התנאים למה שהיה שם פעם. כרגע עובדים על שיפוץ המחלקה האונקולוגית וזה יהיה גמור בעוד חודשים אחדים. אני יכול לבשר לקוראים, שאנחנו מנהלים היום מו"מ על תרומה ענקית נוספת, כדי לסיים פעם אחת ולתמיד את כל הנושא האונקולוגי בבלינסון.

לקופ"ח שלוש מרפאות שיניים בתעשייה הצבאית. עלות הטיפול הפרטי נמוכה בהרבה מן המחירים בשוק, זאת למרות שמחירון טיפולי השיניים עלה בקופה בתקופה האחרונה: מדוע נהנים מהסידור רק המבוטחים של תע"ש?

— הפעלת מרפאות השיניים בתע"ש היא דגם ראשוני טוב ומוצלח, היכול להתרחב גם למקומות עבודה אחרים, הכל תלוי באפשרויות הכספיות. היינו רוצים להרחיב את השירותים האלה גם למשפחות העובדים בתע"ש. יהיה זה הישג עצום. אמנם, זה דורש הגדלה ניכרת של היחידות הדנטאליות במפעלים, אולם אני משוכנע שנעשה זאת. במקביל, אנו שותפים בתכנית „שנהב" של חברת „דקלה". אנו די מרוצים מהתוצאות, וייתכן שנרחיב בעתיד את כיסוי הביטוח.

מדוע מטרטרים את המבוטח, ולא מציגים בבתי־המרקחת רשימות תרופות שאינן במלאי?

לאחרונה חל שיפור ניכר במצב המלאים, וירידה משמעותית בחוזר הכספים לחברים בעבור רכישת תרופות בבתי־מרקחת פרטיים. בבתי־מרקחת רבים מקבלים החולים הכרוניים חבילות מוכנות מראש על שמם. בעשרות בתי־מרקחת הנהגו סידורי המתנה טובים יותר. לאחר הכל, במדינת ישראל יש לקופ"ח הישג שאנחנו לא יודעים להעריך: 95% מהתרופות מסופקים בלי שום בעיה באיזור המגורים של המבוטח. איפה עוד בעולם יש אספקת תרופות, כמעט בחינם? בעניין החזר התשלום — נפעל לשינוי הנהלים ולהקלה על הסרבול שבתהליך.

הסטטיסטיקה שבידי אומרת שמבוטחים רבים עברו ל„מכבי"?

— עד עצם היום הזה איש לא פירסם נתונים מדויקים שיאשרו את הסיפור הזה. היתה תמיד תופעה, שזוגות צעירים עם ילדים קטנים, מתוך קצת פינוק ורצון לפרטיות־יתר, באזורים של זוגות צעירים, הלכו ל„מכבי" למרות ששמרו על חברות בהסתדרות. אלו לא בדיוק הקשישים והחולים הכרוניים ומשפחות מרובות ילדים, כי הם ואלה לא נותנים לפרנס. וזה גם לא באזורי פיתוח ולא בסקטור הערבי. נכון, כי בשנת המשבר הכספי היתה לנו ירידה מסויימת בשיעור הגידול במספר החברים. השנה, בחלק ניכר מהמחוזות חזרנו — אני שמח לדווח — לרמות הגידול הרגילים. במחוז יהודה, למשל, הגידול הוא כפי שהיה לפני המשבר.

(באדיבות „מבט על הארגון" בטאון עובדי תע"ש) □

„היסודות עדיין איתנים, אבל הסכנות שאורבות ותהליכי הכירסום גדולים מאי־פעם. השאלה היא, האם יימצאו המקורות הכספיים כדי להחזיר את הרפואה הציבורית למקומה הנכון"

רעיה רטיג: „כל ההנהלה צריכה ללכת"

חברת הוועדה המרכזית, רעיה רטיג, גם היא היתה בין הדורשים את התפטרותו של פרופ' דורון.

רטיג אומרת, כי „מוסכם על כולם שחייבים לעשות שינוי — ובכדי לעשות שינוי צריך אנשים חדשים. ואין כאן עניין של דופי אישי בפרופ' דורון. הבעיה של קופת־חולים היא סירבול עצום וביורוקרטיה הנובעת ברובה מתוך ריכוזיות־יתר במערכת. ההנהלה הנוכחית, שמזוהה עם הריכוזיות הזו, לא תוכל באחד באפריל להנהיג את השינוי, את הגישה הביזורית שהוחלט עליה. הצוות הנוכחי, האחראי לגישה הריכוזית שנכשלה, לא יעשה תפנית כזו.

„לא רק פרופ' דורון צריך ללכת, אלא כל הנהלת קופת־חולים. פרופ' דורון עשה רבות למען הקופה, יש לו זכויות ואפשר לשתף אותו ולשבץ אותו בתפקיד מתאים, כי בסך־הכל גישתו לרפואה השוויונית היא הגישה הנכונה. אבל, מבחינת הניהול היומיומי — הדברים, לצערי, מדברים בעד עצמם. עזיבה של חברים את הקופה, בממדים כאלה — זה עוד לא היה. מי שיכול מצביע ברגליים ומי שאינו יכול — נשאר בלית־ברירה וזה מצב בלתי נסבל. ויש גם היבט פסיכולוגי: אמרנו לציבור, אלף פעמים אמרנו: אנחנו משנים, עושים רפורמה — ולא עשינו. הפעם, כדי שהציבור יתן אמון בהצהרות, בכוונות ובהחלטות שנתקבלו — צריך לבוא אליו עם צוות חדש."

עליזה תמיר: „מכרה זהב לרפואה השחורה"

חברת הוועדה המרכזית, עליזה תמיר, היתה בין אלה שתבעו את התפטרותו של פרופ' דורון: „גירסתי היא, שההנהלה הנוכחית של קופת־חולים לא הצליחה להתמודד עם הרפואה השחורה. בתקופת ניהולו של דורון הפכה הרפואה השחורה בקופת־חולים לגורמת. אם באמת רוצים לקצר תור, להגיע לרופא מומחה ולקבל טיפול בזמן — צריך לשלם. נתקלתי בעניינים רבים שמרכז קופת־חולים אינו מתמודד איתם, לא נעשה ניסיון רציני להתמודד.

„אילו היה נסיון אמיתי להתמודד, היו מפטרים מזמן כמה מאות רופאים שעוברים בריש גלי, יום־יום, על תקנון הקופה. ואין בעיה לפטר, כי יש רופאים צעירים ומוכשרים, שלא נותנים להם הזדמנות ולא נותנים להם לגשת. היו החלטות על רוטציות בתפקידי ניהול, בתפקידים של מנהלי מחלקות — זה לא בוצע.

„נוצר מצב, שרופאים מכתיבים את סדרי העדיפות בקופה, כל הזמן יש לחץ של מנהלי מחלקות לרכישת מיכשור יקר ומיותר והרבה מאוד מזה מסיבות יוקרתיות. הנהלת קופת־חולים בראשותו של דורון שבויה בידי אירגוני הרופאים, נכנעת לאירגון הרופאים, וקופת־חולים הפכה מכרה זהב לרפואה הפרטית והשחורה.

„לא יעלה על הדעת המצב הזה ימשך. וההנהלה הנוכחית חייבת לתת את הדין. צריך הנהלה חדשה עם קונצפציה חדשה! ומי שעמד הרבה זמן בראש המערכת חייב לתת את הדין. ובראש ובראשונה, לא יתכן שמבוטח יחכה לניתוח אלקטיבי שלוש וארבע שנים — אין לכך כל סיבה שבעולם. ומי שאחראי למצב הזה — חייב ללכת."

אזהרה טריה

למרות ההרגשה של סטירת־לחי מצלצלת -- הצטרפותה של ארה"ב השבוע, להחלטת מועצת־הביטחון של האו"ם נגד ישראל, לא היתה מפתיעה

דליה רפאל, וושינגטון

ארה"ב הצטרפה השבוע להחלטת מועצת הביטחון של האו"ם בהחלטה נגד ישראל, אשר התקבלה פה אחד על דעת כל 16 החברות בה. ההחלטה קוראת לישראל להימנע מגירוש פלשתינים מהשטחים. בהחלטה המועצה גם מאשרת, שאמנת ז'נבה הרביעית (סעיפים 47 ו־48, הנוגעים להגנה על אוכלוסייה אזרחית ונגד גירוש אזרחים משטחים כבושים) חלה על השטחים שנכבשו ב־67 בידי ישראל, כולל ירושלים, ודורשת שישראל תכבד אותה.

בוושינגטון היה מי שהופתע מהצבעתה של ארה"ב, בעיקר לאור מגמת ההרגעה שהסתמנה בימים האחרונים בהודעות דובר משרד החוץ האמריקני. זאת, בנוסף להימנעות במועצת הביטחון ב־22 בדצמבר, כשקיבלה החלטת גינוי להתנהגות ישראל בשטחים, במהלך דיכוי המהומות. דווקא החוגים הדיפלומטיים בוושינגטון ובניו־יורק הופתעו פחות. זאת, לאחר שלא חסכו מאמץ, לפני ההצבעה, בנסיון להשיג לפחות הימנעות אמריקנית.

שגריר ישראל בארה"ב, משה ארד, העביר מסר מיוחד לשר החוץ שולץ, שבו התריע על ההשלכות החמורות שעלולות להיות לקבלת ההחלטה, שתביא להחמרת המצב בשטחים. השגריר לאו"ם, בנימין (ביבי) נתניהו, הפסיק חופשתו בארץ והגיע לניו־יורק שעות ספורות לפני ההצבעה והספיק להיפגש עם ממלא־מקום שגריר ארה"ב באו"ם, אוקון.

בעניין אחד בלבד נענתה ארה"ב לדרישת ישראל. במקום נוסח החלטה, התובעת מישראל שלא לגרש, שונתה הלשון כך שהיא קוראת לישראל שלא לגרש פלשתינים מהשטחים.

מיד לאחר קבלת ההחלטה החלו התגובות המגנות ואפילו הכועסות של ישראל, נציגיה בארה"ב והמנהיגות היהודית האמריקנית.

במקביל החל הממשל האמריקני "להניח תחבושות קרות" על המכה הטרייה. "לא הייתי רוצה להכניס זאת לקטגוריה של הידרדרות ביחסים, או שינוי רציני בהם", אמר דובר משרד החוץ האמריקני רדמן. הוא גם יעץ שלא לייחס משמעויות נוספות להצבעה האמריקנית במועצת הביטחון, מעבר להתנגדותה הידועה לגירושים.

גם מקור אחר במחמ"ד הדגיש נקודה זו. בתשובה לשאלת "על המשמר", האם אין ההצבעה באו"ם מנוגדת לדברי ההרגעה שנשמעו בראשית השבוע, אמר כי "אנו מאוד עקביים בעמדותינו, ואין כל סתירה בין התגובה החיובית כשנרגעו הרוחות ושככה האלימות, לבין התנגדותנו המפורשת והידועה לגירושים". גם הוא, כמו אחרים, הזכיר שכבר בשלהי 1980 (בתקופת ממשל קרטר), הצביעה ארה"ב באו"ם נגד גירושם של פלשתינים מהשטחים. נוסח ההחלטה מתייחס למדיניות. ההחלטה קוראת לישראל להימנע מהגירוש ואיננה משתמשת בפועל מעשי־פעיל כלשהו, הדגיש. באשר ליחסי ישראל־ארה"ב אמר, כי הצבעת ארה"ב במועצת הביטחון איננה מהווה פגיעה בהם ו"כי יש לראות אותם במכלולם". "הם חזקים וחשובים לשני הצדדים". עם זאת, יכולות להיות וקיימות נקודות של אי־הסכמה ואפשר לבקר ולבטא אותן גם בפומבי, הסביר, כנסיון כן לנסות ולהבהיר מצב של לא מעט מבוכה והרגשת חוסר אונים של הממשל האמריקני — לאור המצב הנראה לרבים כחסר פתרון, או נעדר מועמדים רציניים להתמודדות ממשית עם הבעיות.

מקור בקונגרס, המתמצא היטב בנושא באזורנו, הופתע דווקא מדרך הצבעתה של ארה"ב. "הערכתי שאולי נימנע, אבל לא חשבתי שנצביע עם כל שאר חברות המועצה". התרשמותו היא, שההצבעה אמורה לשמש כאזהרה, "במינון גבוה במשהו" מההתראות, והאזהרות שלא מנעו מישראל להמשיך בתהליך ולהחליט על הגירוש. את ההסברים, הכמעט־התנצלויות, של הממשל הוא רואה כסימן לחולשת ארה"ב, המרגישה צורך להסביר עצמה לאחר מעשה. אולם, "הדבר עשוי להשתנות", הוא סבור. הצהרות כמו אלה של רבין, פרס ואחרים בישראל יכולות לגרום להתבטאויות חריפות יותר גם בצד האמריקני. "אנשים עשויים להתחיל להתרגז ממש", לדעתו.

בניגוד לעמיתו ממשרד החוץ, רואה "איש גבעת הקפיטול" חוסר עקביות ומגמות מדיניות שונות המתרוצצות במשרד — בעיקר בין מחלקת המזרח־התיכון במשרד ושבראשה עומד סגן השר ריצ'רד מרפי לבין השר שולץ עצמו. מגמות מנוגדות אלה קיבלו ביטוי בולט במיוחד בנוגע לתגובות משרד החוץ בעקבות המהומות האחרונות. "באופן כללי, השלימו במחלקה וקבלו שידו של שולץ היא על העליונה", וכי לפחות עד סיום כהונתו של ממשל רייגן (ועמו שולץ) לא תתקיים נחישות מדינית ושולץ ימשיך לתמוך בישראל "תמיכה עיוורת כמעט, מבלי לשאול שאלות". על רקע זה הוא מסכים עם כל האומרים שאין בהצבעה באו"ם שינוי מדיניות או פגיעה במערכת היחסים הישראלית־אמריקנית הכוללת. אלא "מעין ריב אוהבים".

בניגוד לרבים אחרים, ביניהם נתניהו, אין בן־שיחי סבור שהחלטת מועצת הביטחון מהווה ניצחון לאש"ף, אשר נציגיו היו אלה שניסחו אותה. "במקרה הטוב" הוא אומר, זהו "ניצחון חלול", שאין מאחוריו דבר. משיחות שקיים עם מספר ערבים למד שהופתעו, לנוכח כשלונו של אש"ף "ליטול פיקוד" בשטחים. לאחר שהחלו שם המהומות, ולא בגלל שלא ניסה. לדעתו, עסוק הארגון במלחמות ומאבקים פנימיים, עם ירדן וסוריה ובנושא הממשלה הפלשתינית הגולה. לכן, איננו בעמדת כוח המאפשרת לו "לעשות הון" על החלטה באו"ם.

ערבים אמריקנים בוושינגטון מבטאים שביעות־רצון רבה מעמדת ארה"ב במועצת הביטחון ורואים בה סימן לכך שעברו ימיה של התמיכה המלאה והאוטומטית. עתה, הם מצפים שינקטו צעדים נוספים. כמו, למשל, שימוש בסיוע כאמצעי לחץ על ישראל.

למרות ההרגשה של סטירת לחי מצלצלת, לא היתה הצבעתה של ארה"ב מפתיעה. הממשל האמריקני עובר באיש צולכת של לחצים, מאז החלו שהתיוויות האחרונות, כמו בכל פעם שהן פורצות: של דעת הקהל, הערבים האמריקנים, מדינות ערביות והתקשורת. הסיקורים, הדיווחים הפרשנויות ומאמרי המערכת מקיפים, מעמיקים ובלתי פוסקים. כך גם ההתעניינות, הדאגה, והתיסכול. לנוכח המהומות, האבידות, המעצרים, הגירושים וחוסר התזוה לקראת פתרון יסודי.

חשוב להבין את הרגישות של הממשל והציבור האמריקני לנושא הקרוי "זכויות אדם". זהו אותו מכלול, המנחה את המאבק על זכותם של יהודי בריה"מ להגר משם: אותם עקרונות, שאינם בני קיום ביחד עם גירוש אנשים מביתם, ממולדתם. "מכאן, הגירוש שאותו גזרה מדינת ישראל", אמר רווקא ידיד הכואב איתה, "איננו נראה שונה, מהותית, מרעיונות הכהניזם".

השאלה איננה האם עדיין אוהבים אותנו באמריקה, או האם ימשיכו להקצות לנו אותם סכומים ותנאים של סיוע. "הבעייה היא הבעייה" כפי שהתבטא שר החוץ פרס. לא בבחינת עמדות ספציפיות, ובמיקרה זה מצב אליו תימרנו, יחד עם הערבים, את ארה"ב. וכתוצאה, זירת ההתמקחות עם ידידינו עברה ([illegible] places) כמו שאומרים באנגלית), לאו"ם.

גם האמריקנים אינם ששים על כך כלל. "בבית", במחמ"ד, יכול הדובר לבטא עמדות מורכבות ואף משתנות, בצמוד לנסיבות. באו"ם נדרשת ארה"ב להציג עמדה פומבית ביחס לנושא: במיקרה זה -- נושא שעליו אף אין קיימות מחלוקת וקיימים תקדימים. חומרת העניין ורצינותו היא במצב המתמשך, זה עשרים שנה, והגורם להצטברות והחמרת תופעות וההתנגדות לה: לא "בדיקת הלקמוס" של תגובה זו או אחרת לאמצעי מסוים, ומגני (בכל מיקרה) שמפעילו: ישראל.

□

גנרל קוקאין

במשך עשרים שנה היה מלך הקוקאין הקולומביאני, קארלוס לדר ריבס, איש־מפתח בקשר הסמים העובר בין קולומביה לארה"ב ■ המלך, המעריץ בנשימה אחת את היטלר ואת ג'ון לנון, רואה בסחר הקוקאין זרוע במאבק נגד ארה"ב וממתין שם עתה לגזר־דינו

יהודה צור

מלך הסמים הקולומביאני, קארלוס לדר ריבס, ממתין עתה בארה"ב לגזר־דינו הסופי, לאחר שהובא לשם, לפני עשרה חודשים, במבצע הראשון של הסגרת לוויתני הסמים מקולומביה לארה"ב. מלך סמים זה תיאר פעם את הקוקאין כ"פצצת האטום של אמריקה הלטינית", המכוונת נגד ארה"ב, וכינה עצמו "גנרליסימו" במאבק באימפריאליזם האמריקני — "דרך הקוקאין המשמש נשק נגדו". בינתיים, חלק מנכסיו, שאיש אינו מסוגל לאמוד את ערכם האמיתי, הוחרמו בארה"ב, כחלק מתשלום עבור חובותיו למס־ההכנסה האמריקני. בתים ואחוזות בפלורידה, בקולומביה ובג'ורג'יה, אשר היו שייכים ללדר ושערכם מגיע לעשרות מליוני דולרים, הועברו עתה למס־ההכנסה האמריקני, במסגרת "המבצע הגדול ביותר שהונחת אי־פעם על לוויתני הסמים בכל היבשת" — כהגדרת אחד הסוכנים הפדראליים.

במשך עשרים שנה היה לדר אחד מאנשי המפתח, לפחות בעיני הציבור הרחב, בקשר הסמים העובר בין קולומביה לארה"ב, והשוטף את הארץ הצפון־אמריקנית בזרם בלתי־פוסק של קוקאין, בשווי של מיליארדי דולרים בשנה. לפני כעשרה חודשים, הובילו פקידים קולומביאנים ואמריקנים את קרלוס לדר למטוס מיוחד של סוכנות למלחמה בסמים של ארה"ב, שהמתין בשדה־התעופה של קולומביה והטיס אותו לארה"ב. ההאשמות צפויות לעלות לו בשלושים שנה בכלא האמריקני.

בקולומביה ובארה"ב העלו את לכידתו של לדר על נס, כניצחון הגדול ביותר עד־כה במלחמה בסמים, למרות שמאז מעצרו ממשיך זרם הסמים לעבור כמעט באין־מפריע. אולם, בינתיים מספקת לכידתו של לדר חומר רב לאמצעי התקשורת במדינות אלה: הם מתארים את אישיותו של מי שהופיע עד־כה כיבשת כמלך הסמים במין תערובת של אידיאולוגיה נאצית עם נטיות אנטי־אמריקניות חזקות, על בסיס איתן של מיליארדי דולרים שהצטברו בסחר בסמים.

סוחרי הסמים בקולומביה חוששים, בחודשים האחרונים, מהסכם ההסגרה בין שתי המדינות, שנחתם בראשית השנה; זאת, משום שהם יודעים כי מבתי־הכלא האמריקנים לא יוכלו להשתחרר, באמצעות כסף, או בבריחות מאורגנות על־ידי אנשיהם החמושים, בסיוע קציני משטרה, באותה קלות כפי שהם עושים בקולומביה. אמנם, ההסכם נכנס לתוקפו ב־'82, אולם רק בראשית שנה זו, באישורו של בית הנבחרים, הוחל בהפעלתו. בינתיים, מסע הרציחות והשוחד של ראשי הסמים הקולומביאנים גורם לכך, שרק 15 מתוך 100 ראשי הסמים נשלחו לארה"ב, כולם פרט ללדר ולאנשי שוליים.

לא הסתפקו בשוחד

זמן קצר לפני לדר נעצרו שניים משותפיו בקרטל הסמים, לואיס אצואה ופבלו אוסקובאר. אך, עורכי הדין של השניים השיגו את שיחרורם. על־פי השמועה, שוחדו קציני המשטרה הקולומביאנים ב־100 אלף דולר — כספי־כיס עבור קרטל, המגלגל מיליארדי דולרים בשנה, והחולש על 80 אחוז מיצוא הקוקאין של קולומביה — כדי להעלים ראיות נגד השניים.

לדר ואנשיו לא הסתפקו בשוחד. שני שרי משפטים, שניהלו מלחמת־חורמה נגד סחר בסמים, שילמו על כך מחיר יקר. שר המשפטים שחתם על הסכמי ההסגרה נרצח לפני שנתיים ברחובות בוגוטה. השר הנרי גוולס, אשר חתם על צו ההסגרה של לדר, הועבר, למען בטחונו־הוא, לשגרירות קולומביה בבודפשט. אך, קרטל הסמים מצא אותו שם, ירה בו ופצע אותו קשה. לדר גם לא הסתפק בחיסולם של קולומביאנים ועדים ומלשינים נגדו בתוך ארצו. גם מתא מעצרו בארה"ב הורה על חיסול סיטונאי של יריביו ומלשיניו.

השבוע השיגו אנשי קרטל הסמים הקולומביאני שניים מן העדים החשובים במשפטו של לדר: אחד מהם — בקולומביה והשני — בארה"ב עצמה. השמועה אומרת, שלדר הציע חצי־מליון דולר עבור הריגתו של מנהל סוכנות למלחמה בסמים בארה"ב.

"פלייבוי" אשם

קארלוס לדר ריבס, החל את קריירת הפשע שלו בגיל 18, בהיותו בארה"ב, לשם היגר מקולומביה כבנה של משפחה גרמנית. כבר בגיל צעיר נידון למעצר בארה"ב, על גניבה וסחר במריחואנה. ב־1975 גורש מקולומביה על־ידי השלטונות, ולאחר זמן קצר הפך לאחד מלוויתני הסמים. בבעלותו מצויים היום עשרים חוות בשר בקולומביה, עשרה מטוסים, מכוניות ואחוזות לאין־ספור, ומלון בעיר הולדתו ארמניה שבקולומביה.

האי הפרטי שלו, נורמן קיי שבאיי בהאמה, כולל מסלול־המראה מצויד במכ"ם, צי של עשרות מכוניות, תוליות של פרוצות לשירות בתי־המלון שבבעלותו — והכל תחת שמירה קפדנית של מאות שומרי־ראש. לפני חודשים אחדים, לאחר חקירה נמרצת, הודו כמה שרים בממשלת בהאמה כי קיבלו שוחד מלדר ומאנשיו, בתמורה להעלמת־עין מפעולות הסמים שלו במקום.

עזות־הפנים של לדר השתלבה ברעיונותיו הפוליטיים. לדר, בנם של מהנדס גרמני ואשה קולומביאנית, הוא מעריץ נלהב של היטלר, וטוען, כי השמדת היהודים לא היתה ולא נבראה. הוא גם מעריץ נלהב של ג'ון לנון: מול מלון נופש שבבעלותו הקים פסל של איש החיפושיות כשהוא עירום, ועל ראשו קסדת־קרב ונקב כדור בליבו.

במסיבת עיתונאים טלוויזיונית, זמן קצר לפני מעצרו, אמר לדר כי סחר הקוקאין איננו אלא "זרוע במאבק נגד ארה"ב. למעשה אלה שאשמים בשימוש בסמים הם לא הסוחרים אלא "פלייבוי", "פנטהאוז" וסרטים פורנוגרפים ואנחנו רק משרתים את הדרישה".

השותפים חוששים

איש בקולומביה איננו חושב, שתפיסתו של לדר בלבד מצמצמת את שוק הסמים האמריקני, המגלגל מחזור של 130 מליון דולר בשנה, על־פי אומדנים אמריקנים. בעיתונות הקולומביאנית נכתב בשבועות האחרונים, שככל הנראה, יריבי לדר בקרטל הסמים הם אלה שסיפקו את המידע שאיפשר את הסגרתו.

לפני שבוע גם הכריזו בכלי התקשורת בקולומביה, שלאחר הפוגה שבה הסתתרו נסיכי הסמים האחרים מעין הציבור, שוב מורגשת נוכחותם בשיירות של מכוניות, ההוצאות את בירת קולומביה והעיר מדלין (בירת הקוקאין).

נראה, שכמה מעמיתיו של מלך הסמים לא היו מאושרים מן הסגנון הראוותני ומהופעותיו בכלי התקשורת, שמיקדו אליו את התעניינות הציבור.

למרות שצפויות ללדר שנים רבות של מאסר בארה"ב, אמצעי התקשורת בקולומביה מדווחים שעל־פי אומדנים מתונים, מצוים על שמו ארבעה מיליארדי דולרים בבנקים ברחבי העולם. את אלה צבר בתריסר השנים שבהן עסק בסחר בסמים — דבר אשר בוודאי מפתה, כל אדם החפץ בכסף קל, ללכת בעקבותיו.

□

בורחים תמורת דולארים

נאוורטילובה ולנדל בחרו בארה"ב משום שסירבו להקצות נתח למשרד האוצר הצ'כי ■ מנדליקובה העדיפה את אוסטרליה בגלל בעל ■ הטניס בצ'כוסלובקיה — בית־חרושת ענק

איוואן לנדל. טרק את הדלת

האנה מנדליקובה. הלכה אחר אהובה

מרטינה נאוורטילובה. מייצגת את ארה"ב

ישראל פז

צ'כוסלובקיה היא בית־חרושת ענק לטניסאים. גם בענפי ספורט אחרים. זו מדינת־ספורט שאפשר להתקנא בה. יהיה המצב הכלכלי גרוע ככל שיהיה — בספורט לא יפגע. הספורט מהווה במדינה זו יעד ואתגר. מטפחים אותו במסירות ובמקצועיות.

הצ'כים מגדלים טניסאים לתפארת. משקיעים בהם מילדות, ואלו מחזירים לא פעם רעה תחת טובה. מרטינה נאוורטילובה היא כיום אזרחית אמריקנית, שכבר מייצגת את ארה"ב בזירה הבינ־לאומית. איוון לנדל מצפה לקבל אזרחות אמריקנית ויש לו בית ונכסים במדינה זו. השבוע פורסם שהנה מנדליקובה מבקשת להופיע במדי נבחרת אוסטרליה.

מדוע הם בורחים ממולדתם ומוכנים לשרת מדינות אחרות? צריך, כמובן, להפריד בין המקרה של נאוורטילובה ולנדל לבין זה של מנדליקובה. השניים, מיליונרים בדולארים, הסתנוורו מהסכומים הענקיים שגרפו במשך השנים. מנדליקובה הלכה שבי אחרי צעיר אוסטרלי, ממוצא צ'כי, והחליטה להצטרף אליו. לשניים משפחות בצ'כוסלובקיה. הם גם נישאו בפראג. מאחר שהם חיים באוסטרליה אין זה הגיוני שמנדליקובה תיסע מדי פעם מרחק־ענק כזה כדי לייצג את צ'כוסלובקיה.

הטניס עדיף

הטניסאים צומחים "על עצים" ברחבי צ'כוסלובקיה. הורים מיעדים את ילדיהם מגיל צעיר לטניס. אלפי מגרשים ישנם ברחבי המדינה. תעשייה ממש. כאשר ביקרתי במדינה זו בשנת 1981 נדהמתי מתהורת־הטניס שם. בשיחה שהיתה לי בשנה שעברה עם מאמן הכדורסל הלאומי של צ'כוסלובקיה, פטרה, הוא גילה לי שילדיו אינם עוסקים בענף הספורט של אבא. "עדיף שיעסקו בטניס" — חייך המאמן הצ'כי.

מתוך הכמות הענקית של טניסאים צעירים צומחים, כמובן תוך טיפול מצוין, גם הכוכבים. ואז, כאשר הם מגיעים לרמה גבוהה, מתחילים לנדוד ברחבי תבל. תחילה בטורנירים לנערים ונוער ואחר־כך מצטרפים לשכבת־העלית של הטניס העולמי. אין מדינה במזרח־אירופה המסוגלת להתמודד עם צ'כוסלובקיה ביצוא טניסאים. אפילו ברית־המועצות נמצאת במרחק רב ממנה.

מי שמגיע לדרגת־העלית של הטניס הבינ־לאומי ומצליח להתברג לצמרת — מתחילים לזרום לכיסיו סכומי־עתק. הטניסאי הוא בדרך־כלל "זאב בודד". הוא נוסע לבדו לטורנירים. שלא כמו בספורט קבוצתי, הוא חוגג לבדו את הצלחותיו ומתעצב על כשלונותיו. זה מקצוע ספורט קשה אבל מי שמתעלה זוכה ברווח נכבד. לרבים נראה הטניס ספורט מושך מבחינת ההכנסה, אבל הטניסאים עמלים בפרך. משקיעים מאמץ אישי אדיר. נאבקים עם בדידות.

ברוב ארצות מזרח־אירופה נהוג שהספורטאים זכאים ל־50 אחוז מהסכומים שהם מרוויחים. את הייתר הם חייבים להעביר למוסדות הספורט ולאוצר המדינה. בצ'כוסלובקיה, כך סיפרו, לי, הלכו לקראת הטניסאים הבכירים, שהחלו להרוויח סכומי־עתק. טענו בזמנו כי לנדל, וגם אחרים, היו צריכים לפצות את מדינותיהם ב־20 אחוז מרווחיהם בטורנירים. הצ'כים חשו שאם לא ילכו לקראת ה"מיליונרים" החדשים הם עלולים לאבד אותם. על־אף זאת נוצר מדי פעם נתק, עד שמרטינה נאוורטילובה הודיעה שהיא נשארת בארצות־הברית. העריקה היתה קשה לצ'כים, שראו בכך בגידה. עם השנים קהתה אותה תחושת מועקה וכאשר לפני שנה הופיעה מרטינה במדי נבחרת ארה"ב בפראג היא התקבלה בהתלהבות ובחמימות על־ידי הצופים, שחשו אליה קשר. על־אף שהיא חייה בארה"ב, הצ'כים גאים בה.

העושר סיחרר

לנדל החל לשגר איתותים להתאחדות הטניס הצ'כית על רצונו לעזוב את מולדתו. זה לקח זמן רב עד שקיבל את החלטתו הסופית. הטניסאי, המדורג מספר 1 בעולם, החל "לבעוט" במולדתו כאשר סירב לייצג אותה בגביע־דייויס, האירוע המרכזי לנבחרות טניס. לנדל טרק את הדלת. הוא החליט לבנות את עתידו בארצות־הברית.

ברור מעל לכל ספק שהעושר העצום של נאוורטילובה ולנדל הוא שגרם להם לעזוב את צ'כוסלובקיה. בארה"ב הם מחזיקים צוות של יועצים, משקיעים את הכספים, קונים נכסים. מנצלים את הממון הרב שלהם כדי לבנות עתיד זוהר. המולדת, המשפחה, נותרים בדרג חשיבות מישנית. נאוורטילובה ולנדל סונוורו על־ידי הכסף, אותו וודאי היו מתקשים לנצל במולדתם.

צ'כוסלובקיה נוהגת בכוכביה־הנוטשים בכפפות־של־משי. היא משתדלת לא לנתק את הקשרים הגם שהמדינה מפסידה דולארים רבים, שאותם היו הספורטאים משלשלים כמיסים.

בינתיים ממשיכים לגדול בחממת הטניס הצ'כית "לנדלים" ו"מרטינות". אין ספק, הדוגמא של השניים מושכת רבים לעסוק בטניס, אבל גם נותנת להם קריאת־כיוון בלתי־רצויה כאשר יגדלו ויהפכו לכוכבים.

□

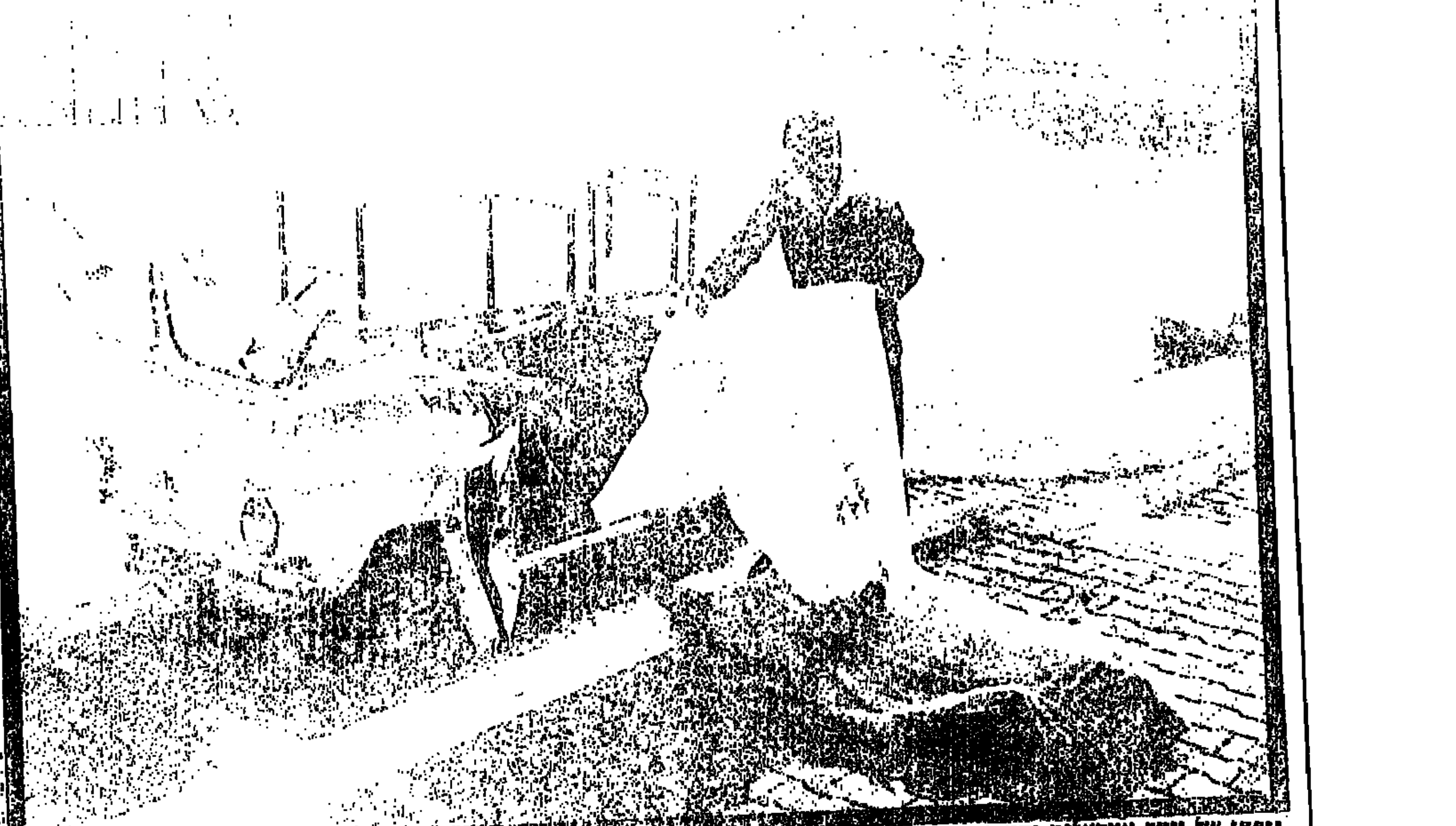

גופתו של יוסף איזראלוב והמכונית שבה נמצאה

בניגוד לגיבורות ה„פוטו־רומן" שקדמו לה — חוה יערי ואביבה גרנות — לא נשברה גתית איזראלוב אף לא פעם במהלך המשפט. המידע האינטימי שזרם לעיתונות לא עורר, למרבה הפלא, את התעניינות הציבור ■ אם תואשם ברצח, שמור לאיזראלוב מקום של כבוד במנהיגות כלא נווה־תרצה. |ההכרעה קרובה

זהבה מוזס

לב הסיכומים במשפטה של גתית זהבי־רוזנר־איזראלוב, הנאשמת ברצח בעלה יוסף איזראלוב, מסתיים בימים אלה והשופטים חנה אבנור, ישראל גלעדי וצבי הכהן, יפרשו עם סיומו ללשכותיהם ויעסקו בהכרעת הדין.

במהלך המשפט, שנמשך כמעט כשנה, ניסתה התביעה להוכיח, שהנאשמת רצחה בכוונה תחילה ואילו הסניגור טוען, כי התביעה לא השיגה בפני בית־המשפט תשתית ראייתית מספקת כדי להוכיח, כי אכן נעשה מעשה פלילי ואם אכן בוצע בידי הנאשמת.

ב־15 בינואר 1987 הרשיע הרכב של שלושה שופטים, בראשות נשיאת בית המשפט המחוזי בתל־אביב, חנה אבנור, את חוה יערי ואביבה גרנות ברצח התיירת מאלה מלבסקי. משפטן של השתיים זכה לכיסוי נרחב ולהתעניינות ציבורית חסרת תקדים. כל הפריקים של בתי־המשפט והמציצנים למיניהם, קיבלו לגטימציה מוסווית מהתקשורת לחוור להפוך ולדוש בשתי גיבורות ה„פוטו־רומן". עם סיום משפטן, ולמרות הביקורת המיוחדת שהושמעה נגד סיקור משפט זה, חיככו „צמאי הדם" את ידיהם בהנאה. תוך חודש וחצי בקירוב הם יחזרו לאולם 801 בבית המשפט המחוזי בתל־אביב, שם יהיה משפט רצח נוסף.

החומר שדלף מהחקירה וכתב־האישום שהוגש בעקבותיה הבטיחו משפט מרתק, שיש בו את כל המרכיבים הנכונים במינון הנכון, כדי להמשיך ולעמוד ברשימת נושאי סדר היום. לכן, עם מעצרה ותחילת משפטה של גתית איזראלוב הוצפה העיתונות תאורים רבים ונרחבים אודות מידותיה ותיאורה הפיזיולוגי של הנאשמת, וכן במידע אודות ידידיה השונים, אורח־חייה ומספר נישואיה.

אך, כל זה לא הספיק, ומשום מה הלכה ושככה התעניינות הציבור בפרשה. מסתבר, שגם להתעניינות הציבור יש דינמיקה משלה. לולא הסיקורים השוטפים ממהלך המשפט, ששמרו יחסית על טון מינורי, היה הציבור שוכח כי משפטה של הנאשמת ברצח יוסף (יוסיניו) יוראלוב עדיין מתנהל. בניגוד לקודמותיה, לא נשברה האשה, שכאשר נעצרה כונתה „אגוז קשה לפיצוח". במהלך המשפט לא בכתה, לא צעקה ולא הציגה, ולאט־לאט הפך המשפט משפטם של עדים מומחים, שהובאו בזה אחר זה על־ידי ההגנה והתביעה. מי שהצליח להוסיף נופך צבעוני במקצת למשפט היה דווקא הסניגור, עורך־דין מאיר זיו, שהתנהגותו במהלך המשפט עניינה לא פחות מהתנהגותה של הנאשמת. אך השופטים אינם פוסקים על סמך צבעוניות מהלך המשפט, או צבעוניות הנאשמים. בית המשפט פוסק על־פי העובדות, העדויות והראיות, שהוצגו בפניהם, מידת הצלחתה של התביעה להוכיח אותם ומידת הצלחתה של הסניגוריה לסתרם.

ב־ט באוקטובר 1987, הגיעה לנמל התעופה בן־גוריון גתית איזראלוב, שהוסגרה מלונדון בעקבות בקשת המשטרה. האשה, שהחודש ימלאו לה 39 שנים, תוארה כבלונדינית יפהפיה וחטובת גוף. לאחר מכן, הופיעו פירסומים על אודות תסרוקתה, דלילות שערותיה, פאותיה השונות, מידת חזה ולבושה. מיד עם נחיתתה בנמל התעופה בן־גוריון, נעצרה החשודה ומאז היא שוהה במעצר.

שלח המסמכים לאנגליה

בכתב האישום, שהוגש לבית המשפט נאמר, כי בתאריך בלתי ידוע במחצית שנת 1984, החליטה גתית איזראלוב לגרום למות בעלה יוסף בן ה־53, נהג דן מרמת־גן, וזאת על־מנת לרשת את כל רכושו, שכלל, בין השאר, שתי דירות ברמת־גן וברמת־השרון וזכויות של חבר בקואופרטיב דן.

גתית איזראלוב

בסוף ינואר 1986 גילה יצחק קדוש מכונית פרינץ 4, השקועה במימי האגם המלאכותי שבפארק הירקון. אנשי המשטרה שהוזעקו למקום, משו את המכונית. בתוכה נמצא ישוב במושב האחורי יוסף איזראלוב, שבדיקה פתולוגית קבעה כי מת שעות ספורות קודם לכן מחנק, כתוצאה ממים שחדרו לריאותיו. איך הגיעו יוסף איזראלוב ומכוניתו לקרקעית האגם? בכתב האישום טוענת התביעה, כי ביום ה־26.1.86, בין השעות 01.00־02.00, או בסמוך למועד זה, גרמה הנאשמת בכוונה תחילה למותו של המנוח, על־ידי דרדור מכוניתו, בה ישב, לתוך האגם, וכי המנוח נפטר מטביעה בהיותו במכונית. בכתב האישום אין מפורטים שלא כמקובל בדרך־כלל, בפירוט רב, התהליכים המוקדמים שהובילו למעשה הרצח עצמו.

לצורך ביצוע ההחלטה, אומר כתב האישום, הגיעה הנאשמת בתאריך 18.6.84 למשרדה של עורכת־דין נחמה רן ברמת־השרון, וביקשה ממנה במירמה לערוך עבורה ועבור המנוח צוואות, שלפיהן המנוח הוריש לה לאחר מותו את כל רכושו והיא מורישה לו לאחר מותה את כל רכושה. באותו מעמד מסרה גתית איזראלוב לעורכת־דין רן את פרטיה האישיים ופרטיו של בעלה, שכללו גם פרטים על רכושה ורכושו וכל זאת ללא ידיעת בעלה.

לאחר מכן, פנתה גתית לידידיה יוסף (ג'ו) מולר, ביקשה שיתחזה לבעלה יוסף ויסור עימה למשרדי עורך־דין רן, לשם זיוף חתימתו של בעלה על הצוואה. מולר הסכים, וזייף את חתימת איזראלוב על הצוואה ב־2.7.84. כשנה לאחר מכן, בעקבות סכסוכים שפרצו בין יוסף יזראלוב ואשתו הוא הגיש ב־25.8.85 תביעת גירושין לבית־הדין הרבני. לטענת התביעה, לא שהיה לו אז שמץ של מושג על שנעשה מאחורי גבו כשנה לפני כן. הנאשמת עזבה בינתיים את הארץ ושהתה באנגליה, וכשנקבע תאריך הדיון בגירושין ל־27.1.86, שלח אליה בעלה את מסמכי התביעה.

ב־9.9.85 הגיעה גתית איזראלוב לארץ. לבקשת בעלה הוצא נגדה צו־עיכוב־יציאה מן הארץ. למרות זאת, הצליחה לצאת ב־24.9.85. את היום בו בוצע הרצח מתארת התביעה כך: „בתאריך 25.1.86 שעה 19.30, הגיעה הנאשמת מצרפת בטיסה לארץ בזהות מושאלת, באמצעות דרכון יווני מזויף, והתקשרה טלפונית עם המנוח, שלא ידע מראש על בוא הנאשמת ארצה. באותו ערב שהו הנאשמת והמנוח בבאר של מלון הילטון בתל־אביב, עד סמוך לשעה אחת בלילה, ונסעו משם במכוניתו של המנוח, מסוג פרינץ 4, לקרבת האגם המלאכותי של פארק הירקון. בסמוך למועד זה גרמה הנאשמת בכוונה תחילה למותו של המנוח על־ידי שדירדרה את מכוניתו לתוך האגם. מיד לאחר ביצוע הרצח, בתאריך 26.1.86, בשעה 05.30 בערך, יצאה הנאשמת את הארץ בטיסה לצרפת בזהות מושאלת, באמצעות דרכון צרפתי מזויף וברשותה הצוואה המזויפת."

הנאשמת כפרה באשמה. הסניגור ניהל את מהלך המשפט על כמעט כל אחד מסעיפי כתב האישום. במהלך הדיונים הוצגו עדים רבים מהארץ ומחו"ל. השוטרת הצרפתיה מוזט סבין, שעצרה את גתית איזראלוב בנמל התעופה אורלי שבפאריס, שעות ספורות לאחר שנקבע מותו של יוסף איזראלוב, העידה אודות המעצר שנגרם בשל הדרכון המזויף שנמצא בידי גתית: „תחילה לא ידענו אם מדובר באשה או בגבר, כי בדרכון היה שם של גבר אלון. אבל היא נראתה נשית, ולכן הוטל עלי כשוטרת לערוך חיפוש על גופה. התחלתי לבדוק מן הרגליים ולפתע הבחנתי ... לגאות בין רגליה. ברגע הראשון חשבתי שזה באמת גבר אבל כשבדקתי מצאתי שבין רגליה ... רכה ונרגעתי."

רא"ש צוות החקירה המשטרתית, רב־פקד יעקב ברי, הקריא את ההודאה שנרשמה מפי החשודה, שבה אמרה כי החליטה לבוא ארצה בזהות שאולה, כדי שבעלה לא יוציא נגדה צו־עיכוב יציאה מן הארץ, והיא נאלצה לבוא לארץ, כדי להוציא את כספה שאותו קיבלה בשל מכירת דירתה. הזות והכסף שהיה עימה בחו"ל נגמר, לדבריה, וזו היתה הסיבה לכך שהשתמשה בשני דרכונים מזויפים, שהופקדו בידיה על־ידי אותו צרפתי ויווני. עוד הוסיפה, כי החליטה באופן ספונטני להיפגש עם בעלה וראתה אותו באותו ערב עד לשעה אחת בלילה (הודאה זו סותרת את סברת המשטרה, כי שהתה עם בעלה ואף רצחה אותו בין השעות אחת לשתיים בלילה).

על־פי הוראתה, הכסף נשמר בידי חבריה, שבשמותיהם היא מסרבת לנקוט עד עתה. את שטרות הכסף, שקיבלה מידיהם, החזיקה על גופה, מתחת לחולצתה, כדי שתוכל לצאת עימם את הארץ. כדי לתמוך בהודאתה של הנאשמת בנקודה זו, הפתיע הסניגור את השופטים והנוכחים באולם, כשהעלה לדוכן העדים דוגמנית גרמניה, שהראתה לצופים כי מתחת לחולצתה, על גופה, הודבקו 100 שטרות של חמישה שקלים על־ידי סרט־הדבקה.

התביעה, מצידה, העלתה את סגן־ניצב חוה הראל, שמידותיה מזכירות במידת־מה את נתוניה הגופניים של הנאשמת. סגן־ניצב חוה הראל הוכיחה, בשיחזור שערכה המשטרה, כי בכוחה של אשה לדרדר לבדה מכונית מסוג פרינץ 4 לאגם. התובע, עו"ד אברהם טל, אף העלה עדים מומחים לרפואה, שקבעו כי איזראלוב סומם באתר לפני הטבעתו, ובכך נמנעה ממנו, למעשה, האפשרות להציל את עצמו במהלך הטביעה.

לעומתו, הביאה הסניגוריה מומחה רפואי מטענה, שהעיד כי קיימת אפשרות סבירה שהמנוח היה מת כשהגיע למים. כן הועלה על דוכן העדים רופא נבוך, ד"ר רוברט בן ארי, המשרת בשירות בתי־הסוהר. הוא העיד על בדיקה של היקף החזה שערך לגתית איזראלוב. „לקחתי מטר רץ ועשיתי לה מדידת חזה מהגב דרך הפיטמה. מידת החזה היתה 89 ס"מ — היא ביקשה ואני ביצעתי," אמר. הבדיקה נערכה לאחר שגתית נעלבה מדבריה של השוטרת הצרפתיה, שאמרה במהלך העדות, כי יש לה חזה קטן. כן ניסתה הסניגוריה להוכיח באמצעות בדיקת החזה, כי השוטרת הצרפתיה לא הפשיטה את גתית איזראלוב בנמל־תעופה אורלי, ולכן לא מצאה גם את הכסף הרב שאיזראלוב טוענת כי הדביקה לגבה. ד"ר בן ארי אמר בעדותו, כי „זה בהחלט חזה נאה. בשום פנים אי־אפשר לומר על חזה כזה — חזה קטן, הוא פרופורציונלי לגוף שלה. היו לה שתי צלקות גדולות מתחת לחזה, שניתן להבחין בהן ללא קושי, והיא אמרה, כי זה נגרם בניתוח להגדלת חזה שעברה."

ממתינה להכרעה

במהלך סיכומי התביעה אמר התובע אברהם טל, שבפניו עמדה משימה קשה לשכנע את השופטים כי יוסף איזראלוב אכן נרצח, כי כל העובדות והראיות הנסיבתיות, שהוצגו על־ידי התביעה, אכן מוכיחות, כי מסקנת התביעה היא הנכונה וכי בוצע רצח בכוונה תחילה על־ידי הנאשמת. כן ניסה התובע לערער את טענת האליבי של הנאשמת, שסירבה למסור לבית־המשפט את שמות חבריה שעימם שהתה, לדבריה, בעת שמת בעלה.

לעומתו, טענה הסניגוריה, כי לא הוכח כלל על־ידי התביעה כי אכן נעשה מעשה פלילי, וכי איזראלוב נפטר כתוצאה מרצח. את בעיית האתר שנמצא בגופו של הנפטר הסבירו מומחיו בגורם אחר. בנירסת נפילת המכונית למים, בלא שדורדרה על־ידי מישהו מבחוץ, תמכו בעדויותיהם עדים מומחים שהעלתה הסנגוריה לדוכן העדים. כן הביאה עד מטעמה שהעיד, כי סביר להניח שהגופה עברה מכיסא הנהג הקדמי למושב האחורי, עקב תנודות הרכב ושינויים בזרמי המים שנגרמו במהלך נפילת המכונית ובשעת הוצאתה מן האגם. כן טענה הסנגוריה כי הפתולוגים טוענים, ואף הצליחו להוכיח, כי יוסף איזראלוב מת כתוצאה מהתקף לב.

לאחר כשנה, מתכנס בית המשפט לשלב הכרעת הדין. גתית איזראלוב ממתינה להכרעה בבית־הכלא לנשים נווה־תרצה. אם תואשם ברצח, שמור לה, על־פי הדיווחים המגיעים מהכלא, מקום של כבוד בקבוצת האסירות המנהיגות בכלא. □

יש דיבור

עמלה עינת

KIVKUV: ASOULIN

אישי חופשי

הצגה שעוררה לעבור את ה„בגרות"

מימין לשמאל: מכרם חורי, מיכה מוריב, רפי אדיר ושאול מזרחי

נושא העבודה שקיבלתי (במקום בחינה): השפעת כלי התקשורת על תגובות הקהל לתיאטרון. אבל משום שהבדיקה שלי התרכזה ב„סינדרום", נעשיתי בקיאה בתולדות בית שני. זה היה ממש תרגיל מעולה במתודיקה בשבילי.

לעצם העבודה, אספתי, בין השאר, דעות של חבר'ה שהסתמכו רק על פרסומי התקשורת, ולעומתם, תגובות של חבר'ה שראו את ההצגה ממש. הנה כמה מהן:

לא ראו:

חי שוורין, כיתה י"א, עירוני ה', חיפה: לא הלכתי להצגה ולא מסקרן אותי לראות אותה. לפי הטלוויזיה מראים בה דברים מוגזמים. למשל, שמרביצים לערבים ויורים עליהם. לדעתי, אסור להציג את מדינת־ישראל בצורה כזאת.

קרן פרידמן, כיתה י"א, עירוני ג', חיפה: לתיאטרון עירוני אסור לנקוט עמדה פוליטית אחת לכל אורך הדרך. לא ייתכן שכל הזמן יציגו דעות של השמאל.

תמי ישראלי, כיתה י"א, עירוני ה', חיפה: באופן כללי, התיאטרון חייב להיות ראי המציאות, ובתור שכזה הוא עלול לפגוע בכל פעם בחוגים מסוימים. אבל אם הפגיעה היא בקנה־מידה כל־כך רחב, יכול להיות שהתיאטרון חייב להסיק מסקנות. אני, על־כל־פנים אלך לראות את ההצגה, כי מי שלא רואה, לא יכול להגיב.

ראו:

ניר לשם, כיתה י"ב, עירוני ה', חיפה: הגעתי להצגה בלי הרבה ציפיות. לא נפגעתי ממנה, אבל אני בטוח שייפגעו ממנה גם יהודים וגם ערבים. היא לא משקפת את המצב הדיאלי, למרות שיש בה הצפה של רעיונות, עד שמרוב מוטיבים אפשר בהחלט להתבלבל. הרושם שנשאר הוא של מגמתיות יומרנית, למרות המוסיקה הטובה, המשחק המצוין והתפאורה המרשימה. נראה לי שמבוגרים לא מסוגלים להבין הצגה כזאת בכלל, בגלל הריחוק שלהם מהרקע ההסטורי שלה. איך־שלא־יהיה, הסערה מסביב, היתה מוגזמת.

דנה נשיץ, כיתה י"א, עירוני ג', חיפה: ההצגה ארוכה מדי. קצת לא מובנת, אבל לא חריגה עד־כדי־הורדה.

סימה בבר, כיתה י"ב, עירוני ג', חיפה: התרשמתי מאוד. המבקרים בתקשורת לא תפסו את העיקר. צריך לראות את הדברים באופן רחב יותר, קוסמופוליטי מה חורבן עשוי לעולל. זאת הצגה שנועדה להמם, לעורר למחשבה. היא לא מיועדת למי שבא להנות ולנות.

קראה את המחזה ולא ראתה עדיין את ההצגה — איריס ולטר, כיתה י"א, עירוני ה', חיפה: המחזה מביע לדעתי מחאה בוטה, ואני בהחלט מסתקרנת לראות איך העמידו אותו על הבמה. קשה היה לי להזדהות עם הדמויות, מפני שכולן עוברות טרנספורמציה בלתי־פוסקת.

לסיום — גם דעתי שלי: אני חושבת שההצגה חזקה ומורכבת מאוד. ראיתי אותה ארבע פעמים ועדיין יש בה דברים חדשים בשבילי — מהנים ומקוממים. גדולתה בכך שהיא משאירה בכל אחד מהצופים משקע איזשהו. לכל אחד יש בה את הקטע שלו, והקטע של כלי־התקשורת היה בעיקר הסקופ הזול והשולי, שאסור לסמוך עליו ובוודאי שאסור לקבוע על־פיו מה ערך ההצגה באמת.

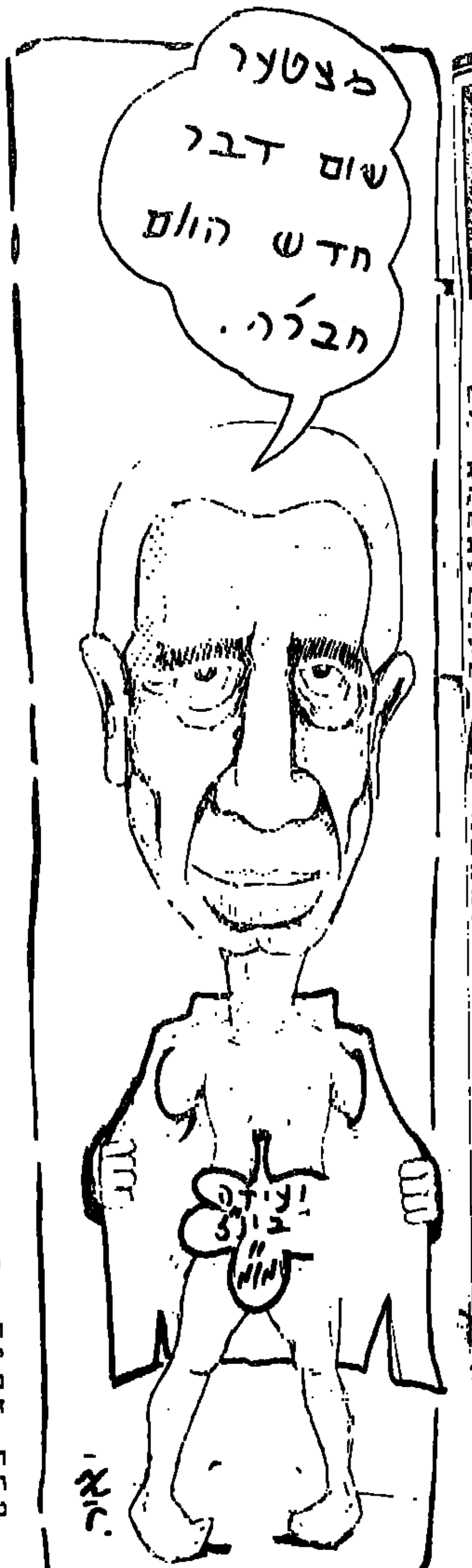

יש דיבור על דיבור

דבר והיפוכו

ישנם אלמנטים כגון שמאפשרים לראות דברים מסוימים בבהירות גדולה יותר מכל צורת מחשבה או דת אחרת. לאחרונה שמעתי את הסיפור על נער אחד שהלך לטייל בטבע. נעמד על צלע ההר, השקיף על הנוף וראה כמה שהוא יפה: העצים, האגמים, השדות, הכרמים, ההרים וכל שאר האבירים.

לימים צימח הנער ונהיה לאיש, והספיק ללמוד הרבה ולהחכים, ואז, במקרה הגיע לאותה צלע הר של מקודם, עמד והביט בנוף ווידע כמה הוא יפה: העצים נעשו בעלי משמעות: עמוקה יותר מסתם עצים, העצים וכך האגמים, השדות, הכרמים, האבנים והציפורים ושאר מרכיבי הנוף.

ברבות הימים הזקין האיש והפך לקשיש יותר משהיה אי־פעם. הלך האיש לטייל וממש באקראי, הגיע לאותה צלע הר עצמה, חזה בנוף והבין את יופיו: העצים הם רק עצים, האבנים רק אבנים, האגמים — אגמים ולא יותר וכו' וכו'...

בסיפור הזה היה רק כדי לחזק את הגישה הכללית שלי לחיים. ובתוך נוער, נראה לי שאתם, ילדים, צריכים להבין, שאין שום תאוריה נכונה אחת לגבי העולם או דרך חיים אחת העדיפה על האחרת. ושאף־אחד לא ינסה למכור לכם לוקשים - - אתם תעשו מה שאתם רוצים. כל גיל הוא מספיק כדי להחליט לגבי עצמנו, וכל תאוריה פילוסופית סותרת את עצמה. וכל מחשבה — הכי חכמה שתהיה — היא נכונה בדיוק כמו שהיא לא נכונה ולהיפך...

לכל דרך חיים יש יתרונות וחסרונות כאחד, שתמיד באים ביחד כמו עיסקת־חבילה. בכל טוב צפון רע ולהיפך. זה נכון גם לגבי בני־אדם, וגם לגבי מאכלים: כל טבח זוטר יגיד לכם שצריך לשים קצת מלח בכל עוגה וקורט סוכר בתבשיל עוף וכבצל. הכל נכון ולא נכון; יפה ולא יפה; בעל חשיבות עליונה וחסר־ערך לחלוטין; מתוחכם ביותר ופשוט להפליא; מציאותי ודמיוני בו־זמנית; אמת ושקר בערבוביה יפה. תשאלו: „והערכים מהם? כלבז"? לאו ערכים זה דבר חשוב ועל־כך בפעם אחרת.

YESH DIBUR!!!!!
TGUVOT EFSHAR lishloach
LEFI HACTOVET HABAHA:
CHOMA IMIGDAL 2 TEL-AVIV
AZ YALLA LA-AVODA.

דיבור פתוח

לחברי הכתיבה שלי בתיכונים היהודים בישראל—

זה שהגבתם למכתבי, נותן לי את ההרגשה הטובה שיש מי שמקשיב, ואת החשק להמשיך לדבר אליכם על הבעיות והקשיים שיש לי. אני בטוח שגם לכם יש צד בכל הדברים האלה, ולכן אני מקווה שתענו לי, גם אלה שלא מסכימים לי ביניכם.

רציתי לספר לכם הפעם על תסכול הלימודים הגבוהים שיש לנו בכפר: אנחנו מרגישים מחסום כבר בקבלה שלנו לאוניברסיטאות בארץ. גם אלה מאיתנו שהם בעלי ציונים גבוהים בבגרות ובפסיכומטרית, בעיקר בפקולטות היוקרתיות כמו משפטים ורפואה. הרופאים שלנו למדו כמעט כולם באיטליה, בגרמניה ובבריה"מ. וגם במקצועות שאפשר לנו להתקבל, ההתחרות בהישגים של הסטודנט היהודי, קשה בשבילנו מאוד, ראשית בגלל הקושי בעברית; שנית, בגלל הקושי להתרגל לחברה עירונית מעורבת, ושלישית — וזה אולי העיקר — בגלל ההרגשה שהסטודנטים היהודים לא רק שלא מעוניינים לעזור לנו, אלא שבהרבה מקרים הם בכלל לא מעוניינים בשיתוף פעולה איזה שהוא איתנו.

ההשקעה שלנו בלימודים, בגלל כל זה, היא עצומה, ובסופו־של־דבר, כשכבר מצליחים לגמור יפה, יש לנו בעיות גדולות להתקבל למקומות־עבודה מתאימים. חלק מאיתנו נוסעים או לחו"ל, ואחרים שאינם בעלי כסף רב, עוסקים בעבודות פשוטות ולא מקצועיות, למרות הכישורים הגבוהים שרכשו.

אני חושב שכולנו ביחד צריכים לפעול כדי להשיג זכויות לימודים שוות לכל בני הארץ הזאת.

מילון שימושי

אמנת ז'נבה וגירוש הפלשתינים

העולם כולו רוגש סביב העובדה, שישראל הכריזה על גירוש תשעה פלשתינים, שהיו בין מארגני המהומות בשטחים. ארצות־הברית הצביעה בעד גינוי ישראל במועצת הביטחון יחד עם כל שאר המדינות החברות שם — וזהו צעד שעוד לא היה כמוהו ביחסים בין ישראל וארצות־הברית. העולם כועס על ישראל, ונוסף לביקורת הרגילה על הטיפול הישראלי בשאלת השטחים, באה גם טענה משפטית: הגירוש מנוגד לאמנת ז'נבה.

מהי אמנת ז'נבה? אמנת ז'נבה התקבלה כ־1949 בעיר ז'נבה, בחתימות מרבית המדינות שהיו אז עצמאיות. היא עוסקת בשאלות שביחסים בין המדינות במצב של סכסוך או מלחמה, ובין היתר קבעה, שאין מדינה יכולה לגרש אזרח שלה מתחומה. יש ויכוח, האם גירוש הפלשתינים מנוגד לאמנת ז'נבה, וגם כאן נמצאת ישראל במיעוט.

הנקודה החשובה בהקשר הזה היא מה זו אמנה בינלאומית. אמנה היא סוג של הסכם. הסכמים נעשים בדרך־כלל בין בני־אדם או מוסדות. אם

אדם או מוסד מפר הסכם — הוא עומד למשפט. אמנה בינלאומית היא יותר מהסכם רגיל. היא יוצרת חוקים כלליים של התנהגות. לשם מה היא דרושה? כדי שבמצב של סכסוך או מלחמה לא יווצר תוהו ובוהו מוחלט. למשל, שלא תהיה התעללות בשבויים או רצח שבויים.

עולם בני־האדם הוא עולם של חוקים והסכמים, שמאפשרים, למרות הוויכוחים והריבים להתקיים יחד. מבחינה זו דומות המדינות לבני־אדם, וגם הן זקוקות להסכמים משותפים. ההבדל הוא, שקשה יותר להגדיר מתי עוברת מדינה על החוק, וקשה להגיע למשפט רגיל מן הסוג הקיים בין בני־אדם ומוסדות.

עדנה רזי

צבא או תנועת־נוער?

שאלה, אם גאולה כהן דיברה בעד הטרנספר או נגד הטרנספר, בפגישתה עם חיילי צה"ל, איננה נכונה. השאלה הנכונה היא: מדוע בכלל נפגשה גאולה כהן עם חיילי צה"ל, ולצורך זה גם מדוע ייפגשו יוסי שריד, או יאיר צבן, או אהוד אולמרט, או הרב פרץ עם חיילי צה"ל. האם הדיון על הטרנספר צריך להתקיים במסגרת צה"ל?

אגב, מאלף היה לשמוע את הנוסח בחדשות הרדיו. שם נאמר שגאולה כהן חיוותה את דעתה על „תכנית הטרנספר". כלומר, יש כבר תכנית. בקרוב יהיה תהליך. הרי זו היתה גם דרכו של השלום. בראשית דובר על „השלום", אחר־כך על „תוכנית השלום" וכיום על „תהליך השלום". אלא שכאן זה פועל בכיוון הפוך. תהליך השלום מרחיק אותנו מן השלום, ואילו תהליך הטרנספר מקרב אותנו אליו מאוד. האם חיילי צה"ל זקוקים למסגרת הצבאית כדי לקבוע מהי דעתם על רעיון הטרנספר? האם אינם חשופים לאמצעי התקשורת, להורים ולחברים שלהם ולחיים? האם הם סגורים במחנות המנותקים מן העולם ושום מידע לא יכול להגיע אליהם? האם צה"ל, כצה"ל, צריך להחליט על הטרנספר?

ואם אין זו פוליטיזציה של הצבא, אז מהי פוליטיזציה?!

לדעתי, אין מקום בצה"ל גם לדיונים על „התנועה הפמיניסטית" או על „רפואה טבעית". צה"ל איננו מועדון חברתי, איננו בית־ספר ואיננו תנועת־נוער. צה"ל הוא מסגרת החייבת להתקיים במדינה, כפי שמס־הכנסה חייב להיות קיים בה. צה"ל צריך להיות צבא טוב ויעיל. אינני רואה כיצד הרצאות ודיונים מסוג זה משפרים את כישוריו של צה"ל, או מייעלים את ביצועיו.

אנו אוהבים לדבר על צה"ל במושגים של „כור היתוך" ובדימויים שונים מסוג זה. אך לא כדאי שנבלבל בין אמצעים למטרות ובין ההכרחי לבלתי הכרחי. צה"ל לא הוקם כדי לשמש כור היתוך. היה טוב יותר אלמלא היה צורך בצבאות בעולם.

כאשר בחור או בחורה בגיל שמונה־עשרה מגיעים לצבא, השקפת עולמם כבר מעוצבת. ייתכן שתשתנה במשך השנים, אך אין צורך לשם כך בהרצאות מיובאות. את ההרצאות שברצוננו לשמוע יבחר לו כל חייל בימי החופשה שלו.

□

יעל לוטן

המזרח הפרוע

רה"ב אף פעם לא היתה ספל־התה שלי. כל מי שהתגורר תקופת־מה דרומה מגבולה אינו יכול שלא לשאת בליבו מידה גדושה של טינה ל„ענק הצפוני". גם כמה שנות חיים בארה"ב עצמה — אין בהן כדי להפיג את הרושם הזה. מעולם לא הבנתי את הישראלים הנוהרים לשם, ומתפעלים ממה שקרוי התרבות האמריקנית — זו הצטיירה בעיני תמיד כפרימיטיבית לגמרי, למרות הטכנולוגיה.

אבל, לזכותה של החברה האמריקנית ייאמר, שהיא מעולם לא הציגה את עצמה כאחראית לרווחתם של אזרחיה. להיפך, הערכים הטבועים ביסודותיה ההיסטוריים ובחוקה הם ערכי האינדיווידואליזם הצרוף, משולב בפרגמטיזם, המורשת שמאקס וֶבר הגדיר אותה כ„אתוס הפרוטסטנטי". בתשתיתה מונחת ההנחה, שאלוהים דואג לאלה הדואגים לעצמם, והעושר הכלכלי אינו אלא אות לחסד האל. על־פי תפיסה זו, העולם לפניך, מלא וגדוש כל טוב, ואתה יכול לפעול בו כרצונך, או כפי יכולתך; אם תצוף או תטבע — זו בעיה שלך; החברה אינה חייבת לך דבר; החברה לא תעזור לך אם תמעד או תיפול, אך היא גם לא תחסום את דרכך להצלחה ולעושר.

האתוס הזה, ששורשיו במאות ה־17 וה־18, מן הימים בהם פשטו האירופים על פני היבשת רחבת־הידיים ועשו בה כרצונם, ללא מורא של שלטון כלשהו, ממשיך להנחות את התפיסה החברתית בארה"ב עד היום. אמנם, כמה דברים השתנו — הנשיא רוזוולט היה הראשון שהחדיר אי־אלה מושגים של אחריות חברתית כלפי האזרח, ובשנות השישים היה זה הנשיא ג'ונסון — אך העיקרון הבסיסי עומד בעינו והוא יצוק בשורש „החלום האמריקני".

ומה אצלנו? כאן החברה תמיד באה בדרישות גבוהות מאוד מחבריה. מלכתחילה היתה התנועה הציונית מושתת על רעיון ההגשמה, שפירושו ויתור על „סיר הבשר" בגולה ונכונות לחיות חיים קשים ומפרכים בארץ מוכת־חמסינים ויתושים, לייבש ביצות או להפריח שממות — במלים אחרות, להקריב את עצמך למען העתיד המשותף. כיוון שכך, היתה התנועה הציונית המגשימה סוציאליסטית בעיקרה, מושתתת על עיקרון האחריות ההדדית ואחריות החברה כלפי הפרט.

במדינת ישראל נשאר עיקרון זה על כנו. החברה עדיין דורשת הרבה מאוד מאזרחיה — שנים של שירות צבאי, מיסים כבדים מאוד על משכורות זעומות, עמידה במתח של מלחמות חוזרות ונשנות, נכונות להשקיע את ההווה למען העתיד - ומטבע הדברים היא חייבת לשאת באחריות מקסימלית כלפי הפרט. עליה לדאוג לרווחתו, לדיור, לחינוך, לבריאות. אין היא יכולה לרחוץ את „חברת הסער" לימים טובים מאלה. אין היא יכולה לומר לאזרח, כפי שאומרת ארה"ב לאזרחיה, „הכל פתוח בפניך, תצוף או תטבע, תתעשר או תתרושש — אתה לא חייב לנו דבר ואנחנו לא חייבים לך מאומה."

לכן, כאשר מדי שנה מתייצבים בפנינו שרי־האוצר ואומרים „מה לעשות", גם ארה"ב העשירה אינה מממנת רפואה ציבורית, או חינוך חינם מן הגן עד האוניברסיטה, או דיור מתקבל־על־הדעת לכל נפש" — הם עובדים עלינו בעיניים!

בבקשה — אם כ„רייגנומיקס" חפצתם, הניחו לנו לנפשנו, הפסיקו לחייב אותנו לשרת בצבא במשך שנים על שנים, הפסיקו לגבות מאיתנו מיסים רצחניים, הפסיקו לפקח על השכר ולהגבילו לרמה המתאימה לעולם השלישי; שחררו אותנו מחובותינו כלפי הכלל, ואז לא נדרוש שום תמורה מן השלטון.

מה שאסור לעשות, זה מצד אחד לטפח את החתולים השמנים, להקל עליהם את עומס המיסים, לפטם אותם בשמנת — ומצד שני, לחנוק את האדם העובד למחייתו במיסים אימתניים, ועוד לסרב לתת לו בתמורה שירותי רווחה וחינוך ראויים לשמם, באמתלה שאנו מדינה ענייה. השלטון באריין למד לקחת ושכח לתת. הוא מדבר גבוהה־גבוהה על תפקידיה ההיסטוריים של המדינה למען „עם ישראל", אך כלפי האזרחים פשוטים של מדינת ישראל, העובדים למחייתם, הוא מיישם מדיניות של LAISSER FAIRE, נוסח אמריקה האינדיווידואליסטית.

אי־אפשר להחזיק עם שלם בכוננות מהפכנית דור אחר דור. את זאת למדו כבר גם בבריה"מ ובסין. בעבר היה הישראלי המצוי משווה את מצבו עם זה של האמריקני המצוי ונאנח על שמשכורתו כה עלובה, אך היה גם מתנחם בכך שאצלנו, לפחות, המשפחה אינה מתרוששת כדי לשלם עבור טיפול רפואי ממושך; שכאן, לפחות, החינוך הממלכתי הוא גם טוב למדי וגם ניתן חינם; שכאן, העובד נהנה מהגנת החוק ואי־אפשר לפטר אותו מעבודתו בשרירות־לב ולזרוק אותו לרחוב, כפי שעושים בארה"ב.המדינה שלנו מתקדמת בצעדי ענק לקראת אמריקניזציה גמורה של החיים. אך כל עוד אין היא מסוגלת לספק לנו את ההזדמנויות הרחבות שמציעה ארה"ב לאזרחיה, והיא ממשיכה לגבות מאיתנו מחיר כה גבוה עבור קיומנו כאן — הרי שבמוקדם או במאוחר יסיקו אזרחים רבים מאוד את המסקנה המתבקשת.

גיורא מנור

הלחם והפרח

ת שני המשלים שלהלן, שניהם רשומים כפטנטים עתיקי־יומין בסין, כבר יצא לי לספר פעמים רבות — מה שאינו מוריד כהוא־זה מערכם או מאמיתותם. אני מחבב מעשיות ישנות, שכבר מבריקות בברק רך מרוב שיפשוף, כי כל מהדורה חדשה מלטשת אותן ומשפרת את המבנה הדרמטי שלהן (רק ידידי הוותיקים נוהגים להרים ידיים, באופן ממשי — כדי לבשר לי שהם כבר מכירים בעל־פה את האנקדוטה החביבה עלי, וסמלית — מתוך כניעה, כי הם מלומדי־נסיון, ויודעים שדבר לא יעצור אותי מלספר אותה, אפילו אם אעמיד תחילה פני נעלב, ואצהיר, ששכחתי את ההמשך בשל הסניליות).

שתי המעשיות הסיניות שלי קשורות ליחסים שבין הכלכלה לאמנות. יש צורך להוציא אותן מן האורווה, כל אימת שחכמי (וטיפשי) הכלכלה מחליטים, שהגיעה העת להידוק החגורה, לקיצוץ התקציבים, ואז מופיעה מיד ההצעה הגאונית: „התרבות תחילה", על משקל „עזה תחילה". לדעתי, נחוץ דווקא לתת לאמנות לרדת אל סירות־ההצלה יחד עם הילדים והנשים, לפני היתר.

ובכן, היה היה מלך סיני, שהשתוקק לרישום של תרנגול. הוא שאל מי הצייר הטוב ביותר בממלכתו. אמרו לו: קרא לצייר, ושאל אותו, כמה יעלה לו ציור של תרנגול, וכמה זמן יידרש להכנתו. אמר לו הצייר: מיליון מטבעות ושנה אחת. המלך הסכים, ונתן הוראה לשר האוצר לשלם את הסכום הגדול לצייר (וזה היה בסין, כה נהוג לשלם מראש, ללא הורדת מס־במקור, ובלי שה"י פה"י...).

כעבור שישה חודשים שאל המלך מה עושה הצייר. אמרו לו: קם בעשר, הולך למסבאה, ומשתכר.

עברה שנה. ועדיין אין ציור של תרנגול. אמר המלך: לכו והביאו את הצייר השקרן לפני שופט.

בבית המשפט התרגז הצייר־הנאשם, ביקש מכחול וטוש, ובן־רגע צייר רישום מקסים של תרנגול. אז התרגז המלך יותר. מילא, ביקש מיליון ושנה. אבל, לבסוף צייר את התרנגול בשלושה הינפי מכחול גאוניים, וזה כבר בגדר רמאות ממש. המלך ציווה לערוף את ראשו ולהחרים את רכושו של האמן.

להוציא את הצייר להורג — אין זו בעיה, ודבר המלך חובב־הציור בוצע מיד. ואז, כשבאו להחרים את רכושו של הצייר ז"ל, לא יכלו לפרוץ את דלת ביתו. לאחר מאמצים רבים נכנסו דרך חלון. ולמה לא יכלו להיכנס בדלת? כי כל הבית היה מלא אלפי גליונות של רישומי תרנגולים...

הסיפור השני קצר יותר. היה היה בארץ סין קבצן מסכן. במשך יום שלם קיבל רק שתי פרוטות. הלך וקנה לעצמו לחם בפרוטה אחת, ופרח בפרוטה האחרת.

מישהו, שראה זאת, אמר לו: מה אתה עושה? אלה שתי פרוטות זה כל מה שהיה לך, ובאחת — מחצית הונך הלכת וקנית לך פרח?

אמר הקבצן: את הלחם אני צריך כדי להתקיים. את הפרח, כדי שיהיה לי למען מה לחיות.

אני מקווה מאוד, שאנשי הכלכלה, בבואם לקצץ בנטיעות התרבות בעיתות מצוקה, יחשבו על שתי המעשיות הסיניות הללו.

□

יהודה להב

ה„אביב" נובט

מן רב עבר, יותר מ־20 שנה, מאז אותה שיחה בפראג עם איש־רוח צ'כי מדוכא וקרוב לייאוש. מה אפשר לצפות מבני־נוער, אשר ב־12 שנות לימודיהם שמעו, לעיתים מפי אותו מורה עצמו, שלוש גירסאות היסטוריות מנוגדות זו לזו, שכל אחת מהן הוצגה כאמת מוחלטת, שאין לערער עליה ואסור להרהר אחריה? — אמר לי. „הציניות פושה בכל", סיכם.

כעבור שנתיים או שלוש — בדיוק לפני 20 שנה — שוב שוחחנו. האווירה השתנתה מן הקצה אל הקצה. באולם הגדול ביותר בפראג הצטופפו אלפי בני נוער. גם סיכה אי־אפשר היה להכניס לאולם. הם האזינו בקשב לדברי הנואמים, רקעו בזעם ל־שמע תשובות חמקמקות, קידמו בתשואות את מי שנראו להם דוברי אמת. העיתונים נחטפו ברחוב מייד עם הופעתם. האנשים שמעו חדשות ברדיו ובעת־ובעונה־אחת עקבו אחר החדשות בטלוויזיה, כדי לא להחמיץ אף מהדורה. הציניות נעלמה, הלכה לה. את מקומה תפסה המעורבות החברתית וההתלהבות. למרבה הפלא, כים של השקרים, שכאילו הבאישו את ריח כל הערכים המקודשים, צמח דור מסור לרעיונות הסוציאליזם. „ניתוק היחסים עם ישראל אינו עולה בקנה אחד עם עקרונות הסוציאליזם ועם המסורת הלאומית שלנו", שמעתי באותם ימים בפראג.

מאז, הסקרים על נטיותיהם ועל השקפותיהם של בני־הנוער אינם מרשימים אותי. בוודאי שהם משקפים הלכי־רוח רווחים, אך המציאות חזקה מהלכי הרוח. היא משנה אותם, כפי שקרה בצ'כוסלובקיה ב־1968. עד אז ומאז לא היתה באותה ארץ מרכז־אירופית קטנה תקופה של התלהבות, תקוות והכנה כמו בשמונת החודשים הראשונים של שנת 1968. עד אז ומאז עוד לא היה סיכוי מלהיב כזה לשילוב הצדק החברתי עם חירות האדם — שילוב, שרק הוא מגלם את תמצית הסוציאליזם.

„האביב של פראג" ביטא מאוויים כמוסים של מיליונים. אולי בזכות התקווה הגדולה שהוא עורר, היתה ל„אביב של פראג" תהודה כה גדולה בעולם כולו והיא לא נדמה עד היום הזה.

„האביב של פראג" נקבר תחת שרשראות הטנקים, אך הינה, מקץ 20 שנה צצים נבטיו דווקא במקום, שממנו נשבו לפני 20 שנה רוחות החורף המקפיאות. „מה ההבדל בין דובצ'ק וגורבצ'וב? — אין הבדל, אך גורבצ'וב עוד לא יודע על כך", מתלוצצים בפראג. ההלצה הזאת — ויותר ממנה המציאות שהיא משקפת — מוציאה מן הכלים את שליטי צ'כוסלובקיה, שכל מעמדם מבוסס על דיכוי רעיונות הרפורמה. בטאונם, „רודה פראבו", רתח בזעם את ההשוואה בין „האביב" ובין ה„גלאסנוסט".

אלכסנדר דובצ'ק — שלא חולל לבדו את ה„אביב", אך סימל אותו — הוא עתה בן 65, חי כפנסיונר. הוא שלח מברק־ברכה לגורבצ'וב לרגל החתימה על ההסכם בדבר חיסול הטילים הגרעיניים. במוסקבה ניתן פומבי למברקו של דובצ'ק. עיתונאי מערבי טילפנו השבוע לדובצ'ק. גם זה מן החידושים ומן ההדים של ה„גלאסנוסט": מותר כבר לטלפן. בעבר הלא רחוק נותקו קווי הטלפון של אנשים כדובצ'ק, שוטרי חרש ניצבו לפני ביתם ומנעו את הכניסה אליו. דובצ'ק נשאל בשיחת הטלפון, מה תגובתו על המאמר ב„רודה פראבו", ששלל כל דמיון בין המתרחש בבריה"מ ובין מה שהתחולל בצ'כוסלובקיה לפני 20 שנה. „עוד לא הגיע הזמן להגיב", השיב דובצ'ק. הזמן הזה עוד יגיע־גם־יגיע.

□

בעקבות הזמן האבוד שלי

אני כותב עכשיו מתוך מצוקה. הישיבה בפאריס, ואפילו לתקופה קצרה, מכאיבה לי. חייתי כאן יותר מדי זמן. כשהחלטתי לשוב לארץ ויתרתי על כל־כך הרבה דברים: כמו, למשל, ההליכה לאיבוד, פגישה מקרית עם אדם יוצא מן הכלל, הצפייה בציור הנפלא של אוצ'לו, או בעבדים הבלתי גמורים של מיכאל אנג'לו, ההבנה שאל גרקו הוא צייר מודרני לחלוטין. ויתרתי גם על הישיבה עם חברים אחרים בבתי־קפה ועל השתייה הרצחנית הנעשית באופן קולקטיבי. מצד אחר, הצרפתים ומצד אחר, אנחנו — זרים. אין כאן הבדל בין פולנים, רומנים, ארגנטינאים ואפילו סינים. כן, אנחנו בצד השני של המתרס, כמו ברומן קיצ'י של אריק מאריה רימארק או איליה ארנבורג.

בפאריס יש לי ידיד־נפש בשם סטאן ויז'ניאק: צרפתי ממוצא פולני, שנולד בצפון צרפת ושבני משפחתו נפטרו ממחלת השחפת. מה לעשות, אביו הגיע מפולין לעבוד במכרות, וגמר את הקריירה שלו עם ריאות מחוררות. גם אחיו הלך בעיקבות אביו, ורק סטאן ניצל, למרות שבגיל 18 לקה במחלה. סטאן חי בעיר העשירה הזאת בצורה ספרטנית, ומסתפק רק במה שיש לו. כשהיה בן עשרים־ומשהו, עבר כצלם־אמנות וזכה למוניטין רבים. באותה עת הוא צילם את מיטב הכוכבים. ראיתי אצלו צילום יחיד ומיוחד במינו של בריג'יט בארדו. בשלב מסוים החליט לעזוב את הצילום ופנה, מתוך בחירה אישית, לעיסוק באמנות הטהורה בלבד, היינו: לפסל ולכתוב שירה. לא, ובינתיים לא הולך לו, אם כי הוא כבר עשה תערוכה חשובה במרכז פומפידו. אך לסטאן לא איכפת, והוא ממשיך להמר על חייו עד הסוף.

אתמול הוא היה הוירג'יליוס שלי. נפגשנו ליד „הרפובליק" והתחלנו לטייל בפאריס שלו, שבמקרה זה היא גם שלי. הלכנו לבסטיליה. פעם אף לא אחד כיתת את רגליו באיזור ההוא. כמובן, שבעבר הגעתי לבסטיליה, ואפילו השתתפתי פעם בהפגנה שיצאה מהקונקורד, ושלפי המסורת הפריסאית, הסתיימה בבסטיליה. היכן באמת היתה המצודה המפורסמת? במרכז הכיכר עומד פסל המסמל את נצחון המהפכה הצרפתית ומחיקתו של בית־סוהר מביש, שאימלל אלפי אנשים. הרי המהפכה הצרפתית התחילה ממש כשהמרקיז דה־סאד נתלה על הסורגים של הבסטיליה וזעק לעבר המפגינים הרעבים": „אחים כאן שוחטים את האסירים".

אנחנו מתהלכים ברחובות הרובע, והנה לנגד עינינו צומת איזור הדומה מאוד לרובע „סוהו" בניו־יורק. גלריות לציור נפתחות בכל מקום והבניינים, ששימשו בעבר הקרוב מרכז של תעשייה זעירה, הופכים לופטים יקרים, הנחטפים על־ידי עשירים חדשים. לבסוף, אנחנו נכנסים לבית־קפה פינתי, שהפך, כפי שאומרים אצלנו, „אין" — ושותים בוז'ולה חדש ומערבבים אותו, בניגוד להיגיון, עם קלבדוס.

השעה עדיין מוקדמת, ויש לנו זמן. אנחנו קמים והולכים ברגל לכיוון ה„האל". המטרה היא לאכול מרק בצל וצדפים במיץ שום. גם האיזור הזה הפך מזמן יוקרתי, בגלל מרכז פומפידו שנבנה במרכזו. בשעתו, כשהשוק המפורסם שכן ב„האל", היית יכול לאכול בלילה, בפרוטות אחדות, מרק בצל, ואילו היום המחירים ממש אסטרונומיים, אם־כי יש נחמה בצד. האיזור בלילה ממש מסוכן, הנרקומנים מהווים איום מתמיד, ולכן מחירי הדירות היוקרתיות ירדו. עשירים אינם אוהבים איומים פיזיים.

ליד מרכז פומפידו מתווכחים כושים עם לבנים. מסתבר, שהחל משעה שבע בערב הופך המקום מעין „הייד פארק", ואנשים שונים, בעיקר צבעוניים, באים להתווכח ולהסביר את השקפת־עולמם. לא־פעם מסתיימים ויכוחים אלה במכות־רצח, ואכן, גם אנחנו כמעט זכינו לראות מכות בין לבן יהיר לבין כושי עצבני. הקירות מלאים תעמולת מפלגתית של המפלגה הסוציאליסטית. לרגע אחד הפרסומת שלהם מדהימה אותי. שלושה פלאקאטים: בראשון רואים גבר עירום, הנעמד כאילו היה רץ אולימפי (אם כי גופו כלל־וכלל אינו שרירי). בפלאקאט השני רואים אשה יפה מאוד בהריון (גם בעירום), ואילו בפלאקאט השלישי: שלושה ילדים עירומים יושבים על ספסל, כשביניהם ילדה אחת, כושית יפה להפליא.

הימין, הנוקט כאן אותן שיטות אלימות, המזכירות לי את הליכוד, הדביק על הפלאקאטים האלה כרזות, האומרות שהסוציאליזם זה מחלת האיידס. כאמור, בהתחלה אמרתי בלבי, שהסוציאליסטים ממש יצאו מדעתם ועושים צחוק מעצמם, או שמא רוצים להפסיד את הבחירות בכל מחיר, כי עצם המעמדים העירומים ממש מטורפים. מצד אחר, בחורה ב„לה קופול" הסבירה לי, שדווקא פרסומת זו היא הנכונה. אנחנו חיים בעולם, שבו רק לאלים יש זכות־דיבור. לכן, יש להראות לכל הקלגסים האלה, שלמרות הכל — כן, למרות מחלת איידס, ולמרות החיים הדורסניים — לשמאל (והכוונה היא לא לקומוניסטים) יש הצעה מתונה כלפי החיים, וכי עדיין יש אנשים המאמינים, שעצם היותך יפה־נפש הופך אותך אדם טוב יותר.

סטאן מספר לי על ביקורו בפולין. הוא הוזמן לשם בעקבות תערוכה. תאר לעצמך, המשכורת שם 18 דולר בשוק השחור. אז איך אנשים חיים? חיים כחרא ושותים וודקה, כן הוודקה היא זולה. עליך להבין את השיטה, שהיא ממש דמונית. למשל, דרשתי שיעשו פלאקאט לתערוכה שלי, ביקשתי כמה צבעים חריפים. ובכן, מנהלי הגלריה לא היו יכולים לבצע את הפלאקט, כיוון שקיימת הוראה מפורשת, האוסרת להדביק ברחובות ורשה פלאקאטים צבעוניים. הכל חייב להיות אפור. היינו, הדיכאון היא האמנות החזותית הרשמית של המשטר הקומוניסטי של יארוזלסקי. מה שמעצבן את סטאן בעיקר היא הנהירה של הפולנים לכנסייה. הוא עצמו קאתולי, אך, כדומה לי, הוא „שם פס" על כל ממסד דתי. לך ואלנסה, מסכם סטאן, הוא קריקטורה בעיני, וצדק בונואל כשאמר על ואלנסה, כי זו פעם הראשונה, שהוא רואה מנהיג־פועלים ההולך לכרוע ברך לפני האפיפיור. אני מזכיר לסטאן, שגם ארון וויטיליה, האפיפיור, הוא פולני, אז מה, מתרגז סטאן, אין כל הבדל בינו לבין חומייני, רק שהוא מערבי וחומייני מזרחי.

וכאן במערב, כן, ברחובות פאריס וגם במטרו רואים צעירים רבים פושטים־יד. הם לא קלושארים רגילים, בהחלט לא. מבחינים בנקל, שעד לפני זמן קצר, חיו טוב יותר. כי לבושם מסודר ואינם מתהלכים מלוכלכים, כמו הקלושאר הקלאסי. אין לי מושג אם ניחשתם, אך דעו לכם, שהם אנשים מחוסרי עבודה שנפלטו החוצה על־ידי המערכת. בכל אופן, מזעזעת אותי ההשפלה של הצעירים האלה. לא לשווא הם מסתירים את פניהם, שעה שהיד מושטת בבקשת נדבה.

במהלך הנסיעה במטרו נכנסים לקרון שלי שלושה צעירים. הם מנגנים ג'ז, התזמור שלהם ממש מופלא ואני ממהר לתת פרנקים אחדים לנערה המבקשת תשלום עבור נגינתם.

סטאן אינו מתרגש מן הצעירים האלה. הוא רגיל לראות מחזות כאלה יום־יום, אבל אני מגיע מארץ שבה מצבו של האמן הוא ביטוי של השפלה מתמדת. כאן אתה יכול להיות עני ולמות מרעב, אבל עדיין מתייחסים אליך בכבוד הראוי, אם אכן הינך אמן אמיתי, ההולך בדרך קשה, שלפעמים היא חסרת כל סיכוי. זאת גם הסיבה שסטאן אדם גאה.

בתום לילה של שתייה ושוטטות אנחנו לוחצים ידיים, כמו שני אחים, ונפרדים. אני — למלון שלי, וסטאן לעבודת הלילה, כי הרי ביום הוא ישן.

□

עמירם כהן ▫ על הפנים

מה קרה לך, יואל?

מי שנפלו השבוע על הפנים היו המ־קומון התל־אביבי המצליח „העיר" ועורכו יואל אסתרון. הם לא רק נפלו על הקרשים, וחזק משחשף זאב שיף ב„הארץ" את פרשת הדיווח השיקרי של כתב „העיר", מאפרים חורי מחיל, מההתרחשויות בעזה. נפילה זו, חוששני, תפגע בכל העיתונות הלוחמת. זה רע מאוד לכל מי שחושף ומתאר את הנעשה בשטחים. יש מי שמחכה בפינה למעידות כאלה, ואסור היה שתקרה.

אך, מי שעוקב בתשומת לב ועין אוהדת אחרי התפתחותו של המקומון הזה, שיש בו עיתונאים (ובעיקר עיתונאיות) מעולים ושסגנונו בדרך־כלל רענן ואינטליגנטי — יודע שהיא היתה צפויה. שכרון הכוח, כבר אמרו חכמים, ולא התכוונו לעיתונות דווקא — עלול להשחית. זה מכבר חדלו ב„העיר" להקפיד בשמו הטוב של אדם ובאתיקה אלמנטרית. ועיתונות, שאינה נזהרת בכבודו של אדם — סופה לדווח דיווח שיקרי.

דוגמאות? בבקשה:

„האם לא רצוי לערוך מחקר השוואתי בשאלה איזו תחנת טלוויזיה בעולם מעסיקה את הקריינים השמנים ביותר?" — זו הרמה שבה מתייחס המקומון הזה לרפי גינת מהטלוויזיה בגליונו האחרון, במסגרת כתבה בלתי חתומה (אין אפילו אל מי לבוא בטענות) בשם „100 המעצבנים של 87". על פי אותו ההיגיון, מר אסתרון, אפשר לכתוב כי מבין „100 המעצבנים (אותי) ב־87" אני מונה את יואל אסתרון עורך „העיר" בגלל הקרחת שלו, וכדאי לערוך מחקר השוואתי איזה עיתון בעולם מעסיק את העורך הכי קרח." אם יש ל„העיר" משהו כנגד מר גינת, מה עניין משקלו לכאן? ומדוע ללא חתימה? איפה „הביצים" שלכם, כתבי „העיר"?

באותה כתבה, בסגנון הפראחי־צפון־תל־אביב, צעיר כביכול, שהולך ומשתלט על המקומונים הללו, רפי גינת (מקום 42 בין המעצבנים) אינו הקורבן היחידי. בחוסר טעם גדול הרבה יותר מטפל העיתון בשחקן יהודה ברקן. „נקודה לזכותו" הם כותבים. ברוע־לב נטו ש„יש לו ילדה בברזיל שלא מכירה אותו". נורא מצחיק!

„לברבי שלנו", הם כותבים על אירה נודל באותה כתבה, „סט שמלות וכובעים..." אני מנסה לקוות שהם לא מתכוונים כאן לקלאוס ברבי, הרוצח הנאצי מליון. אבל, אולי אני לא מספיק אינטליגנטי לקרוא ב„העיר".

ושיא השיאים: תחת הכותרת „יונה עם עלה של זית" הם כותבים על חיה סמיר: „עוד ערביה ועוד עם מרים". עושה לי טעם רע בפה.

כשאין לך שום מעצור כשעוסקים בגופו של אדם, בוודאי שלא תימנע מלפרסם שמועה מרושעת אפילו במחיר חיסולו של עסק שלם.

„העיר", הבה נזכיר נשכחות, היה היחידי שפירסם את הסיפור הזה, ש„רץ" בכל העיר (ובין כל העיתונאים), שהפיץ מישהו על מסעדת „מפגש ויצמן". לפי אותה שמועה, עירבבו העובדים הערבים של אותה מסעדה כל מיני הפרשות פיזיולוגיות שלהם בתוך החומוס, ואחר־כך הגישו אותו לאורחים. רק עיתון „העיר" (בידיעה מאת אורלי טופול) פירסם את השמועה בציון שם המסעדה, בתוספת, כמובן, של הכחשת הבעלים. ולך עכשיו ותוכיח שאין לך בכלל אחות.

חזור אל האתיקה, יואל, לטובת כולנו. חריש מחכה לנו בפינה עם „העיתונות שוכחת את חוקי המוסר, את לשון הרע ואיננה נזהרת בשמירת שמו הטוב של אדם... וג'ונגל לא תמיד מורכב מעצי יער וחיות טרף, לפעמים הוא גם אוסף של עטים ואותיות".

□

שטרית ב"דרך הנכונה"

מאיר שטרית, מכוכבי הדור הצעיר של חרות בכנסת, לא תמך השבוע בוועדת הכספים, בהקצאה כספית גדולה ומיוחדת, להגנה על ביתו החדש של השר שרון ברובע המוסלמי בירושלים.

בשיחה שקיים עימי נשמע שטרית זהיר משהו. אמנם, הוא שייך למחנה שמיר־ארנס, אולם, בבחירות הקרובות במרכז חרות להרכבת הרשימה לכנסת, הוא בכל־זאת יזדקק לקולותיהם של מעריצי שרון. "מצד אחד אינני יכול להתנגד למגורי יהודי בכל חלקי ארץ־ישראל, כשם שאינני מתנגד למגורי ערבים בכל חלקי הארץ. מצד שני, לא יכולתי לתמוך בהוצאה תקציבית כל־כך גדולה להגנה על ביתו של שרון ברובע המוסלמי, כשהשר כמעט ואיננו גר שם. מסיבה זו נמנעתי. לדעתי, יש גם לקזז בכוחות השומרים על החווה של שרון בשער הנגב, כשהוא נמצא בירושלים. האבטחה הכפולה הזו, היא בבחינת בזבוז".

שטרית מעיד על עצמו, כי לא היה עובר לגור ליד שרון. "אינני אוהב מצב בו שכני ואני איננו מרגישים בנוח, אולם מי שנוח לו בשכנות זו ומוכן לקחת את הטירחה הכרוכה בה יבושם לו".

מאיר שטרית היה ח"כ פעיל ובולט מאוד בכנסת הקודמת, הראשונה שלו. בכנסת הנוכחית הוא נרגע. נראה, כי חסרה לו הפעילות הביצועית. לא מכבר הציע לראשי חרות, ולראשי הסניף הירושלמי של התנועה, כי ירוץ מטעמם לראשות עיריית ירושלים, מול טדי קולק. למען האתגר, הוא היה מוכן לוותר על יבנה שלו. "רובי ריבלין הטיל וטו על המועמדות שלי. עכשיו, אחרי הפסיד לפרסבורגר, הוא בוודאי אוכל את עצמו. גם כך לא היה לו סיכוי נגד קולק. לי היה סיכוי. אני צעיר, הייתי ראש עיר. יש לי נסיון, הוכחתי את עצמי, השכונות היו מצביעות עבורי. קולק, עם כל הכבוד, הוא ראש־עיר זקן. לליכוד יש פוטנציאל אדיר בירושלים ואני הייתי מסוגל לשכנע אותו להצביע עבורי. תוך שנה, מקסימום שנה, הייתי מעמיד איצטדיון לעיר, למרות התנגדות של הדתיים".

בימים האחרונים מוזכר שמו של שיטרית כמועמד הליכוד למשרת גזבר ההסתדרות הציונית והסוכנות היהודית. הפעם שטרית איננו יוזם. עם זאת, הוא נראה מרוצה למדי מהעובדה, כי שמו הולך לפניו בתנועה הציונית. "אם יציעו לי רשמית את התפקיד, אקבל אותו, אבל לא בכל מחיר. יש לי סדרי עדיפויות משלי. אם יקבלו אותם אטול את התפקיד. לדעתי, כל הכספים, או מרביתם המכרעת, צריכים להיות מופנים לשני יעדים, שכונות וחינוך יהודי בגולה". שטרית חושש, כמו מרבית הח"כים של חרות, מפני ההתמודדות הקרובה במרכז, על המקומות הבטוחים לכנסת הבאה. מסיבה זו יש לו דעות מעט אפיקורסיות בנושאים פרסונאליים בתוך הליכוד. "אנחנו צריכים להציב לליברלים אולטימטום, או שאתם מסכימים לליכוד הליכוד, או שאתם רצים לכנסת לבד. היום הליברלים נהנים מכל העולמות. אין להם גיבוי ציבורי, אבל יש להם שרים וח"כים בשפע בכנסת. גם ליכוד הליכוד, בשלב הראשון, יתן להם תנאים מצויינים, שאין לשום ח"כ בליכוד. יהיה להם שיריון, על כל המקומות שהיו להם עד כה. בשלב השני הם יצטרכו להתמודד כמוני במרכז. אם הם לא מוכנים לליכוד הליכוד, אם הם רוצים לשמור על מסגרת עצמאית, אז בבקשה שירוצו לבד. את

מאיר שטרית. ישיר ותכליתי

חרות זה בטח לא מפחיד. נראה מה הם ישיגו לבד. אם אראה, שאין תזוזה בכיוון של ליכוד הליכוד אציע למרכז חרות, הליכה נפרדת, כבר בבחירות הקרובות".

מאיר שטרית גם מתנגד להבטחות ולשיריון המקומות, ברשימת הליכוד לכנסת השתים־עשרה, לנציגי אומ"ץ יגאל הורוביץ וזלמן שובל. הוא לא מתנגד לשיריון לאהרן אבוחצירא איש תמ"י. "עקרונית, אני נגד שיריון מקומות לטרמפיסטים, אפילו במחיר השלטון. אומ"ץ עברה אלינו ממחנה המערך. אני מתנגד בתוקף למהלכים כנ"ל. לעומת זאת, אבוחצירא היה עצמאי, והצטרפותו לליכוד, מריחה הרבה יותר טוב. את ההבטחה להורוביץ ולשובל נתנו רה"מ ושרים שלנו. אולם, המרכז לא אישר אותה. יתכן שאני או אחרים, יארגנו התנגדות לשיריון הזה במרכז. ומה שהמרכז יחליט, הוא שיהיה. עשינו מאמצים אדירים כדי להיפטר מהפיצול אצלנו, ויתרנו ללע"מ, ועכשיו אנחנו מוכנים לוותר לליברלים, ומנגד, בדלת האחורית, מצרפים אלינו את אומ"ץ, ומחזירים את משטר הסיעות".

שטרית איננו מיצר על שיטת השביעיות במרכז חרות, למרות שהיא עשויה להותיר אותו מחוץ לכנסת השתים־עשרה. הוא מתאר את המאמצים שעושים כל הח"כים, כולם ללא יוצא מהכלל, כדי לחיבחר גם לכנסת הבאה, "כחבר מרכז אני מקבל דואר מכולם, מח"כים ותיקים, וממי שרוצים לפתוח בקריירה פוליטית. טוב שחבר־כנסת תלוי בעתידו בחברי מרכז מפלגתו".

שטרית מציין, כי מרכז גדול של כ־2100 חברים, הוא הערובה לדמוקרטיה אמיתית. מרכז קטן יותר, ניתן לקנות באמצעים שונים ומשונים, רובם לא כשרים. "תראה, המערך אימץ את השיטה שלנו רק עכשיו. תראה את הנבחרת שלנו ושלהם בכנסת. מי בנוי טוב יותר, אנחנו או הם? אין ספק שאנחנו. אין למערך דור־המשך. אם היה תלוי בי, היו בחירות אישיות בארץ לכנסת, וגם לתפקיד של ראש הממשלה. כן, כמו בארצות־הברית. ואז ראש הממשלה היה יכול לבצע במשך ארבע שנים, את המצע שלו. בלי לחצים קואליציוניים, בלי פוזילות חוזרות ונשנות לשותפים מימין ומשמאל".

שטרית מדבר מהר מאוד, כמעט ללא נקודות ופסיקים. הוא ישיר ותכליתי מאוד. בניגוד לפוליטיקאים אחרים הוא איננו מנסה לעטוף שאיפות אישיות. "אני מקווה להיות שר בממשלה הבאה. אני רוצה להיות בדרג המבצע. יש לי ניסיון, יש לי ידע, יש לי השכלה. סדר העדיפויות האישי שלי הוא חינוך, שיכון, פנים. בשלושת המשרדים הללו ניתן לבצע מהפכה של ממש, ביחס לקיים, ביחס להיום. הוכחתי אמפירית, מעבדתית, ביבנה, כי אני מסוגל לבצע מהפכות. אני מאמין שיש לי יכולת לבצע אותן, אם תינתן לי הזכות, במדינה כולה. אני מאמין שיש לי יכולת לבצע אותן, אם תינתן לי הזכות, במדינה כולה. אני לא מאמין לתירוצים של שרים שונים, שהם אינם יכולים להתמודד עם הביורוקרטיה. שר טוב, שר עם מדיניות, שר שיודע מה הוא רוצה להשיג, יסחוף את כל המשרד אחריו למען המטרה. כל הפקידות, תעבוד עם השר הזה כארגון אחד". □

נוער עובד וחושב

לרבין יש צרות מבית. רק ח"כים בודדים של העבודה, בראשם חיים רמון, חלקו על מדיניותו בשטחים. אולם, בדור העתיד של המפלגה, ב"נוער העובד והלומד", האופוזיציה וההתנגדות למדיניותו חזקים וברורים יותר.

במכתב, ששלח לאחרונה צוות התגובות של התנועה לשר הביטחון, נשמעים דברים קשים על הנעשה בשטחים. כך, למשל, מתמרמרים הנערים על קשירת נערים

יצחק רבין. צרות מבית

ערביים לרכבי סיור, על מעצרים מינהליים ואלימות נגד ילדים בני עשר ופחות, על שיטת משפטי הבזק ועוד. "בעשרות משפטים ביום, איך שופט מסוגל לשמור על צלילות הדעת, להתייחס לכל מקרה לגופו?" — שואלים בנוער העובד והלומד, בתמימות האופיינית לנערים. "חיילי מג"ב מאומנים להפעלת אלימות על מנת לפזר הפגנות. האם דבר זה הוא לגיטימי לדעתך," שואל דור העתיד את שר הביטחון.

בסיום המכתב מדברים הנערים על דמותה של ישראל בעולם הרחב, אפרטהייד, האו"ם, ההסתייגויות האמריקניות ועוד. "אנו מצפים ממך לתשובה מהירה על־מנת להביאה בפני המוסדות השונים של התנועה, ולקראת סמינר שאנו עורכים בנושא השטחים."

מי אומר שרוב הנוער נוטה ימינה? □

כסף שבת הגדול

החירות בשער, וכל מפלגה דתית וחרדית היא לעצמה. השבוע שמענו בכנסת את ש"ס, אגו"י וגם פאג"י (ורדיגר) זועמים על המפד"ל. הציונים הדתיים, כמו האנטי־ציונים, פועלים לבד, בניגוד לכל הסיכומים איתם. שוב הם מחפשים רווחים קלים לעצמם, על חשבון טובת הציבור הדתי־חרדי כולו. החליטו לפעול יחד לטובת חוק ההסמכה. והנה, המפד"ל נפגשת לבד עם שמיר, ואחר־כך היא שוב נפגשת לבד עם פרס. הם לא יודעים שלבד הם לא ישיגו דבר.

הפעם נראה, כי גם הליכה חרדית־דתית משותפת לא תשיג דבר. הכפייה האנטי־חילונית פשוט איחרה את הרכבת. בליל שבת האחרון הוצגו בירושלים, בבתי קולנוע מסחריים, 14 סרטים. אני חוזר שוב: 14 סרטים. בתי הקולנוע היו מלאים. מאפס סרטים בלילות שבת רק לפני מספר

חורף 1987, הפגנת שבת בירושלים
צילום: רחמים ישראלי

חודשים, הפכה ירושלים לעיר הבילויים מספר שניים בארץ (אחרי תל־אביב) ועוד ידה נטויה.

בנוסף לבתי הקולנוע, מתקיימת בלילות שבת, תמורת תשלום, פעילות תרבותית עניפה נוספת. בימק"א מתקיימים קונצרטים, הרפורמים שומעים זמרת או זמר, וגם תל־אור של ההסתדרות פתח את דלתותיו. יתר על כן, במוקדים אחרים בעיר מתקיימת פעילות תרבותית (סרטים וקונצרטים) גם בשבת בבוקר. החרדים והדתיים קוראים לזה חילול שבת. החילוניים מריעים. סוף־סוף גם ירושלים התעוררה.

מי שיבוא לירושלים בליל שבת, לא יאמין למראה עיניו. בדאון־טאון ירושלים, במרכז העיר, ליד רחוב ריבלין הציורי, פתוחים עשרות בתי קפה, פאבים ומסעדות, כולם מלאים עד אפס מקום. כמעט רחוב ירמיהו בתל־אביב.

זוכרים את ההפגנות שערכו החרדים רק לפני חודשים ספורים, עם פתיחתה של מסעדה "מי ומי", במרכז העיר? החילוניים התעקשו, ערכו הפגנות־נגד, ובסופו של דבר ניצחו. המקום שוקק חיים מדי שבת. איש לא התפלא איפוא, כאשר לפני כחודש, נפתחה בלילות שבת ובשבת, בקירבת מקום, מסעדה נוספת, "רונדו" שמה. הפעם החרדים כבר לא הפגינו. גם הם יודעים, כי צו החיים חזק מהם, וכי בירושלים יש רוב חילוני. למרבה האירוניה פירסמה הרבנות הראשית לירושלים, באחד העיתונים המקומיים, מודעה המסירה את הכשרות מ"רונדו", ומזהירה את הציבור ממאכלי טריפה במקום. פירסומת חינם למסעדה. 14 סרטים בלילות שבת, סרטים בשבת בבוקר, הם עדות לפתיחת בתי־עסק נוספים בעיר, בשכונות. מעט מאוד בתי קפה ומסעדות יוותרו על כסף גדול ובטוח.

הדתיים והחרדים ימשיכו להתווכח בינם לבין עצמם עוד זמן רב על "חוק ההסמכה". אחרי כן תתחיל, אולי, המלחמה השנייה. אישור החוק בכנסת. בירושלים המלחמה כבר אבודה עבורם. החיים שוב ניצחו. □

הצעות לסדר

בישיבה הסגורה, שקיימה סיעת המערך בכנסת ביום שלישי המליץ דראושה על קבלת החלטה, שתתריע על מדיניות הגירושים של השר רבין. "הוא מוביל אותנו לקטסטרופה".

ז'אק אמיר, בן ממחנה רבין, קפץ ממקומו. "אני מציע לקבל החלטה שתברך ותחזק את שר הביטחון על מעשיו בשטחים. מאז שרבין חזר ארצה יש סדר, יש שקט, חלה רגיעה בשטחים.

אהרן הראל סיכם את שתי ההצעות: "יש אולי לחזק את שר הביטחון, אך מאידך יש לשלול את מדיניותו".

רבקה הורוביץ. פרנץ רוזנצווייג: מבחר [illegible] יומן. מוסד ביאליק, [illegible]

שני גדולים מציינת רבקה הורוביץ בראש מבואה: האחד צעיר כבן ארבע־עשרה יוהלך בדרכו מדסוי לברלין, ולימים נעשה הוגה־דעות וסופר מזהיר במוקלים ההשכלה של הדור, והכוונה למשה מנדלסון (1729־1786), והאחר שחי לפני סוף התקופה וכליונה, קודם עלות היטלר לשלטון, וכל דמותו של זה, של פראנץ רוזנצווייג (1886־1929) היה כשל סטודנט כמעט על סף הטבילה וסופו ששב אל אלוהי ישראל ולא עוד אלא שהתחזק בעבודת האוניברסיטה כדי להקדיש את חייו ומרצו לחינוך האוניברסיטאי של יהודים.

הפילוסופיה והחיים

רוזנצווייג הקדים למות — בן ארבעים ושלוש היה במותו, — וכבר גדול היה בתחום אחר של תורה וחוכמה, כהוגה אקזיסטנציאליסטית. הוא היה מן הראשונים שפיתחו פילוסופיה אקזיסטנציאליסטית [illegible] בכך את הפילוסופיה האידיאליסטית של המאה של, ובייחוד את זו מיסודו של הגל, וניסה לנסח תורה [illegible]ותית שמתלכדת בה הפילוסופיה עם החיים. הגותו כרוכה באוטוביוגראפיה שלו — לדידו אין ההגות ניתנת להפרדה מן החיים. דרכו היתה דרך של התבוללות מן היהדות, ושל הליכה מן האידיאליזם אל האקזיסטנציאליזם, אבל גם של דבקות בתרבות גרמנית. אולם עם כל זה העריך את עצמו כקורבן של דילדול החינוך היהודי במאה הי"ט. באוספי המכתבים שלו, מקצתם נגד הוריו על שום שניסו בו את היהדות בליבראליזם וביקשו לצעוד לקראתה מתוך התחקות אחרי שורשיהם והסתפחות לגישה שיטתית ופורמאלית — נשמעת טרוניה על אותו ליבראליזם.

אחר שהגיע אל התחנה שבה ראה את מוקד חייו, הוא דחה את דרכם של קרוביו המשכילים אשר המירו את דתם והביעו במעשה זה את ההשקפה כי הם הפקידו את עם ישראל לפני האנושות. ואילו רוזנצווייג השיב היפוכו של דבר: אדרבה, העולם זקוק לעם ישראל, כיוון שהוא־הוא עדותו של קיום האל בעולם.

לכאורה היה רוזנצווייג "נבזה וחדל אישים", חולה אנוש במחלה ניוונית שלקה בה מוקדם אחרי המלחמה, ושקילקלה והשחיתה את חייו מהרבה בחינות. אבל לא הוא וכדי־עבר לא בני משפחתו וידידיו לא העריכו את עצמם כאומללים, כמו שנגזר גורלם ללא תקנה. אדרבה, אחרי שהביא לדפוס או יותר נכון שלח לבית הדפוס את כתב־ידו של ספרו ההגותי הגדול "כוכב הגאולה", נעשה ספר זה לאות היצירות המפוארות של הספרות והפילוסופית והדתית היהודית־גרמנית, וקמעה קמעה היה שמו הולך לפניו בחוגים של אנשי רוח גרמנים ויהודים וכיוצא בהם אנשים "העומדים על הסף", על סיפה של נצרות, מתמורדים על הבכורה בין שתי הדתות האחיות. התמורדות זו היתה נטושה במשפחת רוזנצווייג ואכן היו במשפחה קצת אנשים ונשים בעלי כושר יצירה רוחנית ורמת השכלה, ראי או, כשנות העשור הראשון של המאה, גם פראנץ רוזנצווייג עצמו התלבט הרבה באיזו דרך יילך, היבחר בנצרות כפי האופנה או ידבק ביהדות, באותה יהדות רדודה שהורגל בה מנעוריו ואת דרכיה למד בבית הוריו.

בן למשפחה מתבוללת ואמידה, ותלמיד מובהק של ההגליאניות, רוזנצווייג, יליד קאסל שכמעט אבד ליהדות — שוב היה קרוב להמרה. אולם כיוון שהיה במנים שונים כה קרוב לנצרות, הוא נעשה מעורב במאורע או בפולמוס וגמר בדעתו לגבש את כל מערכת מחשבותיו בנירוון. תחילה ראה לנכון להבהיר לעצמו את דעותיו ורגשותיו העמוקים בענייני יהדות, שכן אם יבוא יום ויימלך בדעתו לנטוש את השורה, חשוב לו מצד המוסר והיושר הציבורי לגלות את דעתו קודם הנטישה. והנה, ככל ששקד יותר על תלמודה של יהדות, לא זו בלבד שנשאר יהודי, אלא נעשה יהודי בכל מאודו. הוא הלך אז לברלין ללמוד אצל הרמן כוהן וידידות עמוקה התפתחה בין הפילוסוף הוותיק לבין המעריץ הצעיר.

המחלה הניוונית האנושה

בעת מלחמת העולם הראשונה עשה רוזנצווייג בחזית הבאלקאנים ושם בחפירות הולל את אחת מיצירות הרוח הגדולות של היהדות בזמן החדש, את "כוכב הגאולה". את פרקי הספר כתב על גלויות דואר צבאיות והיה שולח אותם למשפחתו וראה בהם את דעתו הנחרצת על הצהרותיו הרעיוניות שמעתה "שוב אינן זקוקות לפירוט נוסף". בעת המלחמה גם החל רוזנצווייג להמליץ על רפורמה של החינוך היהודי למבוגרים. הודות למאמציו באה לעולם האקדמיה למדעי היהדות, ובמקום מושבו של מוסד זה, בפראנקפורט, הוא פתח, בשיתוף עם הרב נחמיה נובל, את מה שנקרא אז בשם "פרייאס יודישס לרהאוס".

החכם הצעיר מקאסל חלה ב־1922 במחלתו הניוונית הקשה, סקלירוזיס לאטראליס, שהתפתחה לשיתוק מוחלט. ואף־על־פי־כן עלה בידו להמשיך בפעילותו, הודות להתמסרות אשתו קיים קשרים עם חוג רחב למדי. בתקופת מחלתו הוא שיתף פעולה עם מרטין בובר בתרגום התנ"ך לגרמנית. הם נשאו נפשם לגירסה ישירה יותר, קרובה לכתיב ולקרי של הטקסט העברי. למרבה הפלא עלה בידי בעל המום המרותק למיטתו להמציא שיטות טכניות לתקלטת טקסטים ולקיום תקשורת עם רבים מידידיו ובני משפחתו שניתק קשר נורמאלי בינו לבינם.

רבים הביעו את הדעה, מאז מותו של רוזנצווייג, כי למן מיתתו לא קם עוד בגרמניה אדם כמותו, יהודי כמוהו, אשר יחולל תוך פחות מדור אחד את ראשיתה של תמורה ביהדות גרמניה, בייחוד בדור הצעיר שלה. הודות לקסם העצום שהילך על רבים מבני הנוער המשכיל קמה סביבו אגדה על אישיותו המופלאה המחזיקה בגבורה מעמד בחולי קשה. כל זה עשה אותו למקור מתמיד של החיאה רוחנית. המסקנה העגומה היתה שתלמידיו המעטים ביחס נפוצו ומאמצי ההחיאה הרוחנית שלו נתבזבזו.

כתביו העבריים של רוזנצווייג נתפרסמו באיחור יחסי, וכן החיבורים שנכתבו על ספריו. חיבורו של שמואל הרמן כוהן מורסם ב"פראנץ רוזנצווייג וספרו כוכב הגאולה", שראה אור בספרי ביאליק, תל־אביב, 1934. מעט מעט רבו הפרשנים והדרשנים של הספר וכן רבו המהדורות המקוריות, ביניהן עתה זו המונחת בפנינו בהדורה ובעריכתה של רבקה הורביץ. נוסף על "כוכב הגאולה" ועל קובץ "נהריים" (מוסד ביאליק, 1960), נודעת חשיבות גם לכתביו הפילוסופיים שכמעט לא יצא שמעם מחוץ לגרמניה וניכרים בהם רישומי השפעתו של שלינג. מנקודת ראות יהודית הם מייצגים גירסה מקורית של מסורת ישראל, של התגלות האל ושל היחסים בין אלוהים והאדם, עם הרגשה יתרה של תפקיד העולם כממשות, או, כלשונו של רוזנצווייג — על ה"מציאותי".

יום כיפור תרע"ג

המבוא לספרה של רבקה הורביץ הוא דרמאטי בתוכנו ובסגנונו לפי שהוא מציב לפנינו דמות מתלבטת משוסעת בסבל אך נאבקת בגבורה על השתחררותו וגאולתו. עוד ב־1922, לפני שפקדה אותו מחלתו, כתב לקרובתו מארגארט רוזנשטוק: "מעשה חסד גדול עשה ה' עימי שהוציא אותי מתוך החיים בעודי חי. מיולי עד ספטמבר 1913 הייתי מוכן ומזומן למות, לתת למוות מה שבתוכי, אבל אין לעשות זאת לחוק כללי. רוב בני אדם חיים פשוט את גורל־חייהם, את מנת חייהם היעודה להם, ותו לא... המיוחד שבנו הוא שבמקרה שלנו האלוהים דיבר אלינו לא רק מבעד מאורעות חיינו אלא מעבר להם, הוא גימר את החיים סביבנו כקלעי התפאורות של "תיאטרון הנופלים", ועל הבמה הריקה הוא דיבר אלינו. עלינו לדעת שזהו מקרה מיוחד במינו ואין להסיק מכאן חוקים קבועים ומוצקים".

ידיעותינו על מעשיו מרובי הלבטים בעשור השני של המאה אינן מרובות, אך היה לו דוד ושמו אדם ותרומתו בהשרדותו של רוזנצווייג ביהדות היתה נכברה מאוד. אותו דוד משכיל וירא־שמיים היה מזכיר לו תכופות בנערותו כי עליו להישאר יהודי לעד וצוואה זו הוא שמר בליבו כל ימיו. ובכן, מה היו מעשיו באותם ימים בתוך בית הוריו המתבוללים בקאסל? אכן לפנינו המנגנות שהיא כה טיפוסית לו ואשר עליה הירבה לדבר אחר־כך. גם תפיסתו את היהדות ותבססה על המנגנה, כאילו היא היה כלפי פנים ואין עניינה בחיצוני, מעירה רבקה הורביץ שהיהדות שקותה חיה כלפי פנים חיי עושר, נתערערה מאוד בדורות האחרונים, הנצרות, המתבוננת במעמדה החוצנית על עצמה את הדין כאן כן עתה, כמעמד של דת־אמת יחידה — היתכן שיכון בנסיבות אלו דו־קיום ודרישה בין יהודי ונוצרי? כיוון שהדבר מוטל לכאורה בספק רב, היא הנותנת את גדולת הכרעתו של פראנץ רוזנצווייג מיום־כיפור תרע"ג, עת גמר בדעתו, בלב ונפש ומאוד, לדבוק במורשת אבותיו, ככתוב בפסוקי יומנו אשר בתמונת השער של הספר.

עמוס וייס: צילום מתוך תערוכתו הרטרוספקטיבית, "מקום־אדם", שתיפתח בימים הקרובים באולם התערוכות "בית ראשונים" בגבעתיים.

נכבדה חכמת המסכן

יעקב רבי

ספרות, חיים

אמש נתבשר הציבור בישראל, כי אגודת הסופרים העבריים עוקבת "בחרדה אחר ההתרחשויות החמורות בשבועות האחרונים בעזה, יהודה, שומרון ובירושלים, שנתלקחו בין האוכלוסיה הערבית (אשר מצוקתה מנוצלת מדי פעם ע"י כוחות טרור שלוחי־ירדן) לבין כוחות השלטון הישראלי" וכו'. גילוי־דעת פומבי זה בא בעיתו, ומראה כי לא רק יוזמות פרטיות של סופרים מתקיימות כאן, למן כינוסי סופרים עבריים וערביים ועד משמרות מחאה, אלא גם פעילות מוסדית, רישמית ובעלת חותם כללי.

אגודת הסופרים כוללת בה חברים מכל קצווי הקשת הפוליטית, בעלי סיגנון ובעלי דיעות שונים. חבריה מכטאים ובמידה רבה אף מעצבים את דעת הקהל בישראל. לכן חזקה על בעלי השררה במקומותינו, אנשי היד החזקה והזרוע הנטויה, שיסכיתו היטב לביטוי החרדה והמחאה החריפה של סופרי מדינת ישראל.

מוטב שיאזינו. שמיר, המבכה על הטרון אנשי־רוח לצידו, פרס, הנפגש עם סופרים בביתו, ומפטפט עימם על דא ועל הא. כעבור עשרים שנות כיבוש ממאיר שוב לא יסתפקו הסופרים בביטוי מחאתם בכתב. בקרוב תהיינה כאן כמה התארגנויות ספרותיות פעילות וחריפות שתבהרנה זאת היטב. הסופר אינו "מטיף מטעם". הוא "מוכיח בשער". אם אין מאזינים לו בשערי הכנסת, הוא ימצא שערים קשובים יותר. מחוץ למימסד הפוליטי הישראלי.

ב־22 לאוגוסט 1967, פחות מחודשיים לאחר מלחמת ששת־הימים, נשא הסופר עמוס עוז, שהפך בינתיים לנכס יקר־ערך של ההסברה השלטונית, נאום נגד משה דיין בכנס פעילי רפ"י. וכך אמר:

"אינני רואה כל תוקף לסיפוחם של נחוזות מאוכלסים אל תחום מדינת־ישראל ללא הסכמת יושביהם. תושבי שכם ועזה אינם "חומר אנושי" ולא "אבק אדם" ולא "אספסוף תת־אנושי שיש להורישו כדי ליצור מרחב־מחיה". הם בחזקת אוייב מנוצח. לא פחות, אף לא יותר מכך. אנחנו לא יצאנו לג'יהאד כדי למחותם ולשחרר את ארמותינו הגזולות. יצאנו למלחמת ששת־הימים כדי להגן על חיינו, על זכויותינו ועל שלומנו וחירותנו. ביום שבו יובטחו כל אלה, נהיה חופשיים — נהיה חייבים — לכבד את זכות עצמאותם, ואת חירותם ואת שלומם של ערביי־פלסטין" (עמוס עוז, "על שר הביטחון ומרחב המחיה", "דבר", 22.8.67).

טוב להזכיר דברים אלה ורע ומר להזכירם. הם מראים, כי הסופרים לא היו צריכים להסתפק במחאה כתובה. הם מוכיחים גם עד כמה הידרדר מצבה של מדינת ישראל מאז נאמרו ונכתבו. עכשיו התפוצצה אשלייתו המתוקה של הכיבוש. עכשיו צועקים המתים "ברם ואש נגאל את פלסטין" וקול זעקותיהם מגיע אל שולחן־הכתיבה. עכשיו לא עוד שתיקה. לא עוד מחאה כתובה. עכשיו יוצאים הסופרים לשטח. ואולי גם מחוץ לגבולות הקונסנזוס הנחמד שלנו ו"ההסכמה הלאומית" המתוקה שלנו. לזה רצוי להאזין.

אילן שיינפלד

רמי דיצני

מי שהגיע

מי שֶׁהִגִּיעַ/ה אֶל לֵב הָאֲבִיּוֹנָה
בַּת־זוּגוֹ/בֶּן־זוּגָהּ חִיבַת/חַיָּב
עָלָיו לִפְרֹשׂ כְּנַף כִּיּוֹנָה
לַהֲגוֹת אֲהָבִים בְּאָזְנוֹ/בְּאָזְנָהּ.

מִי שֶׁהִגִּיעַ/ה אֶל לֵב הָאֲבִיּוֹנָה
הוּא/הִיא נִרְגָּשׁ/נִרְגֶּשֶׁת תָּשׁוּשׁ/תְּשׁוּשָׁה
לִרְגָעִים כְּחוֹלֶה/כְּחוֹלָה אָנוּשׁ/אֲנוּשָׁה.

חוֹבָה מֻטֶּלֶת לְסַלְסֵל שְׂעָרוֹ בְּחִבָּה
לְנַשְּׁקוֹ/לְנַשְּׁקָהּ בְּרַבּוֹת מְרֻבָּה.

כִּי אֲנָשִׁים אַחִים אֲנַחְנוּ.
מֻכְרָחִים לִסְעֹד זֶה אֶת זֶה בְּשָׁעָה כֹּה
קָשָׁה!

כִּי הֲלֹא רַק בָּאַהֲבָה הַנּוֹאָשָׁה —
רַק בָּאַהֲבָה נִוָּשַׁע.

מתוך הספר "אהבה, רק אהבה", שראה אור זה עתה בהוצאת הקיבוץ המאוחד.

יגאל מוסנזון בן שבעים

א.ב. יפה

יגאל מוסנזון שייך לאותה חבורה של סופרים שחוללו באמצע שנות הארבעים מהפך בסיפורת הארצישראלית. הוא נולד בעין-גנים (25.12.1917), שנות ילדותו עברו עליו בתל-אביב. בהיותו בן חמש-עשרה גמר את חוק לימודיו בבן-שמן, ומאז „יצא אל החיים". עבד כטייח, היה שומר שדות, עבד בטוריה, עד שהצטרף ב-1938 לקיבוץ נען, שם חי אחיו משה, ונשאר חבר-קיבוץ עד 1950. בתחילת שנות הארבעים התגייס לפלמ"ח, אך בחורף 1944 נטל לעצמו חופשת כתיבה לחצי שנה, הלך למשמר העמק, לפי הזמנת שמואל גולן, שהיה מחנכו בחודשי שהותו בבית-אלפא (בילדותו), ועמו נשאר ביחסי ידידות. במלחמת העצמאות היה קצין תרבות בגדוד 54 בחטיבת גבעתי, שנלחם על הגנת נגבה. חוסר המנוחה והנטייה לגילוי תחומים חדשים, הסקרנות ואף יצר הרפתקנות מסויים, כבר באו על ביטויים בסיפוריו הראשונים, שפורסמו ב„דף לספרות" של „משמר" שבעריכת א. שלונסקי, ב„דבר" וב„ילקוט הרעים", החל משנת 1944. סיפורו הראשון, „ליל שרב", הופיע ב„משמר" ואלה שורות הפתיחה שלו:

> תמונת „האיש עם הצפורן" מאת ואן-גוך תלויה על קיר העץ הצהוב. על השולחן דולקת מנורה בהכהוב, ופרפר, שמעופף סביבה, מנקש על הזגוגית החמה.
>
> האשה השוכבת על המיטה אומרת לגבר, היושב סמוך לה: „הנה, את התמונה הזאת שלח לי מחופה של איטליה. רואה אתה: עיניים לו ערמומיות, והצפורן, קנה-הפרח, בפיו המעוות, והוא מוצץ את עסיסו בלעלוע. נדמה, כי אינו שפוי בדעתו, זה ‚האיש עם הצפורן', אך יותר ממה שיש בו מן הטירוף, חשה אני, זוהי רמות של תאווה במסיכה."
>
> הסתכלה באצבעותיה, המתופפות על גבי כר רקום רקמת-צבעונים.
>
> רמותה של התאווה במסיכה, כטרם תפרוץ כל גדר.
>
> שתיקה.
>
> מצחו של הגבר מקומט. הוא מרים גבותיו בהרהור ומביט אל מעבר לחלון, אל גגות הפח של הצריפים, הסמוכים זה לזה, כאילו נבנו בחפזון באנדרלמוסיה של ליל-חושך, ובידי בני-בניהם של צוענים נודדים: גגות הפח המבהיקים, רחוצים בטל.
>
> „לתלות את התמונה בחדר, לתלות את התמונה בחדרי, דומה הדבר כהזמנה לחטא, להסיר את מחלצות המוסר ולהיות כאשה ביער-קדומים, השוחרת לגבר בשעת תשוקתה, ללא אותו משחק מעודן של נכבשת בביכולי."

דומני כי בקטע זה כבר מצויים כמה מן הקווים האופייניים לכתיבתו של יגאל מוסנזון. במרכז הסיפור — היחסים שבינו לבינה, יחסים העומדים על גבול הפיתוי והבגידה (בעלה של האשה, חברת הקיבוץ, התגייס לצבא הבריטי, והיא שרויה בבדידותה המעיקה, מבקשת לצאת ממעגלה על-ידי יצירת קשר אהבים עם הגבר הזר שנכנס לחדרה ומחפשת צידוק למעשה שהיא יוזמת). התמונה התלויה על קיר חדרה קורצת לה ומפתה אותה כמו שפיתה הנחש אֶת חוה אימנו. התמונה היא (או לכל הפחות נראית לה) חושנית („האיש המצוייר על-ידי ואן גוך „עיניים לו ערמומיות, והצפורן, קנה-הפרח, בפיו המעוות, והוא מוצץ את עסיסו בליעלוע"... „זוהי רמות של תאווה במסיכה"). דרכי הפיתוי מרומזות אך ברורות. היא מזמינה את האורח שנכנס לחדרה באמתלה שגרתית, להישאר שם גם אחרי חצות. „שמה ידה על ברכו וחזרה ושאלה, ‚התבין?', השעינה את כף רגלה היחפה אל ברכיו, מתחה את אברי גופה ואמרה, בלי שום קשר לדבריו: ‚הדשא בוודאי לח, רטוב. כסה את רגלי בשמיכה.'" ועוד: „כף-רגלה נצמדה אל ברכו." עלי ללכת ולשכב לישון, הרהר. השהה את מבטו עליה. הוא חש, כי השרב חודר לבשרו, ודמו אף הוא קודח." וכך הוא מתלהט בהדרגה, בקרשנדו, עד לסיום הצפוי, שהמספר אינו טורח עם-זאת להציגו בצורה מפורשת אלא רק ברמז.

בשנות הארבעים, שהיו פוריטאניות לכל הפחות בתדמית שיצרו לעצמן והמוסכמות שביקשו לכפות על החברה, נראה היה סיפור כזה נועז ביותר. גם גיבורו של יגאל מוסנזון התלבט, לא נכנע בקלות ליצר, הלבישו במעטה פיוטי:

רבדים אלה אגיד בקול רם. מיד נתחרט והוסיף: „הגעגועים הם אמת, כשעה שאינם אמת כלל. אנו מוסיפים להם מגוני הקשת אשר אחר ימי הסגריר, כלומר, צבעים המיטהרים את נשמתנו. ואני מפליג הרוזן, חשב בלבו. אך הצבעים הללו נמוגים כשעה שעולה שמשה של המציאות, - והמציאות אפורה, כרגיל," סיים את משפטו המאומץ. נוח היה לו להישען אל הקיר ובשתיקה לחוש את העייפות שלאחר יום קציר.

כשם שגם האשה ביקשה צידוק לעצמה ברצונה להפר את המוסר המקובל בין-שלוט, על-ידי תירוץ שגור בסיפורת-המלחמה בספרות העולם:

„מה ערך יש לטהרה בעיני ארם, המשליך נפשו מנגד, העומד לאבד את חייו בכל רגע? הוא כותב על שדות-מוקשים בים. על הים השקט, וארוות מלחכות רפנות ספינה ומסתירות בחובן את המוות. צוללות אויב משוטטות, מוקשים. זיק אש, והספינה עולה בלהבות. הנה כך נעה לה ספינה על פני מרחבי האוקיינוסים, ועליה אדם, שהיה מהלך בין שורות גפנים, ומזמרה בידו. הלך גרשון אל הצבא, אל הצי, כדי לאחות את הקרעים בנפשו. להשמיד את הצורר ו... לשוב ולהיות אָב לבני, — — להרוס את המחיצה אשר הקים במו ידיו."

לא נתמה איפוא כי סיפור זה של מוסנזון, כמו סיפורים אחרים מפרי עטו, עוררו עם הופעתם ביקורת חריפה, בעיקר מצד המבקרים בעלי המגמה החברתית, שראו בהם משום הפרת נורמה מקובלת, ארוטיקה מופרזת, ואפילו גלישה לעבר הסנסאציוניות. לפי מודל סיפורי זה גזר יגאל מוסנזון גם את „ליל סתיו" (ילקוט הרעים ב', אוגוסט 1945) והוא סיפורו בגוף-ראשון של נהג טקסי המגלה במר לבו כיצד נבגד תחילה על-ידי החיילים האנגלים שיחד עמהם שירת באי כרתים והם השליכוהו מתוך המכונית בשעת הפינוי, וכיצד בשובו הביתה לאחר שנתיים בנכר, מצא כי אשתו זנתה תחתיו עם סרג'נט בריטי. מכאן מסקנתו הנחרצת: „החיים הם טינופת, יחביבי."

ראובן קריץ, שעסק בניתוח הסיפור הזה בסיפרו „הסיפורת של דור המאבק לעצמאות" (הוצאת פורה, תשל"ח), תיאר את הרקע החברתי שבמסגרתו נראו סיפורים כאלה פוגעים במוסר ובמוראל.

אך זהו גם סיפור-התרסה, שהיווה אנטיתיזה חריפה לדברים שהתפרסמו ורבים מן הקוראים ציפו מן הסופר: הארץ היתה מוצפת אז שירים עליזים שניבאו למתגייסים את אהבת הנערות, ושירים רגשניים, שהבטיחו להם את נאמנות-הנשים וכגון: „את חכי לי, ואחזור" או „האמיני, יום יבוא..."). כדי לעודד את הגיוס לצבא הבריטי (ואחר-כך לבריגאדה) נהגו אז להדגיש בכרזות, בשירים ובסיפורים את האחווה — בני עמים רבים ושונים מאוחדים במלחמה באויב המשותף; ואת נאמנות-העורף — דעת-הקהל בכלל, השכנים-הקרובים בפרט, ובני-המשפחה, הנשים, הארוסות והאהובות בפרט-שבפרט, שומרים-אמונים ללוחמים-בחזית.

החריף שבמבקרים היה עוזיאל אוכמני, שבמאמרו הכולל על „ילקוט הרעים" („משמר", 12.10.1945) תקף את נטייתם של המספרים הצעירים לנאטוראליזם חושפני, לנושאים פרוורטיים, לפריקת-עול חברותית. על „ליל סתיו" הוא כותב שורות אלה:

> רצח, זנות, רשעות, תאווה, דורסנות. אפלה ללא שביב אור. אנשים נרצחים ללא טעם. בסיפורו של מוסנזון „ליל סתיו" כל היסודות שהוא סיפור טוב. ונסיכומו — הן למטה מבינוני: נתכוון לכתוב סיפור מֵ... סוציאלי כנגד חברה המפקירה משפחת חייל לדלות, ונתפס מתוך נעות לשגרת הנושא: אשת חייל היוצאת לזנות. ממילא נשתגרו גם הסגולות הטובות ונתבלטו בהכרח צדדים קלוקלים וקיטשיים.

וסיים בפנייה נרגשת: „סופר יהודי צעיר בארץ ישראל למה לא תמשכנו אחריה ההתמודדות עם נושא אחר, קשה שבעתיים, שנקראנו על שם השיר הנודע ‚את חכי לי ואשוב'..."

הרבה פולמסאות עוררו סיפורי יגאל מוסנזון ומחזותיו. אלה האשימוהו בארוטומאניה ואלה בהפרת-ברית, כהצגת המציאות באור שלילי, כשימוש בסגנון נאטוראליסטי שאינו „מחנך". האמת היא שיגאל מוסנזון, וכמוהו גם שאר המספרים שהשתתפו ב„ילקוט הרעים", לא סיגלו לעצמם את הנוסח הנאטוראליסטי הבוטה של המספרים האמריקניים של שנות השלושים והארבעים. מקור יניקתם היה שונה לחלוטין: השירה העברית האימאז'יניסטית ובעיקר שירתו של נתן אלתרמן. לא במקרה הם נטלו אפילו שמות לספריהם משיריו: „הוא הלך בשדות" של שמיר על-פי שורה משיר מ„האם השלישית", „אפורים כשק" — שורה משיר ב„שמחת עניים". אך גם בקצב הפנימי של הפרוזה שלהם, בנטייתם לדימויים פיוטיים, ביצירת הלך-הרוח הנוגה — הם חשפו את זיקתם לשירת אלתרמן. הנה לדוגמא פתיחתו של „ליל סתיו", שהוא אחד הסיפורים החושפניים ביותר של מוסנזון:

> תהא מהלך ברחובות קריה, הלוך ופסוע הלוך וצעוד, תראה אנשים נחפזים אל בתיהם באישון לילה: להגיף דלת ולבוא אל סדיהם הרודים ומצע רך ולבן, ונברשות דולקות ישנו רומייה של אור על ברכי שירה מעוטרת באותיות זהב, והם יעצמו עינם ברממה, וריסים

(המשך בעמוד 18)

שפינוזה וחילוניות בקרית-שמונה

גדעון סגל

משיחן של הבריות בדבר טיבה המבוקש של החברה היהודית בישראל דהיום מתקבל לעתים רושם מוזר: נדמה לפעמים כי הם מבקשים אחר „זהות יהודית" בבחינת אוצר נסתר, אשר יש לגשש באפילת חיי היומיום הישראליים על מנת למוצאו, ולהפוך אותו לנכס בר-קיימא של כל יהודי ישראלי; עד שיימצא האוצר הזה נדונים אנו להיות עקורים משורשינו הלאומיים, מאוחדים בנאמנותנו למסגרת מדינית ותו לא. ומדוע חסרים אנו זהות יהודית אמיתית? — זאת, מסביר המיתוס הנפוץ, מכיוון שאת הדת ואת אורח החיים הדתי נטשנו זה מכבר, עם היווצרותו של היהודי החופשי במאה ה-19, החל מתקופת ההשכלה. בעשותינו כן אמנם קנינו לנו את אוצרות-הרוח של תרבות המערב וגם תרמנו לתרבות זו תרומה לא מעטה, אבל איבדנו תוך כדי כך את התכנים היהודיים הסגוליים שלנו. בחלקם נותרו תכנים אלה פיקדון בידי היהדות הדתית, בחלקם נתעצבו לכדי מישנות של הוגים יהודיים לא דתיים, אך מכל מקום אין לנו, ‚היהודים החופשיים', תוכן של ממש להאחז בו ולעגן בו את זהותנו כיהודים, ועלינו איפוא לצאת ולחפשו. המיתוס הנפוץ הזה ממלא פונקציות רבות בתרבות הישראלית של ימינו. כך, למשל, הוא מספק הסבר לתופעת ה„חזרה בתשובה", הוא משמש מטיפים דתיים המפגיעים בנו שעלינו לחזור אל „המקורות", הוא מחזק ידי מטיפים וממלאי-תפקידים חילוניים בחתירתם לתגבר את לימודי היהדות של בנינו וכו' וכו'.

מיתוס הזהות האבודה מחלחל לתוך החברה: כמו כל מיתוס הוא מוצר שלה, אך משמש גם תפקיד מעצב מגמות בתוכה, ומשפיע בכך על חיי היומיום שלנו. מיתוס הזהות האבודה הוא גם ה-Raison D'etre של תוכניות טלוויזיה, סימפוזיונים וכינוסים שונים, המספקים את הצורך של הקהל ב„שורשים". אבל, יש להודות, ארועים כגון אלה לא היו מתקיימים ללא אותו צורך של הקהל, אשר מזין ומאפשר את קיומו של השיח המתמשך אודות „זהות יהודית". כך, כשמכון שפינוזה בירושלים יוצא לקרית-שמונה ומקיים שם כינוס בנושאים כגון סוגיית דת ומדינה, חרות הפולחן הדתי (והחרות להיות פטור ממנו), גולש הדיון אל אותה בעיה שנעשתה קלאסית בפורומים מעין אלה, דהיינו — מה טיבה של יהודותנו. די בכך שדובר אחד ינתב את דבריו למסלול זה — הפעם היה זה ד"ר אלי בן-גל מ„בית התפוצות" — וכבר יש הענות בקרב

הקהל, ושוב ושוב מועלית השאלה שעניינה: מהי אותה יהדות שאנו מתייחסים אליה, והיכן אותו אוצר טמיר של זהות יהודית?

עשרות אחרות של אנשים התכנסו באולם בי"ס רנציגר בקרית-שמונה ביום ה' ה-24 בדצמבר, לדיון שכותרתו הייתה: „פלורליזם דתי ומדינת היהודים". מכון שפינוזה, היוזם והמארגן, עוסק מלבד בחקר שפינוזה גם בהפצת רעיונות שיש להם זיקה למישנתו הפוליטית-חברתית של ההוגה המכונה לעתים „היהודי החילוני הראשון". (שפינוזה אמנם ראה את אהבת האל כשיאו של הקיום האנושי המוסרי, וכפיסגת אושרו של האדם, ואולם לא בדרכה של הדת ולא על-ידי קיום מצוות דתיות מגיעים לתכלית זו). במציאות הפוליטית הישראלית אין מקום לתמיהה מה רואה לעצמו יהודי חילוני לעסוק ב„פלורליזם דתי" — שכן אצלנו הדת והמדינה אחוזות זו בזו: הלכות דתיות ומוסדות דתיים קבעו את מושבם בתוך המערכת המדינית, בברכתם השלמה של המוסדות החילוניים הלגיטימיים. מתוך עמדה זו שולטים שליחי-הדת בפנים שונים של חיי הפרט, והדברים ידועים. אכן מנקודת-ראות מוסרית לא רק שאין פלורליזם דתי, אלא אנו חיים תחת עולו של מוניזם דתי אורתודוקסי. מנגנון האכיפה של המדינה, כפי שאמר בכינוס הסופר סמי מיכאל, מעמיד את עצמו לרשותו של הממסד הדתי, ומעניק לו ציפורניים שאין לו משל עצמו. בעוד שנוהגים דתיים, כמו עניינים שבאמונה וכל הליך וטקס הנובעים מהם, חייבים להיות מסורים להכרעתו החופשית של היחיד, מאלץ אותנו המנגנון המדיני לקבל גירסה מסויימת שלהם בפרטים רבים במהלך חיינו. הפתרון הקלאסי המוצע בהקשר זה הוא הפרדת הדת מהמדינה. בקרית-שמונה העלה אותו יהושע מטיאש, שהיה בין הדוברים בכינוס. לדבריו על ידי הפרדה כזו תשתחרר המדינה מעולה של הדת, אשר מעצם טיבעה אינה סובלת פלורליזם. אך על ידי הפרדה כזו גם הדת תהיה נשכרת: תתאפשר פריחה של מחשבה ותרבות דתית, כאשר הדת תתאמץ לקנות לה נפשות מחוץ לחסותו ומימונו של המנגנון המדיני.

אך יש לזכור, שהשילוב בין דת ומדינה אצלנו אינו רק מבנה שרירותי של השלטון, אלא זהו ביטוי אותנטי למדי לרצונם של רבים. אמנם צדק גרשום שוקן שהשתתף בדיון, בטענתו שהמהפכה הציונית יסודה בהפניית עורף להוויה היהודית הדתית, הוויה אשר הותירה את עם ישראל מחוץ להיסטוריה מאות בשנים. אולם אבות המהפכה, שהורישו לחברה הישראלית את תוצאותיה, לא לימדו אותה להיפטר מן המצפון הרע ביחס למסורת הדתית. משום כך אין אחיזה של ממש בציבור לרעיון הפרדת הדת מן המדינה — שהרי אם לא נָקִים על עצמנו את הרבנות להשגיח על כשרותנו, נאבד כביכול בריק תרבותי רוחני, ונֹאבַד — כך חשים רבים — את זהותנו מכל וכל.

וכך חוזרת ועולה השאלה: במה אנו יהודים? האם יש זהות יהודית חילונית? מטיאש אומר שהוא יהודי בכך שהוא רוצה לחיות בחברה של מי שרואים את עצמם כיהודים, ובכך שהוא מקיים דיאלוג עם התרבות היהודית, תוך רגישות להיסטוריה שלה, אף מבלי להיות כבול בהגדרתו העצמית לתוכן יהודי זה או אחר. ניתן להוסיף ולומר שזהות יהודית אינה אוצר נסתר שיש לחפש אחריו, אלא תוכן המתעצב ומשתנה כתהליך היסטורי בלתי-פוסק. אנו יהודים באופן שבו אנו מפרשים את ההווה שלנו, כלומר את קיומנו המתמשך והמשתנה, ואנו מפרשים את ההווה שלנו בשפה ובמושגים היסטוריים, בלשון הנושאת עימה מטען של תוויות היסטוריות, ובעיקר במיתוס ההיסטורי שאנו נושאים עימנו (ו„מיתוס" כאן כולל את ההיסטוריה המסופרת שלנו, שהיא מיתולוגית בכל שהיא רחוקה יותר מן ההווה), ואשר משמש לנו מצע לפרוש ההווה.

אם כך, אזי גם מה שכונה לעיל ‚מיתוס הזהות האבודה' הוא חלק מאוצר המושגים היהודי שלנו, שהוא יסוד לפרוש הווייתנו כיהודים. יש, איפוא, צדק מסויים בדבריו של סמי מיכאל, שאמר בקרית-שמונה ששאילת השאלה על זהותנו — היא עצמה חלק מהגדרת היהודי.

„יאללה, בית"ר, יאללה!"

על שירת הימין הפוליטי

(חלק ב' של המאמר משבוע שעבר)

אילן שיינפלד

שירי שלמה סקולסקי המוקדשים לתנועתו ולראש תנועתו מגלים, מלבד התפתחות מעניינת של האופוזיציה הוניטאטית, גם את הסיפור הדרמאטי בשלושת השלבים, את מיתוס המנהיג ואת האופוזיציה ‚אנחנו' ‚הם' כפי שנתגלו גם בכרזות הבחירות של תנועה זו באותם ימים.

בקינה על מותו של זאב ז'בוטינסקי, ‚על מותו', מופיע הסיפור הדרמאטי בשלושת השלבים, כדלקמן: שלב א' הוא שלב ההתוודעות הראשונה לעובדת מותו של המנהיג. הוא כרוך בסירוב להכיר בעובדת מותו. שלב זה מתואר בבית א' של השיר, המרבה במילות שלילה. עד השורה השביעית יש בכל שורה מילת שלילה, השוללת את התיאור המובא בשורה, מראש. אולם, עצם הבאת התיאור לאחר מילת השלילה ‚מנכחת' את החומרים המתוארים לפחות במסגרת הסיטואציה השירית, ובכך ‚טוענת' את השיר בטון ריגשי חזק. הטון הריגשי מתמצה ומופעל בשורה האחרונה של הבית, המתחילה במילה „רק", שלמעשה היא מדגישה את עוצמת התהליך המובא בשורה זו. עוצמה, הטעונה כבר בכל העוצמה שנאגרה עד כה במהלך הבית:

„רק לבי על נימיו בי נתך".

הלב ניתך, משום אי היכולת לצווח חמס, לזעוק את השכול, להספיד וללבוש בגדי אבל וכיו"ב.

עוצמתו של שלב א' מוגברת על ידי השימוש במיטונימיה, למטרות אגירת מתח. השורה שצוטטה לעיל מבית א' מדגימה שימוש זה. המילה „נימיו", שהיא מיטונימית ל„לב" ול„חזה", סוגרת היראַרכיה יורדת של תיאור המקום המדוייק והמעורכן ביותר בגוף הדובר, הסופג את השכול:

„אני את חוי לא שסעתי, אבי הגדול"
„רק לבי על נימיו בי נתך"

היראַרכיה זו והירידה למיטונימיה „נימיו" מעמידה את המילה „שסעתי" כריקה מתוכן, בעוד שאת המילה „נתך" היא טוענת בכל מטען הכאב הבא מפגיעה בדק מבין איבריו של הדובר.

חיזוק שלב א' כשלב של סבל נורא בא באמצעות השימוש במסגרת תימאטית. שתי השורות שצוטטו לעיל הן שורת הפתיחה ושורת הסגירה של בית א'. הקבלה נוצרת ביניהן מכוח מיקומן ומכוח דיונן באותו הקשר-מציאות, בלב האדם. כך, איפוא, מאבד פנים הבית את חשיבותו. הוא הופך לתחבולה להגברת המתח, לאמצעי ל„טעינה" ריגשית של השורה האחרונה. על אלה נוסף השימוש הרב בפעלים ובשמות תואר מוקצנים בבית א': „שסעתי", „צווחתי", „שאגת", „גוסס", „נתך".

שלב ב' של הסיפור הדרמאטי מגלה את ‚הם', המעומתים עם ‚אני'. זהו שלב הבינים, בו ‚הצר' מתנכל לדובר ומכריח אותו להכיר בעובדת המוות של המנהיג. ראיית ‚הצר' כ‚הם' מתאפשרת אודות לשימוש בשם-העצם הלא-ספציפי ‚הצר'. אמנם, ה‚צר' מיודע, ולכן מניח הקורא כי מדובר באוייב מסויים. אולם, היותו מוגדר כ‚צר', בלא סימני איפיון מלבד סממנים כלליים וסטימאטיים כאכזריות וארסיות, מעניקים תחושה כאילו הצר הזה הוא קיבוץ גדול וכביר של בני-אדם, שכולם אוייבים. וכי הדיבור עליו כעל יחיד, הוא למעשה דיבור על קולקטיב של צרים ואוייבים. בעוד שלמעשה, כמובן, הריהו מלאך המוות. שכן, ראש בית"ר, עליו נסוב שיר קינה זה, מת מהתקף לב באוגוסט 1940.

כתוצאה מלחציו של ‚הצר' מגלה הדובר, בשלב ב' של הסיפור הדרמאטי, כי המנהיג אכן מת, והוא מפנים עובדת מוות זו אל קירבו. „קירבי הוא נטמן כתורה בארון".

שלב ג' של הסיפור הדרמאטי הוא השלב בו מתגלה, כי הדובר, שהפנים את עובדת המוות של המנהיג אל קירבו עד למדרגה של הזדהות, וכל זה בהשפעת ‚הצר' — הופך למת-חי בעצמו. כך, איפוא, מצטיירים ה‚הם', או ‚הצר', או מלאך המוות, כמי שהרגו לא רק את המנהיג המת, אלא ··· בעצם תביעתם מן הדובר שיקבל את עובדת המוות ·· גם את הדובר עצמו.

במעתק זה בא לידי מימוש מיתוס המנהיג שאוזכר כבר בבתיו הקודמים של השיר. המנהיג הופך מנהיג מיתי כבר בבית הראשון של השיר משום השימוש בתארי האל ובתיאור ‚סביבתו של האל', כדי להספיד גם את המנהיג המת, את ראש בית"ר. תארי האל המופיעים כאן הם „אבי הגדול". ‚סביבתו של האל' מופיעה בשורות הבאות:

„שמים וארץ לא זעו משאגת-שכול,
כסיכבור על ציריו לא נרמס"

הקישור בין המנהיג לעולם האלוהות והקודש מתחזק בבית ג' של השיר, בו מתואר המת הטמון בליבו של הדובר במילים „נטמן כתורה בארון". אמנם, בכך מופחתת עוצמת המנהיג כאל, והוא הופך לאביזר קודש. אולם, בכך גם גוברת מוחשיות הקדושה הנאצלת עליו. בנקודה זו גם מקבל מיתוס המנהיג יתר-חיזוק כתוצאה מן ההזדהות המוחלטת של הדובר עם המת.

האלהה נוספת של המנהיג המת מתרחשת לאחר הפנמת מותו, בשורה „שמי תכלת פ"נ להכביב". שורה זו מעמידה את שמי התכלת כמציירים בכוכביהם את הכתובת לפיה בם נקבר המנהיג המת. שוב יש כאן תחבולה: מת אינו נקבר בשמיים, אלא בעפר. ומנהיג הנקבר בשמיים הוא אדם שבשל מדרגתו הרוחנית הגבוהה סופח היישר לצבא המלאכים שעל יד כס הכבוד. גם בכך יש משום האצלת קדושה על המנהיג המת.

האופוזיציה ‚אני' ו‚הם' באה לידי ביטוי באמצעות מעתקי יחיד-רבים ורבים-יחיד. תפקידם של מעתקים אלה כמגבירי טון כבר הוסבר בניתוח השיר ‚הקריש'. כאן הם מופיעים, קודם כל, בתיאור הצר, שהוא יחיד, אך הדיבור עליו מעורר תחושה כי הכוונה היא לקולקטיב של אוייבים. מעתק רבים-יחיד נוסף מתרחש ברובד המטאפורי של בית ג':

„הנה בית-עלמין לי היה העולם,
כקבר אנכי רומס בו מחריש"

העולם מדומה לבית-עלמין אחד. דימוי זה ‚צובע' את הממשות כולה בצבעי השכול והאבל. אולם, בשורה הבאה מתאר הדובר את עצמו כקבר. הירידה לרמת הפרט מאייכת גם את תיאור העולם והופכת אותו למצבור של יחידים שכולם קברים. שוב אין הוא בית קברות סתמי, אלא קיבוץ בני אדם שכולם, באבלם, נדמים לקברים אלמים. רק הדובר, בסופו של דבר, אינו מחריש, שהרי הוא אומר את שירו זה.

מעתק רבים-יחיד חזק וחריף מתרחש פעמיים בזו אחר זו בבית ה' של השיר:

„אלפי מניינים לשרך בצל
ובסתר לשפך זקון אבל:
...ויכולים רבוא בנים התיצב דום,
קפואים בדווי של יתום"

המעבר מאלפי מניינים של אבלים לאבל היחיד, ומריבוי הבנים היתומים ליתום האחד — ממחיש את דמות האבל, מחזק את תיאור האבל הדובר בשיר ומעניק עוצמה לבית כולו. המעניין הוא, שבשתי הדוגמאות לעיל של מעתק רבים-יחיד, אין ה‚הם' אוייבים. אלה הם בני תנועתו הפוליטית של הדובר, שאף הם אבלים על מות המנהיג. אולם, האופוזיציה ‚הם' ו‚אני' משתלטת על הדובר והופכת את חבריו לתנועה ל‚הם' מחיג שלילי. מסוג האבלים בשקט.

האופוזיציה ‚אני' מול ‚הם' מחוזקת בשיר זה, ‚על מותו', בכמה אמצעים ותחבולות ריטוריות: השימוש באנפורה, החזרה על מילים והשימוש במוטיב ‚תוחם הצער בעולם'.

שני סוגי אנפורות מופיעים בשיר זה. אנפורה מקומית ואנפורה מרחבית. האנפורה המקומית מופיעה בבית ה' של השיר, והיא המילה „ויכל" ונגזרותיה:

„ויכל קברך גל-עד להקים...
ויכל קול-קדיש הרעד מרוחקים...
ויכלים רבוא בנים התיצב דם"

תפקידה של אנפורה זו הוא לומר את הדברים תוך כדי הבעת ספק במידת חשיבותם כלפי הדובר. מילה זו אומרת שאכן תופעות אבל אלה קיימות בממשות המתוארת, אצל ה‚הם', אך אין הן משנות דבר אצל הדובר, שאינו מסוגל להסכין עם מות המנהיג, גם אם נוכח לראות ולשמוע את כל האבלים האחרים.

האנפורה המרחבית היא אנפורה המופיעה לכל אורך השיר ומחברת את כלל רכיביו הצורניים למכלול אחד. בכך מתפקדת האנפורה כגורם מאחה נוסף על החרוז, המבליט גם את יסוד המתח הטמון בשיברון צורת הסונטה בשיר זה. זוהי האנפורה „אני".

„אני את חוי לא שסעתי, אבי הגדול"
„אני אף הספד, אף קדיש לא נשאתי בקול"
„ואני אף זעקתי דואב"
„אני הנושא את המת הגדול"
„ואני לא אסכים, לעולם לא אסכים".

אנפורה זו גם מרגישה מאוד את נוכחותו של הדובר בשיר. היא מעניקה לשיר זה גוון של שיר לירי, של קינה אישית על ידיד-נפש. ולא של קינה לאומית או תנועתית על מנהיג מת. העובדה, ששלושה מאיברי האנפורה נחרזים יחד, ממרחק הבתים, בחרוז ‚ול', מחזקת את ההקבלה בין חמשת המשפטים. קריאת חמישה משפטים אלה ברצף מעמידה את החוט התימאטי של השיר כולו: הסירוב לאבל, לפי שהאבל נתפס כמעשה היוצר את עובדת המוות; הניסיון להביע רגשות הפוכים לאבל וחוסר ההצלחה לעשות כן; הטמעת המת בקרב האבל, כאילו האבל הופך למת בעצמו וכתוצאה מכך — הסירוב המחודש לקבל את עובדת המוות. שכן, מרגע בו מזוהה המנהיג המת עם האבל, הרי קבלת מותו הופכת למעשה התאבדות של האבל עצמו.

אנפורה נוספת מופיעה בבתים ד'-ה' של השיר:

„לא, לא אסכים, לעולם לא אסכים".
„ואני לא אסכים, לעולם לא אסכים".

החזרה על משפט זה יוצרת הקבלה בין שתי הישנויותיו, המבליטה את המלה „אני". הבלטה זו מקנה תחושה כי זהו שיר אבל לירי ואישי ולפיכך מקנה יתר תוקף לעמידה מול אבלם של ה‚הם'.

כמו בחזרה האנפורית, גם החזרה על מלים בודדות בטור שירי אחר יוצרת חיזוק הטון. כך, למשל, בשורה „ואני לא אסכים, לעולם לא אסכים". החזרה על ‚לא אסכים' מבליטה את המלים ‚אני' ו‚לעולם', הנותרות מחוץ לגבולות התקבולת. כך, איפוא, מתחזקת ההרגשה כי זהו שיר לירי אישי, המביע עמדה אישית נחרצת של הדובר נגד ה‚הם' המקבלים את עובדת המוות.

מוטיב תוחם הצער בעולם הוא מוטיב מוכר בקינות השירה העברית בימי הביניים. מוטיב זה מצייר את העולם כולו כמשתתף בצערו של האבל. כאן מובא המוטיב השגור בשינוי קטן, ההופכו לחוק ולבעל כוח מחודש:

„מנוחתך הנצחית לא אספיד,
גם אם תבל עטפה מחשכים
ויקום יבכוני סביב...
גם אם כנר סבל אור יום לי מעיד
וטרם יאיר לי ילך, יעריב."

התבל, היקום ואור היום כולם משתתפים באבל. לפתע כל הטבע כולו מצטייר כ‚הם'. אולם, בהיפוך מפתיע מתברר, כי הניגוד בין ‚אני' ל‚הם' הוא חריף יותר ואינו נסוב רק על ההסכמה להתאבל. שכן, ‚הם' לא אבלים על המנהיג המת, אלא על הדובר, החשוב כמת מאז מות מנהיגו והטמעת עובדת המוות אל קרבו. כך רומזת המלה „יבכוני". כלומר, יבכו אותי, לא את המנהיג המת.

צד אחד של האופוזיציה ‚אנחנו' ו‚הם', מופיע גם בשיר ‚רק כך'. כל איפיון של ‚אנחנו' גורר בעקבותיו השלמה של הציר החסר, של ה‚הם'. כך יוצא, שבעוד ‚אנחנו' נלחמים בנפשנו פנימה ובחוץ, מקריבים נפשותינו, איננו מתייאשים ומתמידים במאבקנו, כובשים בזעמנו ונוטלים את שלנו — ה‚הם' פאסיביים ואינם שותפים למאבק הגדול.

מכנה האופוזיציה הנגלה בשירי בית"ר הוא המבנה הקרוב ביותר לזה הנגלה בשירי רטוש. יש כאן ציר של מצב אינטנסיבי אחד, מעבר דרך מצב ביניים מונמך אך ‚טעון' מאוד — ונטיקה אל ציר של מצב אינטנסיבי אחר. הציר הראשון הוא ציר של סבל וייאוש למול מוות, כאב, אובדן. מצב הביניים הוא של כאב שקט, דממה, הפנמה של הסבל ושל הכאב. נגלים בו דימויי טבע רוויי אלימות וכאב וממשות חסרת חיות. סדרי הטבע, המהדהדים את סדרי החיים בקהילה השלווה שלפני חורבן בשירי השואה, נגלים כאן כסדר מהופך, שלילי, לא הארמוני. הטל כל בוקר הוא דם, והכלב כל לילה נובח קריש. גם הקדושה שבה ונגלית כאן, אלא שפה היא מקושרת למוות („הוא נטמן כתורה בארון").

הציר השני הוא של סדר מאורגן מחדש, אבל שלילי — סדר של אבל ושכול. אף הוא סדר הטבע, שכן הטבע הופך כאן מטאפורה לאבל הדובר, המשליך עליו את אבלו. כן נגלים כאן אביזרי פולחן יהודיים. אולם פה אינם מעידים על הארמוניה כי אם על סבל („נר סבל"). בנקודה אחר („רק כך") זהו סדר של מאבק צבאי, נפילה, אש וכלי נשק ומלחמה בזמן, ובמצב הכלא, הנגלה כמטאפורה למצב פנימי. גם הכיבוש מופיע בציר זה כמטאפורה למאבק פוליטי ולמאבק על שינוי נפשי פנימי. כיבוש האדמה הופך כאן לכיבוש של טריטוריה פוליטית: „אנחנו כובשים המכבר בעולם.../ וההרה נעפילה, לעמנו — שלל/ ההר והעמק ניקח.../ אנחנו כובשים רק כך, רק כך!" („רק כך!").

שירי האהבה

האופוזיציה הנגלית בשירי האהבה מביאה אופוזיציה מובנית בתוך האהבה, המתארת שני מצבים בה. חומרים שהיו אופייניים לגילויים קודמים של האופוזיציה נגלים גם כאן, באורח מדהים למדי.

ציר אחד של האופוזיציה מתאר את מצב החיזור שטרם האהבה בלהטה. מצב החיזור מאופיין בדימויים חקלאיים ובדימויים של איבוד-חירות ומאסר ההולך ומתהדק. מצב הביניים הוא המצב ממנו מדווח הדובר. זהו המצב העשיר ביותר בחומרים ובמאפיינים. מצב זה, להט האהבה, מתואר כאובדן חירות ושהייה ממושכת בכלא האהבה המסמורי. האוהב מתואר כאסיר, האהובה — כמלאת ארנות, כמכמורת, כמלכודת. האהבה מתוארת בדימויי טבע לא-הארמוני — כפרי חם המושטים בידיים כבולות, כלב המפרפר כמו ארשת האם מן העבר ההארמוני, הרחוק, לפני חורבן השואה. מאפייניו של מצב זה הם חשיכה, צחוק מעורב בבכי, תרעומת מהולה בתקווה ותפילה. הציר האחר של האופוזיציה מתואר רק חלקית. זהו מצב היענות האהובה לחיזוריו וללהט אהבתו של האהוב, ומימוש האהבה בביטוייה הגופניים. כאן מוצגת האהובה כבעל חיים יפה, וגופה — כנופיה ההארמוניים של המולדת, המחכים לדובר שיבוא לכבוש אותם ויגלה מחדש את אונו ואת ארנותו. כל זאת, תוך כדי הפיכת האהובה מ‚ארונית' ל‚נסיכה'. כלומר, תוך ריכוכה.

שוב, אם כן, יש כאן תנודה בין שני מצבים אינטנסיביים, שמצב הביניים ביניהם מגביר ומעצים את האינטנסיביות שלהם, ואינו משכיחה, כבשיר על מות המנהיג. אולם, בשל הנושא עוברים החומרים החקלאיים עידון, עם מעברם מציר אחד של האופוזיציה למשנהו. וכל זאת, מבלי למנוע את פעולתו הסמויה של מוטיב הכיבוש. אלא שהפעם זהו כיבוש גופה של האהובה.

*

העיון בתפיסת השיר של ז'בוטינסקי העלה, כי תפיסתו מעמידה בתחום הפרוזודיה של השירה „סיפור דרמאטי" מקביל למתכונת הסיפור הדרמאטי בכרזות הבחירות של „המחנה הלאומי". כן הראה עיון זה, כי במובלע חייב ז'בוטינסקי את עמדת המשורר באופוזיציה „אני" מול „הם" בשירתם של ביאליק וטשרניחובסקי.

העיון בשיריו של המשורר שלמה סקולסקי הראה, כי גם בם נגלית מתכונת הסיפור הדרמאטי, אם בצד הפרוזודי ואם בצד התימאטי („על מותו"). כאשר נגלית מתכונת הסיפור הדרמאטי בצד התימאטי היא כוללת גם את מיתוס המנהיג („על מותו") ואת האופוזיציה „אנחנו" ו„הם" או „אני" ו„הם". אופוזיציה זו מתממשת בטקסט גם כאשר כותב בו סקולסקי על קבוצת ההתייחסות שלו, חברי תנועת בית"ר.

האופוזיציה הנגלית במישור התימאטי היא מורכבת יותר. אמנם, הדגם הבסיסי הוא כזה הנגלה בשירת רטוש — שני צירים המאופיינים במצבים קיצוניים ואינטנסיביים. אולם, חל בה מעבר חומרים מציר לציר ושינויי הערכות לגבי חומרים אלה עד-כדי נדידתם מציר אחד של האופוזיציה למשנהו, הכל כותאם לנושא השיר.

בשירי בית"ר נגלית האופוזיציה בדגם הבסיסי שלה — שני מצבים קיצוניים ומצב ביניים ביניהם. הקטבים הקיצוניים הם האחד של הלם וסבל למול המוות והשני של שכול ויגון ותמותה-עצמית מרוב צער. מצב הביניים הוא של התאכזרות הטמונה בעצם ההתוודעות אל המוות והפנמתו עד כדי הזדהות עם המת.

בשירי האהבה נגלה שוב דגם אופוזיציה בין שני מצבים אינטנסיביים, בין ההתאהבות לכיבוש האהובה, ומצב הביניים, אף הוא אינו ממותן, אלא מגביר את האינטנסיביות הכרוכה במעבר חומרים מן הציר האחד לציר השני של האופוזיציה.

לפי כל אלה ניתן לומר, כי המבנה התימאטי של אופוזיציה בין שני מצבים קיצוניים אינו אופייני רק לשירתו של יונתן רטוש, אלא לשירות נוספות מן המחנה הרביזיוניסטי. **כיוון ששלמה סקולסקי נתפס על-ידי כותב שורות אלה כאפיגון הממוקם טוב בשולי המערכת הספרותית ולא כמשורר ממשוררי מרכז המערכת בתקופה זו, ניתן להניח כי גילוי האופוזיציה הזו בשירתו, מוכיח כי היתה קיימת בשירות מרכזיות יותר במערכת הספרותית בת-הזמן, והשייכות ל„שירת המחנה הלאומי".**

* עיבוד מתוך שתי עבודות מחקר שהוגשו לפרופ' נורית גוברין ולד"ר דן לאור באוניברסיטת תל-אביב.

יוכבד בן-דור

קוֹל חָיִיתִי הֲדַיו

לשחר אלון, שבעה למותו

פִּתְאוֹם קוֹל חָיִיתִי הֲדַיו
עוֹלֶה כָּאֲפֵלָה בַּחֲלוֹנוֹת.
כָּל פְּעִימָה עַל נַפְשָׁהּ מְבַקֶּשֶׁת.
נוֹף שֶׁנִּשְׁקַף כָּאן
מוֹצִיא הַר
מִתּוֹךְ דֶּרֶךְ מוֹצִיאָה דֶּרֶךְ אַחֶרֶת
וְרֹחַב אוֹר מַהֲלָךְ
בּוֹ גּוּף מוֹלֵךְ שׁוֹלָל.

פַּחַד מַהֲלָךְ וְאֵין מִי שֶׁמְּעַכֵּב בְּשׁוּרוֹת
כֹּחַ שׁוֹפֵעַ מֵאוֹתִיּוֹת מָוֶת,
וַאֲנִי יוֹשֶׁבֶת בֵּין הַקּוֹלוֹת
וְרוֹאָה צְלִילוּת נִטְרֶפֶת עָלֶיהָ דַּעְתָּהּ
מְכַסָּה אֶת הָעֵינַיִם מְכַסָּה אֶת הַפָּנִים
סִימָנִים שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ מְקָרַעַת לִגְזָרִים.
וְחַיִּים עוֹבְרִים וְחַיִּים אֲפִיסַת כּוֹחוֹת אֶל אַרְבַּע רוּחוֹת
וְאֵין מִי שֶׁמְּעַכֵּב אֲדָמָה מוֹרֶדֶת פַּחְדַי.
וְאֵין מִי שֶׁמְּעַכֵּב שָׁמַיִם רוֹשְׁמִים צְעָדַי.
וְאֶרֶץ מְלֵאָה אֵשׁ מְבַקֶּשֶׁת לְהָקִיץ מֵחֲלוֹם אֵין לוֹ שִׁעוּר
וְאֶרֶץ מְלֵאָה אֵשׁ יוֹצֵאת מִפִּיּוֹת רַבִּים
לַחְפֹּר לִבָּם בִּכְאֵב
כְּשֶׁאָדָם מְצַיֵּר דִּמְיוֹנוֹ בְּאָסוֹנוֹ סָבִיב עַצְמוֹ.
וְאֵלֶּה הַלְּבוּת וְאֵלֶּה הַדִּמְיוֹנוֹת אוֹתָם אֲנִי כּוֹתֶבֶת
מִגֹּדֶל הַצָּרָה
אוֹת אַחַר אוֹת.
אִשָּׁה הָרָה אַתְּ, אִשָּׁה הַר אַתְּ,
אַתְּ יוֹצֵאת מִתּוֹךְ רֹאשִׁי
הַר תָּלוּי וְעוֹמֵד לְגַלְגֵּל נִפְנֵי חַמָּה מַעֲלָה אֵשׁ
עֲבוֹתוֹת גּוּפִי מִתְפָּרֵק חֹמֶר וְרוֹעֵד
וּכְבָר נֶאֱחָז אוֹר לְכָל רֹחַב מָקוֹם
הַר גּוּפִי נִצְנוּץ עוֹשֶׂה חֲלוֹמוֹת
וְאֵין בִּלְתּוֹ לְפֶלֶא
הוֹלֵךְ וְחוֹזֵר וְהוֹלֵךְ.

חלון ראווה

הנוקמת הקטנה וטעמו של הצדיק

מארסל פאניול, „מי הגבעות: מאנון", תירגם: אביטל ענבר, הוצאת „מסדה", 1987

„מאנון" הוא המשכו וחלקו השני של הרומאן „ז'אן דה פלורט" שהופיע בתירגום עברי בשנה שעברה. אלה הם שני חלקי יצירתו הסיפורית של הסופר הצרפתי — הפרובנסלי הנודע מארסל פאניול. פאניול, מחברם של המחזות המצליחים „טופאז", „סזאר", „מאריוס" ו„פאני", ביקש להעלות בספר סיפור כפרי על חטא ועונש, על מעשה־נבלה מתוך תאוות־בצע וקשר חולני לאדמה ונקמה, הבאה לעשות צדק, לקחת מן הרשעים את פרי־רשעותם.

שני חלקי הרומאן הופיעו בעברית בזמן הקרנתם בארץ של שני הסרטים שצולמו על־פי יצירתו הסיפורית של מארסל פאניול. הוא עצמו היה תסריטאי וביים בזמנו סרט על אותו נושא, שלא הצליח. מאוחר יותר כתב על־פי התסריט שלו רומאן, אשר שימש להכנת שני הסרטים החדשים.

בחלקו הראשון של „מי גבעות", „ז'אן דה פלורט", מסופר על גיבן בעל משפחה הבא לכפר בחבל פרובנס כדי לרשת בית ואדמה, לעבודה ולחיות במקום. אחד מעשירי הכפר, סזאר סוביראן ואחיינו איגולין, רוצים לקנות את אדמתו של הגיבן כדי לנצל את המעיין שבה להשקייה. וכאשר היורש מסרב הם חוסמים בחשאי את פי המעיין כדי שסוד קיומם של מים בשטח לא יוודע לבעל האדמה החדש. הלז עושה מאמצים נואשים לפתח במקום חקלאות מודרנית, אך בלי מים אין הוא מצליח — ולבסוף אף מוצא את מותו בחיפושיו אחר מים. אשתו ובתו הקטנה נאלצות לעזוב את הכפר, לא לפני שלילדה בת השש נודע הסוד האפל של חסימת המעיין.

בחלק השני, „מאנון", מגיעה לכפר הבת מאנון, שהתבגרה בינתיים בעיר, בכוונה ברורה לנקום את מות אביה. היא משוטטת בגבעות הכפר כרועה של עיזים — ומושכת את עיני כול ביופיה הפראי: „למאנון אף זה מלאו חמש־עשרה שנה, אך היא היתה גדולה מכפי גילה. בעזרת אימה גזרה לה בגדים מתלבושות־תיאטרון ישנות. שיני הזמן לא חסו על צבעי התלבושות, אך האריגים היקרים שמרו על חוסנם: ועל כן היתה הרועה הצעירה משוטטת בארמונית־זהבתה בשלמות של ברוקמה דהויים ובאפודות בולרו מהוהות, ובגשם עטתה את שכמייתה הזהבת־הגדילים של מאנון הבימתית. מבלוא־הסחבות המפוארים בצבצו זרועות חומות, שרוטות על־ידי שיחי הרתמה והעוזרד, ורגליים שריריות ארוכות מושחרות ממירוצים ביערות שרופים, שם העשב רשן יותר, ואתה מוצא, לפעמים בלי לחפש, טורים קטנים של גמצוצים מכורסים. השמש הזהיבה את שערותיה הגזורות ברום כתפיה והרוח ייבשתן, והן צרו רעמה עבותה; עיניה התכולות התנוצצו מבעד לתלתלים שהליטו את מצחה, ופניה נהרו באותו זוהר, שהנקטרינה הבשלה אוצרת אותו במשך יום אחד בלבד, אך על לחייהן של נערות הוא זוהר שלוש ארבע שנים".

וכך מוצאת נערה זו, אפופת אווירה מיתית כמעט, באחת המערות, את מקור המעיין המספק מים לכל הכפר, חוסמת אותו ומונעת מי־שתיה־והשקייה לא רק משני החוטאים שהמיטו אסון על אביה, אלא גם מבני הכפר, שידעו על מזימתם של השניים ושתקו. איגולין המאוהב בנערה מבין שלעולם לא יזכה באהבתה, מתחרט על אשר עשה לאביה — ומתאבד. בינתיים נוצר קשר־אהבה בין מאנון והמורה הצעיר שבא לכפר ובהשפעתו היא סולחת ומשפתחת את פי המעיין, בהחזירה לכפר את מקור־החיים.

עד כאן הכול טוב ויפה אך עד מהרה מתברר, שאביה הגיבן היה בנו הבלתי־חוקי של סזאר סוביראן ועוברה זו רודפת את האיש הזקן עד סוף ימיו. במכתב שהשאיר למאנון הוא מגלה לה את האמת ומוריש לה את כל רכושו.

תוספת זו לעלילה והסיום נראים מאולצים, מלודרמאטיים ומתקתקים. טוב היה לסיים את הרומאן בלעדיהם.

„מאנון" נכתב במקורו ב־1962 ואילו מארסל פאניול הלך לעולמו לפני קצת יותר מעשר שנים.

שני החלקים של „מי גבעות" הם הספרים הראשונים הרואים אור במסגרת הסידרה „ספרות צרפתית בת־זמננו" בעריכתו ובתירגומו של אביטל ענבר.

אנגלים ואמריקנים בלונדון

פול תרו, „השגרירות הלונדונית", מאנגלית: מרדכי ברקאי, הוצאת זמורה־ביתן, 1987

לפני זמן לא־רב עסק מדור זה בסיפרו של המספר האמריקני פול תרו, „תיק הקונסול", ובו סיפורים שליקט קונסול אמריקני העומד לעזוב את מקום שירותו במאלזיה. בסיפרו „השגרירות הלונדונית" מגיע אותו קונסול ממאלזיה ללונדון ומוטל עצמו מיד לתוך העולם הדיפלומטי בבירת אנגליה. גם כאן הוא מספר סיפורים אנושיים לא רק על דיפלומטים אמריקניים בלונדון, אלא גם על הבריטים עצמם, על נוהגיהם וסודותיהם. יש כאן מצבים קומיים למכביר, מסיבות־קוקטייל, רכילויות, עריק סובייטי שנמלט למערב — ואפילו דמותה של ראש ממשלת בריטניה, מארגארט תאצ'ר, אינה נעדרת מן הבמה הסיפורית.

בעברית הופיעו כבר שורה של ספרים מפרי־עטו של פול תרו בן ה־46, בעקבות הצלחתם של ספרים אלה ב„עולם הגדול": „האקספרס הפאטאגוני הישן", „ג'ק הקדוש", „ירידו הרכבות הגדול", „תיק הקונסול" ועוד.

צבי מילשטיין: „מחווה לאלן גינזברג" מתוך תערוכת ציורים עם צאת „קדיש ושירים אחרים" בתרגומו של נתן זך, המתקיימת בגלריה רוזנפלד בתל אביב.

הציונות וארץ־ישראל – לילדים

אוריאל אופק, „מאה שנות ציונות", שישה ספרים: „בית יעקב לכו ונלכה", „ראשונים לציון", „אם תרצו אין זו אגדה", „עברי, דבר עברית", „העליה השניה" ו„לא ינום שומר ישראל", ציורים: משה הדרי, עורכות הסידרה: טובה שוף, נריה בר, ספרי צבר, 1987

אוריאל אופק המנוח הגה וגם החל להגשים רעיון של סידרת ספרים לילדים, אשר תמחיש להם מאה שנות ציונות והגשמתה בארץ־ישראל — באמצעות פרקי־עלילה קצרים וציורים צבעוניים, הוא הצליח להכין שישה ספרים בני כמה עשרות עמודים כל אחד, בטרם הכריעו המוות.

שישה ספרים אלה, הדנים בראשית דרכה של שיבת ציון, מונחים עתה לפנינו והם מבקשים להציג בבהירות, בלשון קלה וסיפורית ובציורים התופסים לרוב את מרכיבתו של העמוד, מעשים ומאורעות המשקפים חזון בהגשמתו — והנראים לנו כיום, במציאות של מדינת ישראל, כהיסטוריה רחוקה. הספר הראשון, „בית יעקב לכו ונלכה", שהוא כידוע שמה המלא של תנועת ביל"ו, מעלה את סיפור נקודות־היישוב הראשונות, מקווה־ישראל ופתח־תקווה, ואת סיפור החלוצים הראשונים, שבאו לארץ שוממה בזמן שלטון התורכים. הספרים הבאים דנים בעלייה הראשונה ובמפעל ההתיישבותי של הברון רוטשילד, בדמותו, פועלו ותקופתו של הרצל, תחייתה של השפה העברית, העלייה השנייה ותרומתה הייחודית לשינוי פניה של הארץ ולהשלטת רעיונות מהפכניים, צמיחת תנועת „השומר" כהתגוננות עברי ראשון בארץ.

הסידרה הפופולארית „מאה שנות ציונות" מתאימה ליכולת הקליטה של הקוראים הקטנים.

מ. אבי־שלמה

כובש – אל תעשה

אמנון דנקנר, „איש הסגריר", עיצוב עטיפה: שמעון זנדהאוז, עם עובד/ספרי מגאי, 1987

שלוש שנות השב"כ האחרונות שימשו רקע, אם כי נסתר, לעלילת סיפרו של דנקנר. דני סימון, איש שב"כ או מוסד — וכי מה זה משנה? — סוכן ברומוס באירופה, נשלח לכפר בלבנון, עוד בעידן שרון, כדי לגרום לשרשרת אירועים פרובוקטיביים שיניעו את גלגלי צה"ל עוד קודם למורת הסכם הפסקת האש. כל דמיון לאירוע מציאותי הוא מקרי בלבד, אומר הפסוק, ואכן אין דמיון, חוץ מפסיק קטן וכואב: מה שדני סימון והממונים עליו עשו במשך מספר שבועות, נעשה, במציאות בעת המלחמה, במשך מספר שעות. וזכורים עדיין סיפורי החיילים ששמעו ברדיו על תקיפות האויב אותם, ובמקביל את רעש שרשרות הזחל"מים שלהם השועטים קדימה.

המתח אמור לשמש רקמת התחרה של הספר. אך לא. מלחמת לבנון היא הרקמה, היא התחרה, היא עלה התאנה של דני סימון. והוא הופך להיות מיצג של המלחמה, של התקופה שאחריה, של כל אותם „יפי־נפש" שהזהירו אותנו מפניה.

דני סימון משקי את „מדוע היה עלינו לברוח משם", ו„איך הספקנו לרכז שם בשנתיים את הישגי 15 שנות שלטון כיבוש בגדה." כאילו מוריש לנו ז'קונט את עשרת הדברות של „כובש — אל תעשה".

„איש הסגריר" משקף גם את הירידה בערכה של אותה פרה קדושה ונפוחה — שירותי הביטחון. לפני עשר שנים סיפור שכזה לא היה עובר את מודעות הציבור. היום זה נשמע אפילו הגיוני. וכי מה האטרקציה בהונאת ראש ממשלה, רמטכ"ל ועם שלם יש תקדימים.

כספר מתח, „איש הסגריר" יקבל, אולי, ציון 6 מתוך 10 נקודות אפשריות, אבל המסר של „כך חיינו, כך אנו. וכך, סביר להניח, נהיה" — שווה את הקריאה.

טריק ישן וטוב

ניקולאס בלייק, „דמו של ילד קטן", מאנגלית: עדית לבינסון, „אלפא/זמורה, ביתן", 1987

„בלש קלאסי" — כך כתוב, כתול על גבי ירוק, על עטיפת הספר: הווה אומר: מה שהוצאת „מזרחי" עושה עתה לספרי אגאתה כריסטי עושים ב„זמורה ביתן" לאחרים, במקרה זה לספרו של ססיל דיי לואיס — משורר אנגלי נודע — שהופיע תחת השם הבדוי ניקולאס בלייק.

הציבור רוצה עתה כריכה קשה, עטיפה מעוצבת ביד אמן ומחיר גבוה. את כל זה הוא מקבל, אפילו בתחום הבלשים, קלאסיים או לא.

בלייק, ב־1938, משתמש בטריק שמופיע אצל אגאתה כריסטי, ב„רצח ללא רוצח": יש רוצח שנתפס על חם, במעשה או בכוונה למעשה, והופך לחשוד עיקרי. אצל כריסטי, הייתה זו אשה שנראתה מכוונת אקדח אל בעלה הגוסס. רק אחרי־כן, כשהתברר שהבעל לא נורה מאקדח מסוים זה, נוקתה האשה מכל חשד והחקירה האמיתית החלה. העוקץ היה טמון בכך, שאכן האשה ירתה בבעלה, אך החליפה את כלי הנשק. בלייק, כאמור, משתמש בטריק דומה, קצת פחות מורכב, אך לא פחות מעניין.

גם נייג'ל סטריינג'וויז, הבלש שאמור לגבור על מפקח המשטרה ולפתור את התעלומה, אינו מורכב כהרקול פוארו של אגאתה כריסטי. הבלשות אצלו היא מקור פרנסה ולא אידיאולוגיה חובקת־עולם. יש לו, כמובן, עוזר כנגדו, אשתו ג'ורג'יה — כמו ווטסון של שרלוק הולמס והייסטינגז של פוארו. אך שלא כשני אלה, לה תפקיד חשוב דווקא בממד המנטלי.

„עומד אני להרוג אדם. איני יודע את שמו, איני יודע היכן הוא גר, ואין לי מושג מה מראהו. אבל אני אמצאנו ואהרגנו..." — כך נפתח יומנו של מארטין קיירנס, שבנו הקט נהרג בתאונת פגע־וברח. יומן זה, המהווה את חציו הראשון של הספר, משמש בחציו השני, בעת החקירה, כמסמך־עדות עיקרי. למעשה, פתרון התעלומה טמון בין שורותיו.

הספר אינו מתוחכם מדי, אינו מתיימר מדי, ואפילו אינו מותח מדי. כמו שכתוב על כריכתו הקשה והצבעונית — בלש קלאסי. דומה שהוצאת „אלפא/זמורה, ביתן" יודעים לרכב על הגל הנוכחי של ספרי המתח. חובבי הקלישאות יגידו שזו בריחה של הציבור הישראלי מהמתח שבמציאות אל המתח שברומנים. אני סבור שזו פריחה של ז'אנר שמזמן הגיעה עיתו לפרוח.

תסריט ידוע מראש

ג'ק היגנס, „תפילה למת", מאנגלית: שלמה גרגן, „מודן", 1987

היגנס, מה לעשות, ממשיך לחקות־את־עצמו־לדעת ולפרוט את המאבק של המחתרת האירית (I.R.A) נגד הבריטים ונגד עצמם לפרוטות.

למי שמכיר את סיפוריו של היגנס, היה המשך העלילה צפוי מתחילתה, כולל מותו של „הגיבור", מרטין פאלגן, דמות היגנסית צפויה: אירי (כמובן), רוצח (כמובן), בעל נפש פיוטית (איך לא) ואידיאליסט. זה המתכון. התפריט שמקורו במתכון זה מציע לנו שורה של רציחות, דת בפרוטה וזכרונות מהמחתרת. ואם הכל צפוי — אז היכן המתח?

שאלה זו, כך נראה, הפכה לשאלת־השאלות של היגנס בספריו האחרונים שתורגמו לעברית.

אפי לנדאו

יגאל מוסנזון בן

(המשך מעמוד 16)

בשמורות, כפרפרים עייפים, יחפפו זה על זה ואתה תהא מהלך ברחובות קריה, הד צעדיך יזמר לו ניגון של עייפות, של סמטאות אפלות, — של אורות כבים אט־אט בעיר הגדולה.

אחר־כך יקומו מטאטאי הרחובות ויעלו אבק בחוצות. הם יטאטאו את המדרכות, ואבק יחיה נישא אל כל עבר, אל חלונות ראווה אפלים, אל מכונית קטנה, הגוהרת כצב שחור על פני האספלט בקרן הרחוב, ואור החשמל נוגה עליה, אל אמירי העצים; והם יעלו אבק, יפריחו קריאות סתומות ממדרכה אל מדרכה — וריאותיהם יקלטו את האבק, גרונם יקלוט את האבק, לבם ישאף את האבק — אבק לבן, של עיר לבנה.

הפרוזה הארצישראלית של בני הדור הראשון של ילידי הארץ, נולדה מתוך השירה העברית המודרנית, אולי משום שלא מצאה לפניה דגמים הראויים לשמש מקורות השפעה. הפרוזה של שנות השלושים והארבעים היתה עדיין כרוכה הגדול אידילית, ציירה את המציאות בוורוד, תוך טישטוש הניגודים והתעלמות מהסיכסוכים העמוקים יותר שחילחלו בתוך זרמי־המעמקים; היתה זו פרוזה „ציונית" בעיקרה שתשתיתה הגשמת האידיאל של „שיבת ציון", ואילו הקונפליקטים המציאותיים נדחקו הצדה, כאילו היו משניים בלבד. הגורם האידיאולוגי נהפך למשקף היצירה והוא שהכתיב לא פעם דרכי־הצגת הבעיות וגם פתרונות. ואלו שמיר מוסנזון ובני־דורם היו נוטים יותר, לא רצו עוד לטאטא עניינים „לא נוחים" מתחת לשטיח, ביקשו לדבר גלויות, לחשוף בעיות מכאיבות שבין אדם לחברה, בין אדם לזולתו, ולא נרתעו אף מפני תיאורים „אכזריים" שכמותם לא מצאנו אצל בני הדור המבוגר יותר. לא במקרה הם הביאו ב„ילקוט הרעים" משנת תש"ה תרגום מכתבו של המספר האמריקני תומס וולף בו הוא אומר: „היצירות שאני עומד לכתוב לא יתאימו אולי לקיבות העדינות של בתולות זקנות, נערות מתוקות וכמרים בפטיסטיים, אך הן תהיינה אמיתיות: כנות ובועזות — והשאר אינו חשוב."

יגאל מוסנזון טיפל בסיפוריו בהרבה נושאים „עדינים", ועורר לא מעט מחלוקת ואף שערוריות. לא רק בדברים שבינו־לבינה טיפל, אלא גם במצבו של אדם בקיבוץ, של אמן בקיבוץ, בבעיותיהם המוסריות של חברי־ההגנה, ביחסי אבות ובנים, בחבלי קליטה של עולים חדשים וכו'. ואפילו אם חטא לפעמים לאמת ונסחף אחרי נטיות רגעיות ששיבשו את השלמות המוסרית או האמנותית של הסיפור, דבר אחד אין לשלול ממנו: הוא היה בין ראשוני מודעי־הדרך של הפרוזה הארצישראלית בת־זמננו ובכך סלל דרך גם למספרים שבאו אחריו.

בתי-מעצר רעיוניים

יוסף הוכמן, רעיה טלמור ואיתן ארנון במוזיאון נחושתן, אשדות יעקב; גילה בן דרור בגלריה שי דנון, נילי רוטמן בגלריה טובה אוסמן, נועם בן חורין בגלריה אנגל ויוסף קפליאן בגלריה ספראי — תל־אביב

במוזיאון נחושתן שבקיבוץ אשדות יעקב מוצגת תערוכה של שלושה אמנים: יוסף הוכמן, רעיה טלמור ואיתן ארנון. זוהי התערוכה הראשונה באוצרותה של מרים כתר. הרמה הלא־מספקת של התערוכה עשויה דווקא להוות עבורה שלט־אזהרה מהבהב ראשון בתחילת דרך. יש בידה לבחור בדרך של פשרות אמנותיות, ולקבור כך לצמיתות את המוזיאון, שגם כך הוא מרוחק מאוד מהעיר והגישה אליו אינה נוחה. לחילופין, היא יכולה לבחור בדרך הקלה, ולהזמין אמנים „בטוחים" ושמות שאין סכנה להציגם משום שהממסד כבר נתן בהם את חותמתו החיובית. גם במקרה זה לא יתרום המוזיאון דבר אישי, או מאפיין מייחד כלשהו, אלא יחזור על התצוגות שנערכו במוזיאונים הגדולים. אם כן, על האוצרת לבחור באותם לאמנים גדולים, שעדיין לא הצליחו לשבור את המחסומים ולעבור את המכשולים, ולערוך עבודת־מחקר של ממש. רק אז יקבל המוזיאון יחודיות משלו.

בתערוכות הנוכחיות עובר מעין קו פוליטי מטווה, המשמש מכנה משותף, כמובן — אנטי מלחמתי ומוצג בחרוף־נפש. אבל כמו שכבר כתבנו לא־פעם — רעיונות חייבים להימסר באמצעות השפה הפלסטית האופטימלית; דברים שהם גם נכונים ביחס לספרות, או לכל דיסציפלינה אחרת. התכנים הם הרוח שמפיחה את הגוף, וזה האחרון חייב להצדיק את עצמו. משום־מה, הקטלוג של רעיה טלמור הוא מבטיח יותר מרוב העבודות שהוצגו, כי האחרונות

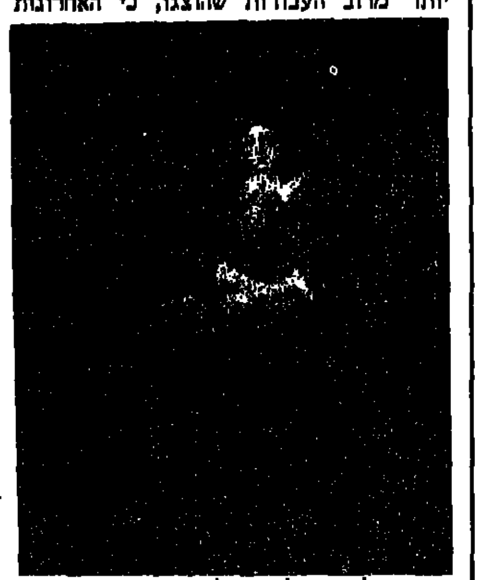

יוסף קפליאן. צילום מאלבום ישן

מבעבעות באידיאה שאין לה גוף צורני איכותי דיו.

אותם הדברים נכונים אף ביחס לאיתן ארנון. וזה־האחרון מציג בליל המאזכר מעט סוריאליזם, אמנות קונצפטואלית, פופ־ארט וציטוט עם עיוות מכוון של מוטיבים קלסיים. יש כאן עודף הפגנת שרירים, ואילו ההפנמה וההשראה — נעדרות. כדאי, שאמנים אלו, שיש להם בוודאי יכולת פלסטית, יעבדו בראש ובראשונה עבור עצמם, ורק אחר כך עבור עיני זרים.

אמינותו של יוסף הוכמן הצלם משכנעת יותר, אבל גם הפעם נוצרת בעיה קשה — הצילום מעניין מאוד מהיבט תעודי, פוליטי וחברתי, אבל אין בו עניין פלסטי, או קומפוזיציה מעניינת במיוחד.

★

בגלריה, שי דנון מציגה צלמת לא מוכרת — גילה בן דרור (נעילה ב־12.1). עבודות אלה מתכוונות להציג את הלילה על הבהובי האורות בכרך. גם כאן חלק מן הצילומים מעניין מהיבט תעודי, או כצילום טוב, אבל אינו מעניין מבחינה פלסטית. עם זאת בצילומים, שנעשו דרך זגוגית־חלון, כנראה שעלה בידי הצלמת לעוות את הנראה מבעדה: דווקא כאן אין ניגודים של כהות־הבהובים אלא משחק של צבעי אדמה קרובים העשויים לעמוד בקומפוזיציה מופשטת בפני עצמה. (ראה עבודות 33,18,13, או אותן עבודות שבהן העין השתחררה דיה מהמראה החיצוני ומעבירה אווירה מסוימת, רומנטיזם מעודן — 34, או העננים באפורים — (32). בן דרור היא בתחילת דרכה, וכדאי שתתאים את אופן ההסתכלות לרחשי נפשה.

בגלריה טובה אוסמן מציגה נילי רוטמן (נעילה ב־13.1) ציורים של שמן על קרטון. המוטיב הבולט הוא דומם, אבל כזה שמעורה ברקע מופשט. הרושם הכללי הוא של רגישות חזקה מאוד, שירה דקה הבנויה על ניואנסים עדינים מאוד. אבל, גם אצל רוטמן ישנן עבודות שהסגנון השתלט עליהן, וישנן אחרות שניכרים בין ההשראה ורוח הפיוט, כמו בציור מימין לכניסה ובציורים מספר שניים וארבע משמאל לכניסה. הקומפוזיציה אינה סימטרית, הדומם מוצג בחלק העליון של הנייר ואינו חוזר בקצב אחיד. בעבודה מימין תלויים שני אגסים על מפת אפורים, הנטמעת כמעט ברקע. אף התפוחים, על מפה כהה יותר, יונקים את מיצם מהחומים החמים של המפה. זהו ציור טוב, אך כדאי להציג את הנבחר בלבד. כי אכן הנבחר הוא אופטימלי.

בגלריה אנגל מציג נועם בן חורין מקיבוץ נווה איתן. ציור זה הוא רובו־ככולו ציור של רחשי נפש, שאינו מתחשב בזולת אלא בהמיות עצמיותו, והדברים ניכרים בשטח. חל כאן מעין פרדוקס מעניין. מצד אחד, הצבעוניות עליזה ושוכנת לה בין ארומים וסולם בהיר ומרומם של צבעים אחרים, אבל התצורות עצמן מעידות על הלך־רוח שונה — הדמויות האנושיות הפכו סכימות אנונימיות, ולפעמים, בספונטאניות, נפרש עליהן דבר־מה, שמוחק את שהיה מלכתחילה חסר־זהות. אולי חיילים חסרי פנים שירייה אחת, או כלי מלחמה כלשהו, העבירו עליהם שני קווים צולבים וחיסלום. הדמויות הללו מצוינות בתוך התחמות של מסגרת בתוך מסגרת, מכונסות ומרוכזות בתוך־תוכם של בתי־מעצר רעיוניים. הציור עצמו עשוי רבדים־רבדים וחלונות של ממש אינם נפתחים החוצה בצורה ממשית, אבל הם ישנם, ויש אפילו חלון עם צפורים אדמדמות ושובות בקסמן. נראה, שהאמן אינו מוותר. הוא נלחם במסכי הזכרונות והמועקה הפנימית, וכל אלה פורצים החוצה בצורה לא ישירה, אבל משכנעת (ראה הבדלים עם המחאה הפוליטית והמוחצנת המוצגת כעת באשדות־יעקב).

בגלריה ספראי מציג יוסף קפליאן אקריליק על בד ועל נייר. הציורים על בד משכנעים יותר, בשעה שאלה על נייר מוזמנים כנראה מראש, והחתצנה ניכרת מהם. קפליאן מתבסס על צילומים של משפחה, הלקוחים מאלבומים ישנים. צילומים אלה מרגישים את התנוחה החזיתית, הקישוט שבא לפני הצילום, המתח הפסיכולוגי של המצולם ורצונו להפגין הדרת־כבוד וחשיבות; זה אולי מבטא תחושה, שהצילום בכל זאת יוותר, בשעה שהוא עצמו — לא. הסטודיו הישן רחף לידי ילדה ציפור קטנה, או פרחים ביד, בשעה שחלק מקבוצת נשים מכובדות ומכופתרות יושב וחלק עומד מאחור כפי שראוי...

למרות זאת ואולי דווקא בשל כל אלה, מעניק הצייר הכה מיומן הזה אווירת מיסתורין. לא ניתן לחדור אל תוך הפסיכולוגיה של הדמויות. הן, כמו איקונה רוסית, נותרות מרוחקות. העל־טבעי שבהן ניכר אף בטיפול הרקע. וה־האחרון לעולם אינו מתייחס לחלל של ממש או לתאורה פיזית. צבע הרקע הוא צבע הדמות. יתר־על־כן, העשייה הציורית באה אף היא להדגיש את היסוד המלאכותי על־ידי תנועת הסכין המרצדת והכאילו נובדת בבד.

ציור זה, נראה על פני השטח, „מסורתי" בשל המוטיבים הפיגורטיביים, הדיוק, והמעקב אחר המציאות. אבל, למעשה, מתן רוח האיקוני, הטפול הצורני עצמו, וההתעלמות מן הרקע הופכים אותו לקונצפט מצע מעניין. אך, גם כאן כאמור, העבודות המוזמנות משקפות העדר עניין מצד האמן; החנוחן — ואולי הרצון לספק את הלקוח — פוגמים באיכות האמנותית.

חיי נישואין עם קצת היצ'קוק

„נאדין" בקולנוע דקל ו„מאנון" בקולנוע דיזנגוף, תל־אביב

רוברט בנטון הוא תסריטאי ובמאי, שפונה מדי פעם ליצירת סרט בסגנון הוליווד של פעם. ב„מעקב לילי", עם ארט קארני ולילי טומלין, הוא עשה וריאציה על סרט הבלש הפרטי; ב„ליל הדממה", עם רוי שיידר ומריל סטריפ, מיזג אלמנטים של קולנוע אפל עם היצ'קוק. עתה, ב„נאדין", הוא משלב קומדיית נישואין רומנטית עם פרשיית מתח. שוב הוא נוטל אלמנטים ממורים טובים, ביניהם במאים כמו הווארד הוקס או ליאו מקרי (הוא עצמו הודה בהשפעת „נערתו שישי" של הוקס על סרטו זה), וכן גם מעט היצ'קוק כתוספת.

נאדין הייטאור (קים בסינג'ר), גיבורת סרטו החדש של בנטון, היא מניקוריסטית במכון היופי „אלאמו" שבאוסטין טקסס. לאחר „מקום בלב", שבו עשה מסע נוסטלגי למחוזות ילדותו, הוא שב לטקסס — הפעם, של ראשית שנות החמישים. בפתיחתה מבקרת נאדין בסטודיו של צלם מקומי. בשל חסרון־כיס היא מתפתה להצטלם לסידרת „צילומים אמנותיים", שעל־פי ההבטחה שניתנה לה, הם עתידים להתפרסם ב„פלייבוי". כשהיא משכנעת את הצלם הערמומי להשיב לה את צילומיה החושפניים (בנוסח שנות החמישים כמובן), תוקע מישהו סכין בגבו, והיא נמלטת כשבידה צרור־צילומים מוטעה. כאן מתבררים פרטים אחרים אודות הגברת הייטאור. היא מצויה בתהליך גירושין מבעלה הלא־יוצלח, ורנון (ג'ף ברידג'ס), המנהל באר שהלקוחות מדירים רגליהם ממנו. היא בהריון, אבל בעלה אינו יודע על כך. היא אינה מוכנה לחתום על מסמכי הגירושין, אלא אם כן יעניק לה ורנון מכונית שנפשה חשקה בה. כשהיא מגייסת בלית־ברירה את ורנון לעזרה, מתברר שגאנגסטר מקומי מבקש להשיג אותם מסמכים מצולמים, שהיא לקחה עימה בטעות. הם מכילים תוכניות סודיות של תכנון עתידי של מערכת הכבישים, שהמושיעים זוממים להפיק מהם הון. גם ורנון, שרואה בהם פתח לשיפור מצבו הפיננסי, אינו מוכן לוותר בקלות.

בנטון בונה קומדיית־מתח, המשלבת בעיות ביחסי בני הזוג (הם בעצם אוהבים, למרות חברתו החדשה של ורנון)—עם קטעי מרדף ובדיחות חזותיות אחדות, הכוללות ארגז המכיל פקעת רוחשת של צפעונים וסולם עץ רעוע, המשמש כגשר בין שני בניינים. בנטון הוא תסריטאי ובמאי אינטליגנטי, והוא אכן יודע לעצב סצנה ולכתוב דיאלוג שוטף. אבל, כמו בסרט הז'אנר הקודם שלו, „ליל הדממה", הוא הוציא כאן תחת ידו יצירה סתמית. הוא מסתמך על הקומדיות המטורפות של שנות השלושים והארבעים, אבל גיבוריו אינם מטורפים דיים.

קים בסינג'ר וג'ף ברידג'ס (עימו שב בנטון לעבוד שנית, הוא ביימו ב„חבר מרעים", סרטו הראשון והטוב ביותר עד היום) הם שחקנים סימפטיים שאינם נטולי חן, אבל אולי סימפטיים מדי. אפילו הגאנגסטר, בגילומו של ריפ טורן הוא יותר מדי בסדר, טוב לב מדי, חסר את מידת הרשעות שדורשות דמות שכזו. לבנטון היו

איב מונטאן ב„מאנון" — תפקיד עסיסי

שותפים מעולים, כולל הצלם נסטור אלמנדרוס, שעימו הוא עובד צמוד מאז „קרמר נגד קרמר", אבל משהו השתבש כנראה.

הסרט חסר בעיקר העזה. בנטון לא העז ליצור דבר־מה שונה, לפרוץ את גבולות הז'אנר (ראה דה פאלמה ב„בלתי משוחדים"). הוא יצר סרט חביב ולא יותר מכך.

★ ★ ★

לסיום, תיזכורת לסרט, המוצג על המרקעים זה שבועות אחדים, ועדיין לא נידון במדור זה: חלק שני ל„ז'אן דה פלורט". טועים אלה שיצאו נגד „מאנון", הפרק השני בסאגה הכפרית הגדולה, שביים קלוד ברי על־פי הרומן של מרסל פאניול. אומנם, ניטל משהו מן העוקץ כאשר ז'ראר דה פרדייה כז'אן הנפלא יצא מהתמונה. אבל, נותרו עדיין איב מונטאן ודניאל אוטיי, שחקנים נפלאים בזכות עצמם, המסוגלים עדיין להעניק הנאה שלמה. כאן יש להדגיש, מדובר בעיקר במונטאן, שעושה כנראה את תפקיד־חייו. הבמה פונתה במיוחד עבורו והוא מפיק את מלוא ההנאה מההזדמנות, מהדמות של סזאר, שדומה שכל פגעי הגורל נוחתים עליה.

זוהי, למעשה, דרמה יוונית במלוא מובן המילה. הקצוות הסתומים, החידות שנרמזו אליהן בחלק הראשון, מוצאים כאן את פתרונם. נקמתה של מאנון בת הטבע (עמנואל באר היפהפיה), בתו של ז'אן שנגרר אל מותו, היא נקמה שלמה ומוחצת. היא מונעת את מי החיים מהנוכלים הקטנים, סזאר ואחיינו אוגלן, וגם מבני הכפר כולו, שהעלימו עין מן הפשע שבוצע תחת אפם. נקמה זו גוררת עימה כמה תגליות מסעירות. איב מונטאן נושא בשתיקה רועמת ובגאווה את המכות האיומות — תפקיד עסיסי, שדומה שנתפר במיוחד לשחקן בקנה־המידה הגדול הזה.

תל-אביב

אסתר
שנת הדרקון
שישי 10.00
מוצ"ש 7.00, 9.40
חול 4.15, 7.00, 9.40

אורלי
אני נכנעת
שישי 10.00
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 4.30, 7.15, 9.30

בית ציוני אמריקה
שמעתי את בנות הים שרות
שישי 10.00
מוצ"ש 7.30, 9.30
חול א,ב,ג,ה 4.30, 7.30, 9.30
בית האמיצים
שישי חצות

אבא גנוב
שישי 9.40, 12.00
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 4.30, 7.15, 9.30

גת
הקיסר האחרון
שישי 10.00
מוצ"ש 6.30, 9.30

גורדון
איזה מין גנבים
מוצ"ש 7.30, 9.30
חול 4.30, 7.30, 9.30

דקל
נאדין אהבה משורינת
ששי 10.00
מוצ"ש וחול 7.15, 9.30

דרייב אין
מטל גקט
שישי 10.00
מוצ"ש וחול 7.15, 9.30

הוד
ריקוד מושחת
שישי 9.45, 12.00
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 4.30, 7.15, 9.30

לימור חדש
ללא מוצא
שישי 9.45, 12.00
מוצ"ש 7.30, 9.30
חול 4.30, 7.30, 9.30

פאר
יופיו של החטא
שישי 10.00
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 4.30, 7.15, 9.30

סינמה 1
סגור

סינמה 2
שגעון בחלל
שישי 10.00
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 5.00, 7.15, 9.30

פאריס
גדול מהחיים
שישי 10.00, 12.00
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 4.30, 7.15, 9.30

שחף
אני נכנעת
שישי 9.45, 12.00
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 4.30, 7.15, 9.30

תכלת
הנסיכה מבברלי הילס
מוצ"ש 7.30, 9.45
חול 5.00, 7.30, 9.45

תל-אביב
זעקת הנשרים
שישי 9.45, 12.00
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 4.30, 7.15, 9.30

לב 1
מלאכים בשמי ברלין
שישי 9.45, 12.10
מוצ"ש 7.20, 9.50
חול 2.00, 4.45, 7.15, 9.45

לב 2
טמפופו
שישי 9.50, 12.10
מוצ"ש 7.30, 9.50
חול 2.00, 5.00, 7.30, 9.50

לב 3
המשפחה
שישי 9.45, 12.00
מוצ"ש 7.10, 9.40
חול 2.00, 4.40, 7.10, 9.40

לב 4
מגדל הדבורים
שישי 9.45, 12.15
מוצ"ש 7.30, 9.50
חול 2.00, 5.00, 7.30, 9.50

ירושלים

אדיסון
רקוד מושחת
מוצ"ש 7.00, 9.00
חול 4.30, 7.00, 9.00

אורגיל
הקיסר האחרון
מוצ"ש 8.30
חול 5.30, 8.30

עדן
אבא גנוב
מוצ"ש 7.00, 9.00
חול 4.30, 7.00, 9.00

אורנע
יום במלכודת
מוצ"ש 6.45, 9.15
חול 4.30, 7.00, 9.00

רון
נדין
מוצ"ש 7.15, 9.15
חול 4.30, 7.00, 9.00

מיטשל
ללא מוצא
מוצ"ש וחול 7.00, 9.15

סמדר
שישי
14.30 רגטיים
22.00 מגדל הדבורים
24.00 רגטיים
שבת
11.00 אלדין ומנורת הקסמים
16.00 רגטיים
מגדל הדבורים
מוצ"ש וחול 7.00, 9.15

כפיר
אני נכנעת
מוצ"ש 7.00, 9.15
חול 4.30, 7.00, 9.15

בית אגרון
שישי
14.00 הנוכל האוהבת והמאהבת
15.45 סיד ונגסי
שבת
16.15 מהדובים באהבה
17.45 בירדי
19.45 מונטי פיתון משהו שונה לגמרי
21.30 התפוז המכני
24.00 מסיבת רווקים

תיאטרון ירושלים
ז'אן דה פלורט + מאנון
מוצ"ש וחול 7.00, 9.30

חיפה

חן
ז'אן דה פלורט
שישי – 10.00 בערב
מוצ"ש – 9.15, 6.45
חול – 9.00, 6.30

פאר
יום במלכודת
שישי – 10.00 בערב
מוצ"ש – 9.15, 6.45
חול – 9.15, 6.45, 4.30

אורלי
תקווה ותהילה
מוצ"ש וחול – 9.00, 6.45

דון
אבא גנוב
מוצ"ש – 9.15, 7.00
חול – 9.00, 7.00, 4.30

אורה
ריקוד מושחת
שישי – 10.00 בערב
מוצ"ש – 9.15, 7.00
חול – 9.15, 7.00, 4.30

עצמון 1 שבוע 11
ללא מוצא
שישי 10.00 בערב
מוצ"ש – 9.30, 7.00
חול – 9.15, 6.45, 4.30

עצמון 2
שגעון בחלל
שישי – 10.00 בערב
מוצ"ש – 9.30, 7.15
חול – 9.15, 7.00, 4.30

עצמון 3 שבוע 8
הבלתי משוחדים
שישי 10.00 בערב
מוצ"ש 9.30, 7.00
חול 9.10, 6.45, 4.30

רמת גן

אואזיס
יום במלכודת
שישי 10.00
מוצ"ש וחול 7.25, 9.50

ארמון
סגור

לילי
יופיו של החטא
שישי 10.00
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 4.30, 7.15, 9.30

רב גן 1
הנסיכה מבברלי הילס
שישי 10.00, 12.15
מוצ"ש 7.30, 9.50
חול 5.00, 7.30, 9.50

רב גן 2
מתלון חדר המיטות
שישי 10.00, 12.15
מוצ"ש וחול 7.25, 9.55

רב גן 3
גברים גברים
שישי 10.00
מוצ"ש 7.30, 9.50
חול 5.00, 7.30, 9.50

רב גן 4
ללא מוצא
שישי 10.00, 12.15
מוצ"ש 7.25, 9.55
חול 5.00, 7.25, 9.55

גבעתיים

חדר
אני נכנעת
מוצ"ש – 9.30, 7.15
חול – 9.30, 7.15, 4.30

נתניה

שרון
אבא גנוב
מוצ"ש 9.30, 7.15
חול – 9.30, 7.15, 4.30

מגדל
יום במלכודת
שישי 10.00 בערב
מוצ"ש וחול 9.30, 7.25

מתנ"ס קרית שרת סינמטק
פואטיה
מוצ"ש 7, 9
נ ל ו
בימים א' ב' ג' 9.30, 7.15

מועדון קולנוע לנוער
הרפתקאותיו של טופר בלש
בימים א' ב' ג' בשעה 4.00

ראשל"צ

רון 1
אבא גנוב
מוצ"ש – 9.15, 7.15, 5.30
חול 9.30, 7.15, 4.30

רון 2
ריקוד מושחת
מוצ"ש – 9.15, 7.15, 5.30
חול – 9.30, 7.15, 4.30

פתח-תקוה

היכל 1
אבא גנוב
שישי – 10.00 בערב
מוצ"ש – 9.30, 7.15
חול – 9.30, 7.15, 5

היכל 2
ללא מוצא
שישי – 10.00 בערב
מוצ"ש – 9.30, 7.15
חול – 9.30, 7.15, 5

היכל 3
ריקוד מושחת
שישי – 10.00 בערב
מוצ"ש – 9.30, 7.15
חול – 9.30, 7.15, 5

חולון

ארמון
אבא גנוב
מוצ"ש – 9.30, 7.30
חול – 9.30, 7.30, 5

סבוי
אני נכנעת
שישי 10.00 בערב
מוצ"ש 9.30, 7.15
חול 9.30, 7.15, 4.30

עפולה

מופתרון
ליבו של אנג'ל
מוצ"ש וחול 9.00

בת-ים

עצמאות
ספורט הדמים
שישי – 10.00
מוצ"ש – 9.30, 7.15
חול – 9.30, 7.15, 4.30

הרצליה

היכל
אבא גנוב
מוצ"ש – 9.30, 7.15
חול – 9.30, 7.15, 4.30

הבימה
התיאטרון הלאומי
מחר מוצ"ש, 9.1
סינדרום ירושלים: 21.00
נוצות: 18.30, 21.00
השדרה: 19.00
אנשים קשים –
תיאטרון ירושלים: 20.30

שרותים ● עזרה ● תחבורה

תורנות בתי-מרקחת

שישי
בת-ים: מור - חביבה רייך 20
חולון: אסותא - טרומפלדור 4
ירושלים: קופ"ת, מרפאת רוממה, רח' המ"ג 28
נתניה: מקסים - סוקולוב 2
פתח-תקוה: הירקון - שטמפפר 24
רמת-גן: הגנה - ארלוזורוב 81
תל-אביב: שדה דב - האוזר 3
פארם מרקט - יהודה הימית 61, יפו
חיפה: קרית אליעזר - כיכר מאירהוף 6
רעננה-כפר-סבא:
הדר - הבנים 12, הוד השרון

שבת
בת-ים: עצמאות - בלפור 75
חולון: עין יהב - עין יהב 2
ירושלים: „הר הזיתים" - הר הזיתים (שבת)
ביה"ח עין כרם - עין כרם (מוצ"ש)
נתניה: הנביא - שד' ויצמן 36
פתח-תקוה: מינימארם - שפרינצק 20
רמת-גן: הרצל - הרצל 52
תל-אביב: כל - כל 25
נצח ישראל - נצח ישראל 11
חיפה: נורדוי - נורדוי 13
רעננה-כפר-סבא: שועלי - א. יפה רעננה
ושכר הרגול - רוטשילד 47 כפר-סבא (מוצ"ש)

משטרה

ירושלים, תל-אביב, חיפה, רמת-גן, בני-ברק, חולון, פתח-תקוה - טל' 100. באר-שבע, נהריה, נתניה, נצרת, ... אילת ... חדרה - 22444.

תורנות בתי-חולים

תל-אביב והמרכז
● בית החולים ע"ש שיבא תל-השומר - כל המחלקות - כל השבוע.
● בית החולים בילינסון, פתח-תקוה - כל המחלקות - כל השבוע.
● בית החולים ע"ש רוקח, תל-אביב - בימים ב', ד', ו' - כירורגיה ופנימית, ילדים - כל השבוע.
● בית החולים איכילוב, תל-אביב - בימים א', ג', ה' שבת - כירורגיה ופנימית.
● בית החולים וולפסון, חולון - כל המחלקות - כל השבוע.
● בית החולים אסף הרופא - כל המחלקות - כל השבוע.

נתניה
● בי"ח לניאדו נמצא בתורנות למקרים דחופים - כל השבוע, כולל שבת.

ירושלים
שישי
הדסה ע"כ - כירורגיה, אורטופדיה, עיניים, א.א.ג. נשים
שערי צדק - ילדים, פנימית
שבת
הדסה ע"כ - פנימית, כירורגיה, אורטופדיה, עיניים, א.א.ג.
ביקור חולים - ילדים, נשים

יד ביד - אוזן קשבת בטלפון לילד ולנוער - קו לנוער במצוקה
ירושלים - 02-243358
ת"א - 226027 (24 שעות)
וחיפה - 04-229488 (11.00-20.00)
גליל מערבי - 04-922222
קו שיחה להורים במצוקה בימי ב' וה' - טל. 222732.
„קו שיחה" - אוזן קשבת לילדים ובני נוער (24 שעות)

עזרה ראשונה

עזרה ראשונה לשיניים שליד ההסתדרות לרפואת שיניים בישראל
בתל-אביב — בימים א'—ה' בין השעות: 21.00—23.00, בלילות שבת ובערבי חג בין השעות 14.00—18.00, ובשבתות וחגים בין השעות: 15.00—21.00.
הכתובת: רח' ברקוכבא 49, טל' 284649.
בחיפה: רחוב הנשר 26, קומה ג', טל: 523566, פתוחה מדי יום ביומו, כולל ערבי שבתות, שבתות וחגים מ-20.00 עד 23.00 בערב.

מרפאת שיניים לעזרה ראשונה
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים בין השעות 24.00-9.00. אחרי חצות בתאום טלפוני מראש.
דיזנגוף סנטר שער 3 (ליד המשביר) קומה א', טל: 03-281822, 294869.

מרכז סיוע לקורבנות אונס
לרעננה ואיזור השרון, טל' 052-32432 בימים א'—ה' בשעות 17.00—21.00.

עזרה ראשונה נפשית
ער"ן ירושלים — טל' 02-227171
ער"ן תל-אביב — טל' 03-5461111
ער"ן ילדים ונוער — טל' 261111
ער"ן חיפה — טל' 04-672222
ער"ן באר-שבע — טל' 057-418111
ער"ן נתניה — טל' 053-35316

סילוק מיטורדים
מוקד עת"א למקרים דחופים — טל' 106.

מד"א

ירושלים, ת"א, חיפה — טל' 101. רמת-גן, בני-ברק, גבעתיים — טל' 101; רמלה - טל' 054-21022; ... [illegible]

רכבות

[illegible]

צוותא לתרבות מתקדמת

„צוותא" רמת-השרון
שבת, 9.1.88 שעה 11.00 בבוקר הצגה לכל המשפחה „המלך הלך לישון" בביצוע תיאטרון נוה-צדק.
מוצאי שבת, שעה 21.00 קונצרט בשנים – „עכשיו". מגישים אריק סיני ודני רובס.

מוצאי שבת, 16.1.88 שעה 21.00 הצגת בידור מוסיקלית: „פצצת טוס". משתתפים: דורי בן-זאב, איקה זוהר, נתן נתנזון, רינה עמנואל. נגנים: משה זורמן, פטר ורטהיימר, אבי אגבבה.

„צוותא" חיפה
מוצאי שבת, 9.1.88 בשעה 21.00 ערב זמר בהנחיית אמנון שילה ובהשתתפות חבורת הזמר „ליהוך".
יום שני, 11.1.887 שעה 21.00 מפגשים אישיים, עשר שנים לשלום עם מצרים בהשתתפות: פרופ' גבי וורבורג – פרופ' בכיר בחוג להסטוריה של המזרח התיכון (ניהל את המרכז האקדמי הישראלי בקהיר). סמדר פרי – כתבת לענינים ערביים „בידיעות אחרונות".

יום רביעי, 13.1.88 שעה 21.00 (ערב סטודנטים) מלחמת אירן-עירק והשלכותיה על ישראל. עם פרופ' הירשפלד מאוניברסיטת חיפה.

מוצאי שבת, 16.1.88 שעה 21.00 הופעת הזמר - דני ליטאי בתכניתו – „יחס חם".

„צוותא" אשדוד
ליל שבת, 8.1.88 שעה 22.00 הזמרת– נתנאלה.

„צוותא" באר-שבע
ליל שבת, 8.1.88 שעה 21.30 „הרמוניה מוסיקלית". הזמרת אילנה נולמן מגישה משירי ארץ ישראל, שירים דרום-אמריקאים ושירי עמים. הערב מתקיים בבית התאחדות עולי אמליט.

מוצאי שבת, 16.1.88 שעה 20.30 לשיר בצוותא „חם בזמר הזה" משירי סשה ארגוב עם – נחום הר-ציון ורפי שקד.

„צוותא" ירושלים
ליל שבת, 8.1.88 שעה 22.00 הופעת הזמר והמלחין – יצחק קלפטר.

שבת, 9.1.88 שעה 11.00 בבוקר קונצרט בוקר „טריולה" עגולה ימפלי-חליל, יונית ווס-צ'מבלו, יגי מלכה-צ'לו. יננגו מיצירות-י.ס. באך, פרסל, הנדל, טלמן.

מוצאי שבת 9.1.88 שעה 20.30 יוקרן הסרט – „מפיסטו" קיבל את פרס האוסקר היוקרתי

יום חמישי
14.1.88 שעה 20.30 „תמפתת חוזר לבעלו" – הרצאה ראשונה מתוך סדרת הרצאות על תראפית הגשטלט. מפי – דפנה עמרם – מומחית בתראפית הגשטלט. האם אנו שולטים בחיינו או שמא חיינו שולטים בנו?

ליל שבת, 15.1.88 שעה 22.00 הזמרת – אסתר שמיר.

„צוותא" ראשון-לציון
ליל שבת, 8.1.88 שעה 22.00 מאיר בנאי בתכניתו החדשה „גשם". יחד אתו מופיעים – עדי דגני - קלידים יאיר מיכאל - גיטרות, אופיר כהן – בס, דוד נזרי – תופים.

שבת, 9.1.88 שעה 11.00 בבוקר „חאולר". הצגת ילדים בהשתתפות – יוסי אשדות, עמית לאור, ליהי סמל-גולדברג ונדב בן-יהודה. ההצגה מיועדת לילדים מגיל 7 ומעלה

ליל שבת, 15.1.88 שעה 22.00 מופע רוק חדש סי חיימן ולהקה מקומית. רן אפרון – קלידים, קובי איזמן – גיטרה מובילה, מישל עמר – תופים, צוף פילוסוף – בס.

„צוותא" כפר-סבא
ליל שבת, 8.1.88 שעה 21.00 בבית ... הפועלים, שיר-רקוד שירה ... עם: פרדי ברק ותרצה נר – ...ל צד ומנדולינה, והרקדה – דן דרוק. רקודי עם ורקודי שנות ה-60.

„צוותא" מגדל העמק
... שבת, 9.1.88 שעה 21.00 בבית ... ערב על החינוך. בהשתתפות: ... טרטוני, נוכהלי ודני ספיר ונציגי ועדי ההורים

„צוותא" קרית-...
ליל שבת, 8.1.88 שעה 21.30 ... אלוני שרה ומשוקע ברטולד ברכט ... – „נשים".

ליל שבת, 15.1.88 שעה 21.30 ערב שירת עם זאב נסימוביץ. זמרת אורחת - אילנה גולמן

„צוותא" נהריה
מוצאי שבת, 16.1.88 שעה ... [illegible]

נצחון חוץ ישראלי מזהיר, בניצוחם של ג'מצ'י, ברקוביץ, מאגי, בארלו וליפין

מכבי במיטבה — 102:108 בקלן

אלופת ישראל נתנה את הטון והובילה 10 דקות לסיום ב-13 הפרש ★ הגרמנים, ללא ייקל, הבליטו את האמריקנים מקפרסון וווריק ★ מכבי ת"א ניצחה בזכות תלכיד עדיף ושליטה מפתיעה מתחת לסלים ★ קליין מרוצה: „נצחון צודק"

שרות „על המשמר"

יכולת קליעה מצויינת של כדורסלני מכבי תל-אביב, ובעיקר של דורון ג'מצ'י (30 נקודות — 6 סליים), הצעידו אמש את אלופת ישראל לנצחון חוץ מצויין בקלן על קבוצת סאטורן החזקה — 102:108, בפתיחת מר בגביע-אירופה.

אין ספק, המשחק המאורגן, המוראי והנבון של הישראלים הוא שקבע את גורל הדו-קרב, שהיה הנכסף במחצית הראשונה ועמד בסימן מכבי ת"א לאחר ההפסקה, כשיתרון הישראלי כבר הגיע עשר דקות לסיום ל-13 הפרש 69:82 ו-84:71. מכבי ת"א שנוהלה בצורה מצוינת עלידי המאמן רלף קליין, מי שהיה בעבר מאמן סאטורן קלן, הכתיבה את הקצב, במיוחד הודות למשחק המאורגן להפליא של חן ליפין, שהיה הטוב בין שלושת רכזי מכבי ת"א ששותפו במשחק.

המעניין שהגרמנים, להם היתה עדיפות גובה בולטת לא הצליחו בריבאונדים ושחקני מכבי ת"א ובמיוחד קווין מאגי שלטו על הכדורים החוזרים (21:31). דבר זה איפשר לשחקני מכבי ת"א מעבר נהיר מהגנה להתקפה.

מיקי ברקוביץ הוא שנתן למעשה את האות למתקפה הגדולה של מכבי ת"א בכמה סלים נפלאים בפתיחה. סלים אלה הכניסו בטחון במשחק הישראלי והוציאו את העוקץ מהשחקן הגרמני, שחסר תלכיד והתבסס בעיקר על הבריקות אישיות.

שתי הקבוצות התבססו על התקפות. ההגנה הגרמנית היתה נאיבית ולמעשה בנתה סאטורן את משחקה על יכולת אישית מבריקה של שני האמריקנים שלה. ראלף מקפרסון (2.05) היה מצויין במחצית הראשונה, בה קלע 21 מ-35 נקודותיו ואילו הכדורסלן המבריק מבחינה אישית בריאן וווריק, שהסתפק ב-6 נקודות עד להפסקה היווה איום על מכבי ת"א במחצית השנייה, ובמיוחד בדקות האחרונות כאשר ניסה כוחו בסלי 3 נקודות, ובסיכום קלע 30 נקודות.

היעדרו של מייקל ייקל, הקנדי המתאזרח של סאטורן, שלא שיחק בגלל פציעה, הורגש מאוד אולם את האכזבה, מבחינתם של הגרמנים, היוו הענקים שלהם, שלא הסתדרו מתחת לסלים ולא בלטו בהגנה ובהתקפה גם יחד.

מכבי ת"א היתה ראוייה לנצחונה בגלל משחקה הנמרץ והיעיל שהוציא את הבטחון מכדורסלני קלן.

7000 צופים שבאו ל„ספורט-האלה" בקלן היו שקטים למדי. כמה מאות ישראלים הרעישו יותר מהם.

מחצית מרתקת

מוטי ארואסטי, מיקי ברקוביץ, דורון ג'מצ'י, קווין מאגי וקן בארלו, פתחו היטב את המשחק. נראה שמטרתו של המאמן רלף קליין היתה להמם את הגרמנים כבר בפתיחה ולהלחיץ את בטחונם.

בפתיחה מצויינת של מיקי ברקוביץ נטלו שחקני מכבי ת"א את היוזמה. לאחר שוויון ויתרון שעבר מקבוצה לקבוצה — 11:14 למכבי ו-15:16 לסאטורן — עלתה מכבי ת"א ליתרון — 17:25. מקפרסון, שהיה מצויין השווה ל-25:25, 27:27, והגרמנים הפכו — 34:40.

כניסתו של חן ליפין, לאחר אי הצלחה של ארואסטי וסימס, בריכוז, היוותה את המפנה במשחק.

ג'מצ'י התעורר ומכבי ת"א קלעה 12 נקודות רצופות והפכה ל-40:46. הגרמנים עוד הקטינו ל-44:46 ובהפסקה — 46:50. אחוז הקליעה במחצית זו היה גבוה — 62 אחוז הצלחה של סאטורן מהשדה ו-58 של מכבי.

פתיחת המחצית השנייה היתה מצויינת. כדורסלני מכבי ת"א הסתערו והעלו ל-53:62. הגרמנים צימקו — 61:62. שחקני מכבי ת"א נאבקו בחירוק-שיניים. במצב של 65:68 קלע ליפין סל של 3 נקודות שסימן את המפנה — 65:71, ומכבי ת"א שעטה קדימה. עשר דקות להפסקה העלה דניאל ל-69:82 ואחר-כך — 71:84. מכבי החזיקה ביוזמה, אולם וווריק בסלי 3 נקודות הוריד ל-83:88. מוטי דניאל החזיר ל-85:93, אך וווריק לא נעצר. סאטורן הורידה לנקודה כשנותר ארבע וחצי דקות — 92:93-94:95. ג'מצ'י היה בשיאו ומכבי ת"א ברחה ל-94:99, 96:102, 102:106, וסל של מיקי ברקוביץ בשניית-הסיום קבע — 102:108.

שיפוטם של קרלובסקי מפולין וויונגלד מפינלנד היה מעולה.

קליין מרוצה

רלף קליין היה מרוצה בתום המשחק. היה לו, כך נראה סיפוק מיוחד מנצחונו על קבוצתו לשעבר: „אין ספק, הגיע לנו לנצח. שיחקנו מצויין וידענו בדיוק מה לעשות".

לעומתו נראה המאמן האמריקני של קלן, טוני די-ליאו, מצוברח: „דווקא במשחק זה לא התעלינו. ייקל היה חסר לנו אבל גם בלעדיו יכולנו לנצח".

● קלעו למכבי ת"א: ג'מצ'י 30 (6 סלי 3); ברקוביץ 21 (3 סלי 3); בארלו 21; מאגי 20; דניאל 7; סימס 6 וליפין 3.

● קלעו לסאטורן: מקפרסון 35; וווריק 30; בק 13; זנדר 12; האנגר 6; גנאד 4 וקאטר 2.

מאגי ובארלו משתלטים על כדור מול הגרמנים גנאד וזנדר. (תצלום: אי.פי.)

אלופות

שבוע של נצחונות
מכבי ת"א השלימה אמש בקלן סידרת של ארבעה נצחונות של כל הקבוצות הישראליות המשתתפות בגביעי-אירופה בכדורסל. שלשום ניצחו הפועל הגליל-העליון, הפועל ת"א ואליצור נתניה.

פרטיזן — אריס 94:101 בבלגראד

אלופת יוגוסלביה, פרטיזן בלגראד, זכתה אמש באולמה בנצחון במחזור הי"ב על אריס סלוניק — 94:101, לאחר שהיוונים הוליכו במחצית — 55:56.

ג'ורג'ביץ' (35), פסטליץ' (21) וורביץ' (14) הירבו לקלוע לפרטיזן. גאליס (37), יאנאקיס (23) וסבוטיץ' (15) היו הקלעים הטובים באריס.

בארצלונה זכתה בנצחון ראשון בגביע-האלופות כשהביסה באולמה את נושאת הגביע ההולנדית — 90:115 (40:60). לברצלונה הירבו לקלוע: סיבילו 31; סן-אפיפניו 22 והימנז 15.

הטבלה

1. טרסר	5	448-446	9
2. פרטיזן	5	454-468	9
3. מכבי ת"א	5	502-506	8
4. אריס	5	471-473	8
5. קלן	5	496-503	7
6. דרנוס	5	502-475	7
7. ברצלונה	5	478-492	6
8. אורתז	5	457-445	6

משחקי השבוע הבא: קלן פרטיזן (ביום רביעי); מכבי ת"א אורתז; טרסר מילאנו - ברצלונה; אריס — דרנוס (יום חמישי).

מחר: מכבי ר"ג — הגליל-העליון

משחקי הסיבוב השני בליגה הלאומית בכדורסל יתחדשו במוצאי-שבת כשקבוצה המפתיעה של מכבי רמת-גן תארח ב-7 בכפר-המכביה בקרב-צמרת את הפועל הגליל-העליון.

בסיבוב הראשון חלמה קבוצת הגליל בירידתה 74:99, אולם מאז השתפרה מכבי רמת-גן ומחר תהווה יריב שקול באולמה ואף תנסה לנצח.

הפועל בעד שני זרים

סיעת „חבריינו" בהפועל באיגוד הכדורסל קיבלה אתמול החלטה ברוב קולות להשאיר את המצב בליגה הלאומית כמו בשנים האחרונות: שני זרים.

לעומת זאת הוחלט שלא לאשר שיתוף זרים בליגה הארצית.

נצחונות לבוסטון וללייקרס

בוסטון-סלטיקס ניצחה אור לאתמול בליגת האן.בי.איי את פילדלפיה על חודה-של-נקודה — 116:117.

האלופה, לוס-אנג'לס לייקרס, השיגה נצחון-חוץ על דנבר — 98:103, וכך יוסטון על דאלאס — 89:95, וקליבלנד על דטרויט — 90:116.

תוצאות נוספות: סיאטל — ניו יורק נטס 108:110; יוטה — אטלנטה 87:93; קליפרס — ניו ג'רסי 93:100.

תמרור „עצור" כמעט שעצר את פרימן נגד פזארו...

מאת יצחק ויסהוף

כדורסלן התיגבור של הפועל הגליל-העליון, ווין פרימן, כוכב המשחק שלשום נגד סקבוליני פזארו (86:89), כמעט שלא שיחק בכפר-גלעדי.

אי-עצירה בתמרור „עצור" במרכז קרית-שמונה גרמה לכך שחמישה שוטרים ציפו לכדורסלן בשערי קיבוץ כפר-גלעדי, כשעה לפני שריקת הפתיחה. השוטרים טענו כי פרימן לא עצר וביקשו להביאו לתחנת המשטרה. למזלו של הכדורסלן הגיעו למקום התקרית שני עתונאים, אביהו שפירא ויצחק ברתנא, שניסו לשכנע את השוטרים להניח לכדורסלן לשחק, ובשעות הבוקר הבטיח להתייצב במשטרה. תחילה סירבו השוטרים לקבל את בקשת השניים ולא הכירו ברשיון-הנהיגה הבין-לאומי של פרימן. הם תבעו שיסע לביתו בקרית-שמונה ויביא את דרכונו.

למקום התקרית הגיע יו"ר האגודה, ישע בהן, והשלושה הצליחו לשנות את דעתם של השוטרים רק לאחר שהכדורסלן הבטיח להתייצב בבוקר בתחנת המשטרה, וכך אכן עשה.

פרימן היה כוכב נצחון הגליל על פזארו החזקה כשקלע 27 נקודות.

מנסדורף לרבע-הגמר

● **טניס**

אלוף ישראל בטניס, עמוס מנסדורף, המדורג שני בטורניר באוקלנד, ניו-זילנד, עלה אתמול לרבע-הגמר לאחר שניצח את הבריטי ג'רמי בייטס — 6:4, 6:7, 1:6.

מנסדורף ישחק מול האמריקני דן גולדי, המדורג שמיני שניצח את בן-ארצו מארטי דייוויס — 5:7, 6:4, 6:4.

פטר לונדגרן משבדיה, המדורג ראשון, ניצח את האמריקני טוד וויטסקן 6:3, 6:7, 6:3 וישחק ברבע-הגמר נגד ההודי ראמש קרישנאן, שגבר על ההולנדי מיכאל סחייפרס — 7:5, 6:3.

● **ליגה א'**

קרית-גת – הפועל ראשל"צ. במאבק צמרת

משחק-צמרת מסקרן יהיה מחר, במחזור הי"ב בליגה א', דרום, בכדורגל, כשקבוצת מכבי קרית-גת (9) תארח את הפועל ראשל"צ (8). המובילה, בית"ר רמלה, תשחק במגרשה עם קבוצת התחתית של הפועל רמת-השרון.

שאר המשחקים בדרום מחר: מלאכי: הפועל קרית-אונו — הפועל קרית-מלאכי; רמלה: מכבי הרצליה — הפועל אזור; בית-שמש: הפועל אור-יהודה — הפועל מרמורק — הפועל דימונה; לודוס חולון — הפועל אשדוד — הפועל אשקלון.

המובילה בצפון, הפועל בית-שאן, תארח מחר את הפועל רעננה (11).

שאר המשחקים בצפון מחר: בית"ר חיפה — הפועל קרית-אתא; הפועל בני-נצרת — מכבי טמרה; מכבי עוספיה — מכבי עפולה; הפועל קרית-שמונה — הפועל טירה; בית"ר נהריה — הפועל בית-הכרמל; הפועל בני-טמרה — ...; מכבי חדרה — מכבי נשר.

בית"ר ירושלים בקרב מסקרן מחר עם נתניה בבלומפילד

האלופה נגד המוליכה

במשחק מוקדם בבלומפילד: דרבי המרכזים ★ מכבי פ"ת ומכבי ת"א בקרב מאכזבות ★ מאבקים מסקרנים בחיפה ובבאר-שבע ★ תחתית נגד צמרת היום: הפועל חולון – הפועל ת"א; הפועל לוד – הפועל כפר-סבא

● **לאומית**

שני מאבקים מסקרנים ייערכו מחר באיצטדיון בלומפילד במחזור הי"8 בליגה הלאומית בכדורגל. כראשון, ב-12.30, יהיה דרבי המרכזים בין קבוצות שמשון ובני-יהודה ת"א, וכעבור שעתיים תתעמת האלופה, בית"ר ירושלים, עם המוליכה, מכבי נתניה.

משחק מעניין יהיה באיצטדיון בקרית-אליעזר בין בית"ר ת"א מהצמרת ומכבי חיפה מהתחתית. גם בבאר-שבע יוטש דו-קרב מסקרן בין הפועל פ"ת והפועל באר-שבע. בפתח-תקוה ייפגשו שתי קבוצות מאוכזבות ומאכזבות — מכבי ת"א ומכבי פ"ת.

משחקי המחזור יתחילו כבר היום בשני מאבקים בין קבוצות צמרת ותחתית: הפועל צפריירים חולון תארח את הפועל ת"א, והפועל לוד תתמודד במגרשה עם הפועל כפר-סבא.

● מכבי נתניה ובית"ר ירושלים יתחרו על כר-הדשא בבלומפילד לאחר שנוצחו בשבת (נתניה במגרשה ע"י שמשון 3:1 ובית"ר ירושלים בכפר-סבא 1:0). המובילה, מכבי נתניה, יודעת שהפסד עלול לגרום לכירסום רציני במעמדה. נוסף לכך תרצה לגמול ליריבתה על נצחונה בסיבוב הראשון — 1:3. אורי מלמיליאן וחבריו יעשו כל מאמץ לזכות בנצחון ולשפר את מעמדם הבלתי-משכנע בטבלה. תיקו — סביר. ישפוט: צבי שריר.

● דרבי-יוקרה יהיה במשחק הראשון בבלומפילד (12.30) בין קבוצות שמשון ת"א ובני-יהודה ת"א. שמשון, בכושר מעולה, תעלה לכר-הדשא בהתלהבות רבה לאחר הישגיה המצויינים במשחקים האחרונים. בני-יהודה ת"א תבוא עם שני הפסדים רצופים. שמשון נראית יציבה מיריבתה. הסיכויים: תיקו ומעלה לשמשון. בסיבוב הראשון — 1:2 לשמשון. ישפוט: יאיר טילינגר.

● קבוצת בית"ר ת"א, השועטת בצמרת, תיתקל מחר ביריב מר-נפש כמכבי חיפה באיצטדיון בקרית-אליעזר. החיפנים אינם מצליחים להתאושש. הם מדדים-על-קביים. גם מחר יהיה להם קשה להכניע קבוצה תל-אביבית שאפתנית ובעלת יכולת שניצחה בסיבוב הראשון — 0:1. ישפוט: רחמים דינצ'י.

● האם תנתק מכבי ת"א מחר בפתח-תקוה, סידרה של ארבעה הפסדים רצופים במשחקה עם סוגרת הטבלה, מכבי פ"ת שתתייצב ללא מאמן לאחר התפטרותו של צבי רוזן? לא תהיה זו משימה קלה. מכבי פ"ת תלחם על נפשה. הקבוצה שתתאושש ראשונה מ„מחלות" הפוקדות אותה תזכה, אם-כי תיקו נראה סביר. בסיבוב הראשון — 1:3 למכבי ת"א. ישפוט: אריה פרוסט.

● הפועל באר-שבע בתנופה ונוסף לכך ביתית. הפועל פ"ת תבוא לבירת הנגב תוך רצון ל„צאת בשלום". משחק מעניין. באר-שבע, שנוצחה ע"י יריבתה הפתח-תקואית בסיבוב הראשון 1:0, בטוחה בכוחה. הביתיות מעניקה לה עדיפות. ישפוט: יצחק כץ-ייצחק.

● קבוצת הפועל צפריירים חולון צברה 8 נקודות בארבעת מחזורי הסיבוב השני. בשבת גברה על מכבי ת"א (0:1). היום תארח את קבוצת הצמרת של הפועל ת"א, בתקוה לגמול לה על נצחונה בסיבוב הראשון (2:1). להפועל ת"א, שהשתפרה לאחרונה, צפוי מאבק קשה במגרש צר-המידות עם קבוצה שאפתנית, שתהנה מביתיות. גורל המשחק תלוי ביכולת ההבקעה של חלוצי הפועל ת"א. ישפוט: עובדיה צבי.

● משחק נוסף בין צמרת ותחתית יהיה היום בלוד. הפועל כפר-סבא, השנייה בטבלה, תשחק נגד הפועל לוד, השנייה מהסוף... לוד מקשה במגרשה על כל יריבותיה. גם כפר-סבא לא „תלקק דבש" כמו בסיבוב הראשון, כן ניצחה 0:3. הפעם יהיה המאבק שקול. כפר-סבא תצטרך להתגבר על לחימת לוד, החייבת ללכת בכל משחק על כל-הקופה בגלל מצבה הקשה בתחתית. ישפוט: ראוד סוהיל.

הטבלה הלאומית
(אחרי 17 מחזורים)

1. מכבי נתניה	20-31	34
2. הפ. כפר-סבא	13-19	29
3. הפועל ת"א	12-16	29
4. בית"ר ת"א	15-24	27
5. שמשון ת"א	10-17	27
6. הפ. באר-שבע	10-13	25
7. הפועל פ"ת	22-21	23
8. בית"ר ירושלים	27-24	22
9. מכבי ת"א	20-24	20
10. בני-יהודה ת"א	13-14	20
11. הפועל חולון	14-11	18
12. מכבי חיפה	19-19	16
13. הפועל לוד	36-13	12
14. מכבי פ"ת	26-11	11

משחקי המחזור
היום
● הפועל חולון — הפועל ת"א
● הפועל לוד — הפ. כפר-סבא
מחר
● מכבי חיפה — בית"ר ת"א
● מכבי פ"ת — מכבי ת"א
● בית"ר י-ם — מכבי נתניה
● שמשון ת"א — בני-יהודה
● הפ. באר-שבע — הפועל פ"ת

מאבקים קשים להפועל י-ם בחדרה ולהפועל חיפה ביפו

● **ארצית**

לשתי הראשונות בטבלת הליגה הארצית בכדורגל צפויים היום ומחר משחקי-חוץ קשים במחזור הי"18: הפועל ירושלים תשחק בחדרה והפועל חיפה ביפו.

● כדורגלני הפועל ירושלים, המוליכים בביטחה בטבלה, ייצאו היום לחדרה למיפגש עם הפועל חדרה, שתנסה לתפוח על כל מחדליה העונה ולהפתיע. הפועל ירושלים, שניצחה בסיבוב הראשון 1:3, טובה יותר.

● השנייה בטבלה, הפועל חיפה, תתמודד מחר באיצטדיון גאון ביפו עם מכבי יפו, הסובלת מחוסר יציבות. החיפנים, שניצחו בסיבוב הראשון 0:1, סומכים על הגנתם ובעיקר על שוערם המצטיין, אריה חביב.

● דו-קרב צמרת יהיה מחר בטבריה בין הפועל טבריה (3) ומכבי יבנה (4). הטבריינים שהפתיעו בסיבוב הראשון בנצחון-חוץ 1:2, ישתדלו לנצל את מגרשם ולנצח שוב.

● קבוצת הפועל רמת-גן, שהוכתה בשבת 4:0 ע"י הפועל בת-ים, תנסה להתאושש מחר ב„מכתש" בגבעתיים במשחקה עם הפועל יהוד. משימה קשה. יהוד ניצחה בסיבוב הראשון — 2:3.

● משחק מעניין יהיה מחר ברחובות בין קבוצות מכבי שעריים והפועל בת-ים. האורחים מבת-ים שניצחו בשני משחקיהם האחרונים יתקשו להמשיך בהסתערותם מול קבוצה רחובותית המצטיינת במגרשה. בסיבוב הראשון — 0:0.

● קבוצת הכח רמת-גן, שנצחונה האחרון בליגה היה ב-10 באוקטובר 1987 על ..בית"ר נתניה (1:2), תצטרך כנראה לוותר במשחק החוץ שלה מחר בנתניה, שכן בית"ר נתניה תצליח, קרוב לוודאי, לנצל את ביתיותה.

● משחק תחתית נוסף יהיה מחר בעכו כשסוגרת הטבלה, הפועל עכו, תארח את מכבי רמת-עמידר. בסיבוב הראשון — 1:1. עמידר עדיפה. עכו ביתית. צפוי שוב משחק שקול.

הטבלה הארצית
(אחרי 17 מחזורים)

1. הפועל י-ם	19-39	41
2. הפועל חיפה	11-19	37
3. הפועל טבריה	22-32	34
4. מכבי יבנה	17-20	28
5. הפועל רמת-גן	21-17	23
6. הפועל בת-ים	16-18	22
7. הפועל יהוד	24-24	22
8. הפועל חדרה	25-24	22
9. מכבי יפו	12-12	21
10. מכבי שעריים	22-21	19
11. בית"ר נתניה	23-16	19
12. מכבי עמידר	23-18	17
13. הכח רמת-גן	21-14	14
14. הפועל עכו	28-10	9

משחק דחוי בכדורעף

משחק דחוי בליגה הלאומית בכדורעף בין קבוצות הצמרת של הפועל קרית-אתא וסוגרת הטבלה, א.ס. רמת-השרון, ייערך מחר ב-7 ברמת-השרון, בשיפוטם של אריה מונק ואלכס בוקור.

● מרוץ-ג'וגינג לנשים לציון 40 שנות המדינה יתקיים מחר בפארק גורן ע"י המועצה האזורית מטה אשר. תחילת המרוץ ב-10 בבוקר.

בעקבות יוזמה סורית

האיראנים דחו מתקפה ומוכנים לדו־שיח עם מדינות המפרץ

ריאד. — ראשי מדינות ערב במפרץ, המודאגים נוכח הסכנות הגוברות הנשקפות לארצותיהם בעקבות המלחמה בין איראן לעיראק, מיתנו באחרונה את הביקורת שנהגו למתוח בעבר על איראן והחלו להמליץ על צעדים שונים העשויים לשים קץ לסכסוך הנמשך מזה למעלה משבע שנים, כולל שיגור צי בינלאומי לשמירת השלום, שיכלול גם אניות סובייטיות, לאיזור.

סימנים שונים מצביעים על כך שההתאפקות העצמית של מדינות המפרץ הערביות עשוייה להניב תוצאות כלשהן. מקורות דיפלומאטיים ערביים דיווחו אתמול שסוריה, המדינה הערבית המקורבת ביותר לאיראן, שכנעה את שליטי טהראן לעכב מיתקפה יבשתית שעמדו לפתוח בה, ובמקום זאת לפתוח במו"מ עם המועצה לשיתוף פעולה במפרץ, המאגדת בתוכה שש מדינות ערביות האוהדות את עיראק.

פריצת דרך

פריצת דרך כלשהי הושגה כפי הנראה כאשר ראשי שש מדינות המפרץ סיימו ועידת פסגה בריאד ב־29 בדצמבר ופרסמו הצהרה שתוארה כמתונה באורח מפתיע באשר להתייחסותה לאיראן, שעה שהסורים הגבירו במקביל את יוזמת התיווך שלהם. מן הראוי לציין שבוועידת הפיסגה הערבית, שנערכה ברבת־עמון ששה שבועות קודם לכן, הושמעה ביקורת חריפה על "התוקפנות האיראנית".

בניגוד לתחזיות, ההודעה המסיימת של הכנס שנערך בריאד אמנם מתחה ביקורת על איראן, אך המליצה על דו־שיח ולא כללה אותם דברי גינוי של טהראן שאיפיינו את ההודעות שפורסמו לאחרונה על־ידי מדינות ערב.

שש המדינות הערביות במפרץ החליטו לשגר שליחים אל חמש המדינות המיוצגות דרך קבע במועצת הבטחון — ארה"ב, בריה"מ, סין בריטניה וצרפת — ולתבוע מהן לפעול למען מימוש ההחלטה שנתקבלה על־ידי המועצה ב־20 ליולי והקוראת להפסקת־אש במלחמה.

כוח או"ם ימי

בכנס שנערך בריאד אמר פאהד, מלך ערב הסעודית, שהמדינות הערביות שבמפרץ תיאלצנה, אולי, להזמין מעצמות זרות לסייע להגנתן. במלים אלה הוא רמז כי מדינות המפרץ עשויות לפנות למצרים, המדינה החזקה ביותר בעולם הערבי, או למדינות אחרות ולבקש מהן סיוע צבאי.

כזכור, הודיע משרד החוץ האמריקני ב־28 לדצמבר כי הוא מוכן לעיין, ללא כל התחייבות, בהצעה סובייטית להקמת כוח ימי של האו"ם שיוצב במפרץ, אם תאשר מועצת הבטחון אמבארגו על משלוחי נשק לאיראן. (אי.פי.)

קור ארקטי בארה"ב: אלפי מחוסרי בית נמלטו למקלטים

שיקאגו.— קור ארקטי, המסכן חיי אדם, סוקר עתה את ארה"ב מנבראסקה עד לניו יורק.

הקור, המלווה ברוחות עזות, אילץ אלפי מחוסרי גג להסתלק ממדרכות הרחובות למקלטי חירום שהופעלו במזרח המדינה ובמערב התיכון.

בשיקאגו, שם נרשמה ביום ג' טמפרטורה מירבית של 2 מעלות פארנהייט מתחת לאפס, נתגלתה גופתה של אשה חסרת בית בשדרה בקירבת מטה המשטרה, שם היא קפאה.

בדטרויט נמצאה גופת גבר בן 25 באיסט סייד, שכונת עוני.

פקיד של חיל הישועה בדטרויט אמר כי המיקלטים מלאים עד אפס מקום מאחר שהם קולטים עתה גם אנשים, שבדרך כלל מתגוררים בבניינים נטושים, במכוניות, בחדרי מדרגות, כשהם מתכסים בעתונים.

בהורון שבדרום דקוטה נרשמה טמפרטורה של מינוס 35 מעלות פארנהייט, טמפרטורה נמוכה שכדוגמתה לא היתה מזה מאה שנים באיזור.

סופת שלג העיפה שלגים מהאיזור הדרומי של הרי הרוקי לעבר קאנזאס, אוקלהומה, טקסס וחלקים של עמק המיסיסיפי.

בברלינגטון שבוויסקונסין אמר אחד מחברי "מועדון השקרנים" כי הפרס לאיש שסיפר את השקר המוצלח ביותר הקשור בקור מגיע לתושב מיסורי, שאמר ב־1979 "הקור היה כה עז שראיתי פוליטיקאי העומד בפינת רחוב כשידיו בכיסיו הוא". (עי"ר)

כמאה פועלי מכרות שהפגינו נטבחו בברזיל

מאת שלמה סלוצקי

הידיעות שהתפרסמו בסוף השבוע שעבר בדבר הריגתם של כמה פועלי מכרות הזהב בבראזיל, בעת תקרית אלימה עם המשטרה, קיבלו בימים האחרונים מימדים מזוועים כאשר התברר שמדובר על טבח בדם קר של לפחות מאה איש.

הפרשה התפוצצה בתחילת השבוע, כאשר נלסון מרביטו, יועץ משרד הפנים הבראזילאי לענייני פועלי מכרות הזהב, כינס מסיבת עתונאים בה האשים את שלטונות האיזור בטבח המוני. לדבריו, הכל החל ב־28 לדצמבר, כאשר הפועלים יצאו לשביתה בדרישה להיטיב את תנאי החיים והעבודה המחפירים שלהם. בעיקר דרשו מהממשלה שתשפר את נוהלי הבטיחות במכרות, בהן נהרגו יותר מעשרים איש בשנה האחרונה.

היועץ מרביטו העיד שהיה נוכח במקום כאשר הפגנה של אלפי פועלים חסמה את הגשר שמעל הנהר טוקנטים, שהוא עורק תנועה מרכזי: "ברגע מסויים ניתנה פקודה, השוטרים החלו לירות אש חיה לעבר ההמון, שנתפש לבהלה, רבים קפצו למימי הנהר, מגובה של 79 מטר, אל מוות בטוח לכל הדעות".

בתבנו מוסיף שמקרה זה של אלימות נגד פועלים שובתים איננו אלא ביטוי קיצוני של מצב הדברים בבראזיל, שם קבוצות של בעלי אמצעים ממגזרים שונים — בעלי אחוזות ענק, בעלי מפעלים וכד' — שוכרים לעצמם צבאות פרטיים, או — כמו במקרה זה — נהנים תמורת שוחד מהגנת המשטרה וכוחות הבטחון הממלכתיים על האינטרסים הכלכליים שלהם. כתוצאה ממצב דברים זה, נהרגים בשנים האחרונות עשרות אנשים כל חודש, ביניהם גם היה שר הרפורמה האגררית, אשר צעדיו לא מצאו חן בעיני בעלי האחוזות. הוא מצא את מותו בספטמבר 1987 בהתפוצצות מטוס "מיסתורית".

מיטראן מקבל את פני הונקר בפתח ביקורו ההסטורי, אתמול בפאריס (תצלום: אי־פי)

מנהיג גרמניה המזרחית פתח ביקור הסטורי בצרפת

"אדמת גרמניה לא תהיה לנצח שדה־קרב"

פאריס.— מנהיג גרמניה המזרחית אריך הונקר פתח אתמול בביקור הסטורי בצרפת, שימשך שלושה ימים.

המזכיר הכללי של המפלגה הקומוניסטית המזרח גרמנית בן ה־75 נתקבל בשדה התעופה אורלי על־ידי נשיא צרפת פרנסואה מיטראן, שאמר בדברי הברכה שלו: "אני מקווה שבדיונים שתנהל כאן תמצא חומר להרהור מועיל על בעיות השלום והפיתוח באירופה".

בהודעה שפירסם הונקר עם הגיעו לפאריס נאמר שהוא מקווה שבשנת 1988 יינקטו צעדים חשובים נוספים לקידום פירוק הנשק הגרעיני. בין השאר הוא קרא לחיסול כלי־הנשק הכימיים, לצמצום בכוחות הצבא והנשק הקונבנציונאלי.

"אין כל אלטרנטיבה הגיונית לדו־קיום בשלום" הטעים המנהיג המזרח־גרמני, והוסיף כי ארצו "הסיקה את המסקנה ההיסטורית והיא — שעליה לעשות כמיטב יכולתה כדי שאדמת גרמניה לא תהיה לעולם עריסה של מלחמה, אך תשמש לצמיתות כעריסה לשלום".

יצויין כי זו הפעם הראשונה שמנהיג מזרח גרמני עורך ביקור רישמי אצל אחת מבין שלוש מעצמות המערב, שכבשו את ברלין עם תום מלחמת העולם השניה.

פקידים צרפתיים אמרו כי אין כל כוונה לחתום על הסכמים כלשהם. אך הם הוסיפו וציינו שהשיחות בפאריס הן בעלות משמעות סמלית רבה ומהוות צעד למה שתואר על־ידי מיטראן כהתגברות על "הקרע שהוא ביסודו מלאכותי" בין המזרח למערב.

ממדי הסחר בין צרפת לגרמניה המזרחית כמעט הוכפלו מאז 1980 והגיעו לחמישה מיליארד פראנקים (מיליארד דולר) לפני שנה. ביום ו' יפגש הונקר פעמיים עם ראש ממשלת צרפת ז'אק שיראק, ינהל שיחות עם שר החוץ ז'אן ברנאר ריימון ועם נשיא הסינאט אלן פוהר. הוא יפגש שוב עם מיטראן ולאחר מכן יחזה בהופעה של הפנטומימאי הצרפתי מרסל מארסו. (אי.פי.)

שערי מטבע־חוץ בנק הפועלים — 7.1.1988

		בנקנוטים		העברות והמחאות		שערים יציגים
	יחידות	קניה	מכירה	קניה	מכירה	
סל מטבעות	1	—	—	1.7059	1.7272	1.7176
דולר אמריקני	1	1.52	1.59	1.5543	1.5737	1.5650
מרק גרמני	1	0.93	0.98	0.9489	0.9607	0.9538
לירה סטרלינג	1	2.77	2.90	2.8164	2.8515	2.8420
פרנק צרפתי	1	0.27	0.29	0.2800	0.2835	0.2820
ין יפאני	100	1.19	1.25	1.2115	1.2266	1.2210
גילדן הולנדי	1	0.83	0.87	0.8430	0.8535	0.8487
פרנק שווייצרי	1	1.14	1.19	1.1604	1.1748	1.1685
כתר שבדי	1	0.25	0.27	0.2617	0.2650	0.2634
כתר נורווגי	1	0.24	0.25	0.2448	0.2479	0.2465
כתר דני	1	0.24	0.25	0.2463	0.2494	0.2480
מרק פיני	1	0.38	0.40	0.3873	0.3921	0.3901
דולר קנדי	1	1.18	1.24	1.2030	1.2180	1.2131
דולר אוסטרלי	1	1.06	1.14	1.0942	1.1079	1.1032
ראנד דר' אפריקני	1	0.47	0.80	0.7909	0.8008	0.7978
פרנק בלגי	10	0.44	0.47	0.4517	0.4573	0.4559
שילינג אוסטרי	10	1.32	1.38	1.3434	1.3602	1.3547
לירה איטלקית	1,000	1.26	1.34	1.2871	1.3031	1.2955

פינה חמה ללב"י
הקרן למען בטחון ישראל
השבוע
☆ התרומה הגבוהה
עזבון המנוחה, דינה גולדברג
15,660.00 ש"ח
☆ התרומה המרגשת
יונה דיידל, חולון, תרמה 300 ש"ח, כאות הוקרה לדירה ע"ש שמעון וינצינגטר
☆ התרומה הצעירה
עמליה־שנא, תינוקת בת 5 חודשים, מחולון תרמה ללב"י
90 ש"ח
היום יותר מתמיד — תן לבך ללב"י
קרן לב"י: רח' ד' (אריא) 17, הקריה, תל־אביב. 64734

צוותא לתרבות מתקדמת
נמשך המבצע המיוחד של צוותא
3 מופעים במחיר של 2
תיאטרון
אירועים מיוחדים
בידור
מוסיקה

ממשיכים לשרוף ארונות סעף של "בזק"

מאות מנויי טלפון ברחובות, הרצליה וגבעתיים — נותקו

מאת יהושע מרקוס, כתב "על המשמר" וסוכנות עתי"ם

שלושה מקרים נוספים של שריפה וחבלה בארונות סעף של חברת "בזק", המחברים את מערכת כבלי הטלפון התת־קרקעיים לרשת הטלפונים בבתי המנויים, נתגלו אתמול בגבעתיים, הרצליה ורחובות ובתוצאה מכך נותקו מאות מנויי טלפון.

המקרה הראשון התגלה אור לאתמול ברחוב ההגנה בגבעתיים. לארון היו מחוברים 300 מנויים והם נותקו כתוצאה מהשריפה.

ההצתה בוצעה בשיטה בה הוצתו בימים האחרונים ארונות סעף דומים בהרצליה ורמת השרון: החדרת סמרטוט טבול בחומר דליק לארון והצתתו.

בהרצליה נותקו אתמול לפנות בוקר 200 מינויי טלפון לאחר שארון סעף של חברת "בזק" הוצת ונשרף כליל ברחוב התנאים פינת רחוב האמוראים.

המקרה האחרון ארע בשכונת אושיות ברחובות, שם נפרץ הארון והציוד בו חובל. כתוצאה מכך נותקו 200 מינויים.

גורמים בחברת "בזק" חושדים גם הפעם כי כמה ממפעילי הטלוויזיות בכבלים אחראים להצתות, כנקמה בחברת "בזק".

משטרת מרחב דן, החוקרת את ההצתות, טרם עצרה איש.

דובר חברת "בזק" העריך, כי עד אמצע השבוע הבא יחוברו מחדש כל המינויים שנותקו.

טכנאי חברת "בזק" מתקן ארון שרוף ברחוב ההגנה בגבעתיים (צילום: שאול רחמים / י.פ.פ.א)

מנהל "מיפ־גליקו" נאשם בזיוף וקבלת 246 אלף ד' במירמה

מנהל חברה לייצור בגדים "מים גליקו" מרמת־גן, מואשם בבית המשפט המחוזי בתל־אביב, במעשי זיוף וקבלת דבר במירמה בנסיבות מחמירות.

הנאשם, משה שחר (39), מסביון נעצר לפני חודש ימים ועתה ביקשה התביעה עם הגשת כתב האישום נגדו, לעצור את האיש עד תום משפטו. הדיון בבקשה נדחה לשבוע הבא, כדי לאפשר לסניגוריה ללמוד את הראיות והחומר שבתיק.

התובעת, עו"ד נורית אחיטוב, מפרקליטות מחוז תל־אביב, טוענת בכתב האישום, כי ב־13.4.86 הגישה חב' "מיפ־גליקו" באמצעות מנהלה משה שחר, בקשה לבנק דיסקונט, לקבלת אשראי מקרן ממ"י — קרן למימון משלוחי־ייצוא. הלוואה כזו ניתנת לתעשיין ישראלי המייצא תוצרתו לחו"ל, בהתאם להוראות בנק ישראל. היא מוענקת בריבית נמוכה מן הרגיל לתקופה של עד 190 יום מתאריך הייצוא.

התובעת טוענת, כי בקשת הנאשם שחר הוגשה במירמה, מאחר ששווי הסחורה שחברתו מייצאת קטנה עשרת מונים מגובה ההלוואה שביקש: חב' "מים גליקו" קיבלה הלוואה מהקרן בסך — 268,800 דולר, שמתוכם, לטענת התובעת — 246.400 דולר קיבלה במירמה.

בכתב האישום נאמר עוד, כי הנאשם ידע שבמקרה שהייצוא לא בוצע, עליו להודיע על כך לבנק ולפרוע את ההלוואה, אך הוא לא עשה זאת, ואף ביקש 3 פעמים הארכות מועד לפרעון ההלוואה.

עוד נאמר כי שחר נאשם שהעלים ביחד עם חברתו מבנק דיסקונט את העובדה כי הייצוא לא בוצע, וזה שנשלח, הוחזר מארה"ב לישראל. הוא הגיש לפקידי המכס רשומון יצוא וייבוא כוזבים וצירף אליהם מיסמכים כוזבים בכוונה לרמות.

התובעת טוענת כי בעת שנעצר הנאשם נתפסו ברשותו דרכון איטלקי גנוב, ממנו הוסרה תמונת בעלת הדרכון. כן נתפשו אצלו, טפסי ביטול עיכוב יציאה מן הארץ שנגנבו מבית המשפט בירושלים.

כאמור, ביקשה הסניגורית עו"ד נירה לירסקי לדחות את הדיון בבקשת המעצר, והשופט אריה אבן־ארי נעתר ודחה את הדיון ליום ב' הבא. בינתיים יישאר הנאשם במעצר. (עתי"ם)

טלקס

● כביש חוצה בית־אלפא וחפציבה מסכן חיי אדם

מברק ובו דרישה לסלילת כביש עוקף, שלחו אתמול הקיבוצים חפציבה, בית־אלפא ובית־השיטה, לשר־השיכון דוד לוי. במברק נאמר כי כביש ישן ומשובש החוצה את הקיבוצים בית־אלפא וחפציבה מסכן חיי אדם.

כזכור, לפני כחצי שנה הבטיח השר לוי לסלול כביש חדש, במהלך ביקור שערך באיזור, אבל מאז לא נעשה דבר.

שלמה גלזר

● מספר שיא של לידות בבית־חולים "סורוקה"

מספר שיא של לידות היה בבית־החולים "סורוקה", בבאר שבע בשתי היממות האחרונות. 70 תינוקות נולדו, וצפיפות גדולה שררה בחדרי־הלידה ובמחלקת היולדות.

בית־החולים "ברזילי" באשקלון נערך לקבל יולדות מבאר־שבע, אולם כמעט כל היולדות סרבו ללדת באשקלון, וב"סורוקה" נאלצו להציב מיטות לאורך המסדרונות.

זהו מספר לידות כפול ממספר הלידות הממוצע ב"סורוקה", וגדול בהרבה ממספר הלידות בבית־חולים רגיל. בשנה האחרונה נולד ב"סורוקה" מספר שיא של תינוקות: 8462, מתוכם 118 תאומים ושלישיות.

שלי יחימוביץ'

● פרבר הרודיאני ברובע היהודי נפתח לקהל

ברובע היהודי בירושלים נפתח לציבור פרבר הרודיאני.

החשיפה הארכיאולוגית, שבוצעה בראשותו של פרופ' נחמן אביגד מהאוניברסיטה העברית, מאירה איזור מגורים בו התגוררו משפחות אמידות ממעמד האצולה של ירושלים.

המבקר במקום יכול ללמוד על אורח החיים בתקופה שבין השנים 37 לפני הספירה ועד 70 לספירה ועלת הכותרת של האתר הינו "בית המידות", בו מספר מפלסים ושטחו כשש מאות מטרים רבועים לערך, מטוייחים בעיטורים שונים. בבית ניתן להתבונן בשאריות חפיה מהשריפה הגדולה שהחריבה את ירושלים בשנת 70 לספירה.

באתר נתגלה ציור נדיר של מנורה שמונת הקנים הקרובה ביותר בצורתה למנורה המקורית בבית המקדש. מניחים שהצייר ראה וידע את הכלי המקורי. המימצאים התגלו עוד לפני חמש־עשרה שנים, אולם הוסתרו בנוהלך בניית בנין ישיבה גדולה מעליהם ורק עתה הוחלט לפתחם לקהל הרחב.

בצלאל עמיקם

● ביתן מיוחד להישגי המיעוטים בחגיגות ה־40

ועדת השרים לסמלים וטכסים החליטה ליזום העמדת ביתן מיוחד במסגרת תערוכת הישגי המדינה שתפתח בתחילת חודש יוני הקרוב בגני התערוכה בת"א.

שר החינוך העומד בראש הוועדה אמר, כי קיים התייעצויות בנושא, עם אנשי ציבור ומחנכים ערביים בכירים ואלה אמרו. לו כל עדיף להציג את הישגים של בני המיעוטים החיים בישראל בביתן מיוחד.

ועדת השרים החליטה להטיל על מטה חגיגות ה־40 ועל הנהלת התערוכה להכין את הביתן ולתת בו ביטוי להישגי המיעוטים בתחומי איכות החיים, החינוך והתרבות. (שעו"ח)

גלגלי הבורסה

נעצרה עליית הדולר

מאת אלחנן הורוביץ, כתב "על המשמר"

אתמול בצהריים נעצרה עליית הדולר, לאחר המגמה שחל בעולם השבוע לטובתו, שהשפיע גם על הבורסות לניירות ערך.

מדד המניות הכללי ירד אתמול ב־0.28% המדד הכללי ללא בנקים בהסדר ירד ב־0.76%. מניות ההסדר עלו ב־0.07% בממוצע. הירידה הגדולה ביותר היתה אתמול ב־2.35% במניות חיפושי נפט וגז, שבסיכום השבועי עלו ב־1.27% בממוצע.

השבוע עלה מדד המניות הכללי ב־0.65%, אחרי שמניות ההסדר עלו ב־1.53% בממוצע, בעוד שמדד המניות הכללי ללא בנקים בהסדר ירד ב־0.55%. הירידה הגדולה ביותר היתה השבוע ב־2.18% במניות השקעה בתעשייה.

הביקושים למניות ההסדר הסתכמו אתמול ב־3.1 מיליון ש"ח, בעוד שההיצעים בהם ירדו ל־150 מיליון ש"ח. במניות החופשיות נמשך מימוש הרווחים, זה היום השלישי אחרי העליות משעריהן בשלושת ימי המסחר הקודמים. ההיצעים בהן התקרבו ל־4.2 מיליון ש"ח והביקושים — פחות מ־2 מיליוני ש"ח.

בשוק המניות כולו עלו אתמול 85 שערים, לעומת 186 שירדו ו־168 שנשארו בלי שינוי.

בשוק איגרות החוב עלה אתמול המדד הכללי ב־0.03%, אחרי שהצמודות למדד המחירים לצרכן ירדו ב־0.02% והצמודות, למט"ח עלו ב־0.66%.

השבוע עלה המדד הכללי של אג"ח ב־0.72%, אחרי שהצמודות למדד המחירים עלו ב־0.64% והצמודות למט"ח עלו ב־1.9% בממוצע.

במילווה קצר מועד נעו אתמול התשואות השנתיות בין 15.2% ל־18%, תוך מחזור של 38.8 מיליון ש"ח מחזור זה היה גדול פי־שניים ויותר, מאשר בשוק המניות ובשוק איגרות החוב גם יחד. המחזור בשוק אג"ח הסתכם ב־5.4 מיליון ש"ח, ב־4.4 מיליון ש"ח במניות ההסדר וב־6.8 מיליון ש"ח במניות החופשיות. זה שלושה שבועות לא היה מחזור נמוך כזה במניות החופשיות.

בחתימת יתר נסתיימה אתמול הנפקת הסדרה הנוספת של איגרות החוב הצמודות למדד מסוג "שגיא" ל־6 שנים, שבנק ישראל הציע לציבור בערך נקוב של 30 מיליון ש"ח, במחיר מינימום של 94% מע"נ. מאחר שנתקבלו הזמנות ל־87 מיליון ש"ח, נמכרה סדרה זו מעל לערכה הנקוב (ב־100.5%).

שער הדולר היציג עלה אתמול ב־0.3%, ב־0.47 אג' ל־1.5650 ש"ח.

השבוע עלה בישראל. שער הדולר היציג ב־1.7%.

דולר נוסעים עלה ל־1.858 ש"ח.

דולר שחור נע אתמול בעלייה בין 1.66 ל־1.67 ש"ח.

לעומת זה ירדו השבוע בישראל: מ"ג ב־2.08%, פר"ש ב־3.1% וין יפאני ב־3.66%.

השבוע חל המיפנה הגדול בעולם לטובת הדולר, שהשפיע גם על כל הבורסות לניירות ערך. אך אתמול בצהריים נעצרה עליית הדולר, אחרי ששערו כבר נע בין 129 ל־130 ין בטוקיו.

בפלילים

אלמונים ניסו להצית את בית־משפט השלום בעכו

אלמונים ניסו אתמול, לפנות בוקר להעלות באש את בית־משפט השלום בעכו. למרבה המזל הנזק שנגרם היה מועט ורק כמה תיקים של ההוצאה לפועל נשרפו.

שני חשודים נעצרו לחקירה.

בשעה 2.30 לפנות בוקר התקבלה במשטרת עכו הודעה על שריפה בבית־המשפט. למקום הוזעקו מכבי־אש וכוח משטרתי בפיקודו של מפקד התחנה, רב־פקד חיים דראש. חקירה העלתה שהיתה זו הצתה, אולם הנזק שנגרם היה, כאמור, מועט.

הרקע למעשה הוא כנראה פלילי וקרוב לוודאי שמדובר בעבריינים שניסו לשרוף תיקים ולהעלים בדרך זו עובדות.

הוקם צוות חקירה מיוחד להמשך החקירה. (עתי"ם)

"שומר שבת, אבל גונב באמצע השבוע"

מאת יואב אביב, כתב "על המשמר"

קבלן שיפוצים חיפני החשוד בהתפרצות לחנות לתשמישי קדושה נעצר אתמול בבית־המשפט השלום בחיפה לחמישה ימים.

החשוד סמי סבג בן 31 טען בפני שופט השלום ראובן בן־חורין, כי הוא חף מפשע, "אני שומר שבת", אמר.

נציג המשטרה, רס"ב ניסן ציגלר, אמר כתגובה, כי "אתה אולי שומר שבת, אבל באמצע השבוע אתה גונב".

לדברי נציג המשטרה נלכד סבג אור לאתמול ליד חנות לתשמישי קדושה ברחוב בשכונת הדר־הכרמל כשידו שותתת דם. השוטרים הגיעו למקום בעקבות הודעה של אלמוני על פורץ שניפץ שמשת חלון ראווה. ליד החשוד נמצאו תשמישי קדושה שנגנבו מהחנות

חשודה בהעסקת נכדתה בת ה־7 בסחר בסמים

שוטרי הסיור של תחנת יפו לכדו שלשום בערב אשה בת 70, החשודה כי הפעילה בביתה תחנה לממכר סמים בה העסיקה גם את נכדתה בת ה־7. האשה נחקרה במשטרה ולאחר מכן שוחררה.

שוטרי הסיור התמקמו בשעות הערב מול הדירה החשודה ביפו. לאחר שערכו תצפיות על הבית, נשלח אליו מתנדב משא"ז, שהתחזה לקונה, וביקש לקנות סם.

בעלת הבית, בת 70, נענתה לפנייתו וביקשה ממנו להמתין. לאחר המתנה קצרה נשלחה נכדתה בת ה־7 של האשה, והביאה את מנת הסם המבוקשת לקונה המדומה, שבתמורה נתן לילדה 50 ש"ח.

בחיפוש שערכו לאחר מכן השוטרים בדירה התגלה שטר הכסף בין בגדיה של הסבתא, אולם סמים לא נמצאו בבית. (עתי"ם)

אספן פריטים משטרתיים הואשם בזיוף והתחזות

צעיר מיפו החזיק בדירתו "אוסף" של פריטים ומיסמכים של המשטרה ומשמר הגבול, ונהג להציג עצמו כאיש משטרה — נטען בכתב־אישום שהוגש אתמול לבית־משפט השלום בתל־אביב.

התובעת עו"ד אריאל סגל־אנטלר מספר בכתב־האישום, כי יוסף למל (אלג'ם) בן 21, ביקר בשעתו אצל חבר בבסיס משמר הגבול בחברון. הוא נטל מן החבר תג עם מספרו האישי, לאחר מכן זייף תעודה, והתחזה לשוטר משמר הגבול.

בחיפוש שנערך בביתו של הנאשם נתפשו שתי לוחיות הנושאות סמלי המשטרה והמשמר האזרחי, 3 זוגות מכנסיים ותולצה עם תותמת מג"ב, חגורה בצבע זית ונעלים צבאיות ו־8 כדורי אקדח. יוסף למל הואשם בגניבה, זיוף, התחזות לשוטר והחזקת נשק שלא כדין. (עתי"ם)

עובד מאפיית קיבוץ עינת נדקר ע"י אלמוני

עובד מאפית קיבוץ עינת ליד פתח־תקווה נדקר אתמול לפנות בוקר ע"י אלמוני והועבר במצב קשה לבית־החולים "השרון" בפתח־תקווה.

מפרטים ראשונים שנמסרו ע"י משטרת מרחב השרון עולה, כי העובד מאיר עובדיה בן 40 נדקר ב־4 לפנות בוקר ע"י אלמוני שביקש לקנות חלות. זהותו של הדוקר ידועה למשטרה שפתחה בחיפושים אחריו. (עתי"ם)

חשוד באיומים על מנהל ביה"ח "שיבא"

תושב שדרות (26) החשוד כי הטריד את מנהל בית החולים "שיבא" בתל־השומר ובאיום עליו על רקע סגירת היחידה להשתלות כליה — שוחרר אתמול בערבות בבית־משפט השלום בתל־אביב.

בא כוח המשטרה טען, כי אברהם חליבה הטריד את מנהל בית החולים פרופ' שני בטלפון ואיים עליו.

מאחר וחקירת החשוד הסתיימה לא התנגד בא כוח המשטרה לשחרורו של החשוד בערבות של 1500 ש"ח, בתנאי שלא יצור קשר במישרין או בעקיפין עם פרופ' שני. (עתי"ם)
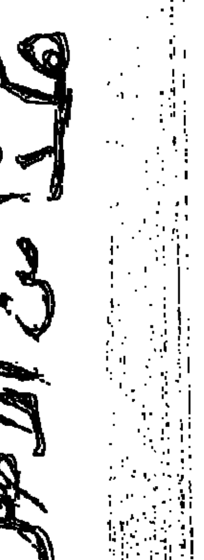
למוליק, שולה והמשפחה
אתכם באבלכם הכבד במות
האם
בית להב